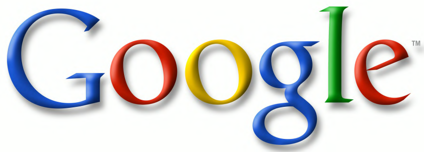

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

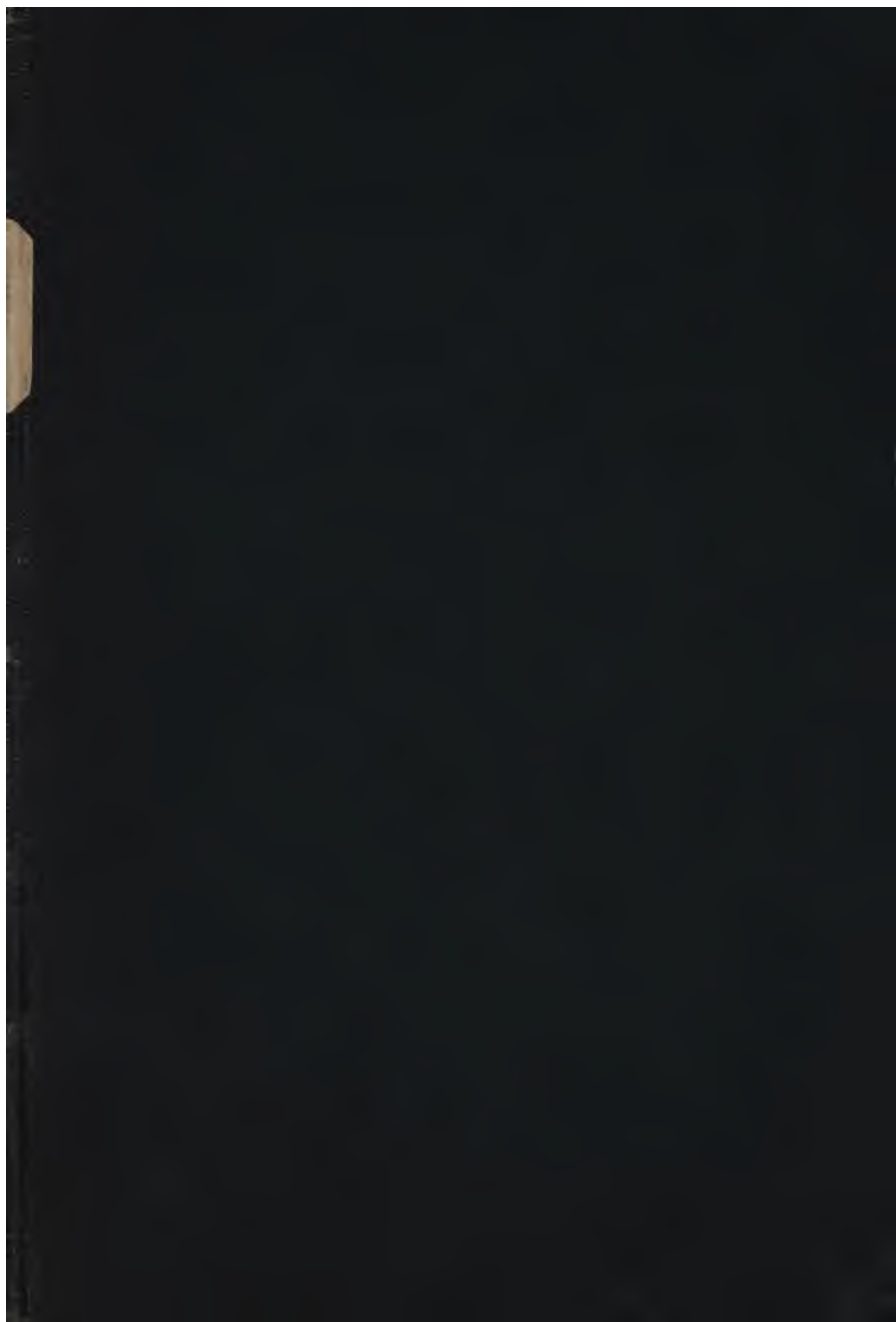
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

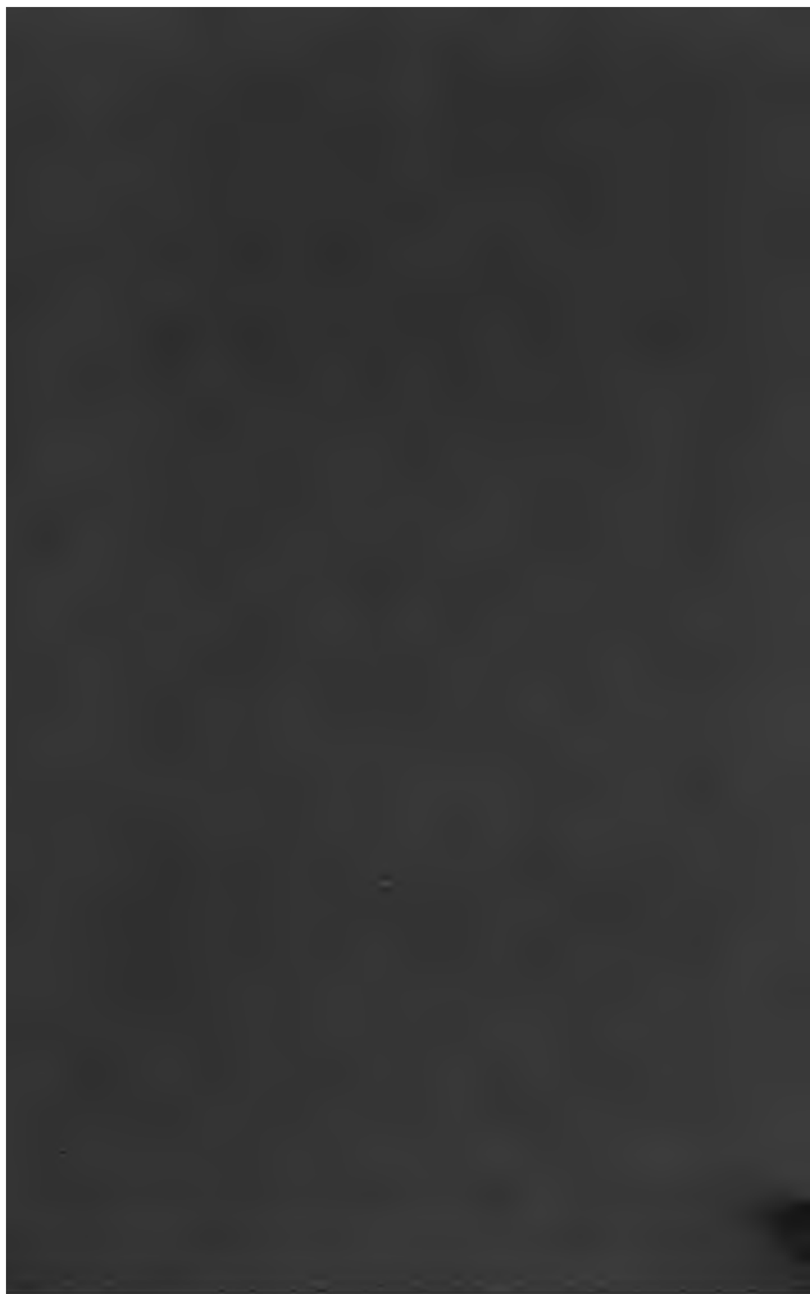
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

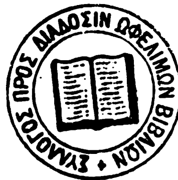
B54s
(Sweden)

ΣΟΥΗΔΙΑ

ΥΠΟ

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

[Μετὰ εἰκόνων]

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1904

PA
5271
.S984
no.53

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 53.—ΜΑΪΟΣ 1904

Τυπογραφεῖον „Ἑστία„ Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη — 4146.

Τὸ μικρὸν τοῦτο βιβλίον δὲν παρέχει πλήρη εἰκόνα τῆς χώρας τῆς ὁποίας φέρει τὸ ὄνομα, οὔτε ὡς ὁδηγὸς τοῦ περιηγητοῦ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ. Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας του ὁ γράψας συνεκέντρωσε τὰς σημειώσεις καὶ τὰς ἐντυπώσεις ὅσας ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς Σουηδίαν, ἴσως χωρὶς ν᾽ ἀποκρύψῃ ἀρκούντως τὸ ζηλότυπον αἴσθημα, μὲ τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τὴν ἐκεῖ συντελεσθεῖσαν πρόοδον, συγκρίνων αὐτὴν πρὸς ὅσα πᾶς Ἕλλην εὔχεται νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενα καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν.

Δ. Β.

358504

Βασιλικὸν ἀνάκτορον τῆς Στοκχόλμης.

Η ΣΟΥΗΔΙΑ (Sweden

ΜΕΡΟΣ Α΄

Πρῶται ἐντυπώσεις. Ὅτε ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Κοπεγχάγης εἶδα κατὰ πρῶτον τὰ παράλια τῆς Σουηδίας, ἠπόρησα διὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς χώρας. Ὕστερον ἀπὸ τὰς περιγραφὰς τῶν ὀρέων τῆς Νορϐηγίας καὶ τῆς βορείου Σουηδίας, δὲν ἐφανταζόμην τόσον χαμηλὰ τὰ πρὸς Νότον ἄκρα τῆς μεγάλης Σκανδιναϐικῆς χερσονήσου.

Ἐπίσης χαμηλὴ καὶ ἐπίπεδος εἶναι καὶ ἡ Σεελάνδη, ἡ μεγάλη χλοερὰ νῆσος, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ πρωτεύουσα τῆς Δανίας. Ἄλλως, τὴν Σεελάνδην χωρίζει ἀπὸ τὴν Σουηδίαν ὁ στενὸς πορθμὸς τοῦ Σούνδ[1], διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Βαλτικὴ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἄλλη ἔξοδος ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος εἶναι ὁ πρὸς δυσμὰς τῆς Σεελάνδης πορθμός, ἡ λεγομένη Μεγάλη Ζώνη (Belt). Ἀλλὰ τὸ Σοὺνδ εἶναι ἡ συντομωτέρα καὶ εὐκολωτέρα δίοδος μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν. Τὴν κλεῖδα τῆς διόδου

[1] Ἡ λέξις Sund σημαίνει στενόν.

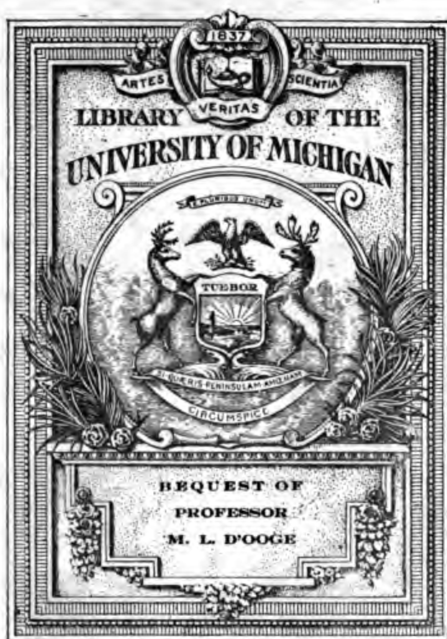
αὐτῆς ἐκράτει ἄλλοτε μόνη ἡ Δανία — καὶ μάλιστα ὅτε, κατακτήσασα καὶ τὴν ἀπέναντι μεσημβρινὴν Σουηδίαν, ἦτο ἡ κυρία καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ Στενοῦ. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς Δανικῆς κυριαρχίας τὰ διερχόμενα πλοῖα ἐπλήρωναν καὶ διόδιον. Ἀλλὰ τὰ μὲν διόδια ἐξηγοράσθησαν κατὰ τὸ 1857 ἀπὸ τὰ ἐνδιαφερόμενα ναυτικὰ κράτη, ἡ δὲ Δανία δὲν ἔχει πλέον τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς κυριότητος τῆς διόδου. Νικηθεῖσα τὸ 1864, κατὰ τὸν ἄνισον ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἔχασε τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας, διὰ τῶν ὁποίων συνώρευε πρὸς τὴν Γερμανίαν. Αἱ ἐπαρχίαι ἐκεῖναι ἔγειναν πρωσσικαί, διὰ μέσου δὲ αὐτῶν ἀνωρύχθη ἡ διῶρυξ τοῦ Κίελ, διὰ τῆς ὁποίας σήμερον τὰ ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς παράλια τῆς Πρωσσίας συγκοινωνοῦν ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν.

Πρὸς βορρᾶν ὁ πορθμὸς τοῦ Σοὺνδ στενεύει. Μεταξὺ τῆς Δανικῆς πόλεως Ἐλσινόρης καὶ τῆς Σουηδικῆς Ἑλσιγκβόργης ἡ ἀπόστασις εἶναι τριῶν μόνον μιλίων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων λιμένων ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία δὲν διακόπτεται. Ἡ ἁμαξοστοιχία ὁλόκληρος ἐπιβιβάζεται ἐπὶ ἀτμοπλοίου πρὸς τοῦτο κατεσκευασμένου. Ἅμα τὸ ἀτμόπλοιον φθάσῃ εἰς τὴν ἀπέναντι πόλιν, ἐξέρχεται τοῦ σκάφους ἡ ἁμαξοστοιχία καὶ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὸν δρόμον της.

Μεταξὺ τῆς Κοπεγχάγης καὶ τῆς ἀπέναντι πόλεως Μαλμὸ δὲν ὑπάρχει τοιούτου εἴδους συγκοινωνία, ἕνεκα τῆς μεγαλειτέρας ἀποστάσεως. Τὸ ἀτμόπλοιον

μὲ μετέφερεν ἐκεῖ ἐντὸς μιᾶς περίπου ὥρας. Ἀπὸ Μαλμὸ μέχρι Στοκχόλμης ἡ σιδηροδρομικὴ ἀπόστασις εἶναι δώδεκα περίπου ὡρῶν. Ἐπροτίμησα νὰ διανυκτερεύσω εἰς Μαλμὸ διὰ νὰ ἴδω τὴν χώραν μὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ὅσον γρήγορα καὶ ἂν τρέχῃ ἡ ἁτμάμαξα, ὁ περιηγητὴς λαμβάνει ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς φύσεως τοῦ τόπου καὶ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς τοὐλάχιστον μορφῆς τῶν κατοίκων. Ἀλλὰ καὶ εἰς μέρη γνωστὰ καὶ συνήθη ἀποφεύγω τὰ νυκτερινὰ ταξείδια. Τὴν ἡμέραν διασκεδάζω βλέπων τοὺς ἀγρούς, τὰ κτήνη, τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν, τοὺς συνοικισμοὺς ὅσους διασχίζει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, τὰ πλησίον τῆς γραμμῆς δένδρα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὡς νὰ τρέχουν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὁρμὴν τῆς ἁμαξοστοιχίας, καὶ τὰ ἀπέχοντα δένδρα, τὰ ὁποῖα ἐξ ἐναντίας φαίνονται ὡς νὰ παρακολουθοῦν τὴν ἁμαξοστοιχίαν, ἁμιλλώμενα πρὸς τὴν ταχύτητά της.

Ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν ἥσυχον ἐπαρχιακὴν πόλιν Μαλμό, Κυριακὴν πρωΐ. Κίνησις μεγάλη εἰς ὅλους τοὺς σταθμοὺς ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, ὥστε ἐδίδετο ἀφορμὴ παρατηρήσεων καὶ σκέψεων — κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσφαλῶν — περὶ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ Σουηδικοῦ λαοῦ, ἂν ὄχι περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων του. Ἐπερίμενα νὰ ἴδω περισσοτέρας ἐκ τῶν ὡραίων ἐγχωρίων ἐνδυμασιῶν, ἀλλ', ὡς φαίνεται, συμβαίνει καὶ ἐδῶ ὅ,τι εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς Ἑλλάδος: Αἱ ἐγχώριοι γραφικαὶ στολαὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκλείπουν παντοῦ καὶ τὰς ἀντικαθιστᾷ

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE
BEQUEST OF
PROFESSOR
M. L. D'OOGE

(Sweden)

ΣΟΥΗΔΙΑ

ΥΠΟ

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

[Μετὰ εἰκόνων]

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1904

PA
5271
.S984
no.53

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 53.—ΜΑΪΟΣ 1904

Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη — 4146.

Τὸ μικρὸν τοῦτο βιβλίον δὲν παρέχει πλήρη εἰκόνα τῆς χώρας τῆς ὁποίας φέρει τὸ ὄνομα, οὔτε ὡς ὁδηγὸς τοῦ περιηγητοῦ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ. Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας του ὁ γράψας συνεκέντρωσε τὰς σημειώσεις καὶ τὰς ἐντυπώσεις ὅσας ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς Σουηδίαν, ἴσως χωρὶς ν' ἀποκρύψῃ ἀρκούντως τὸ ζηλότυπον αἴσθημα, μὲ τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τὴν ἐκεῖ συντελεσθεῖσαν πρόοδον, συγκρίνων αὐτὴν πρὸς ὅσα πᾶς Ἕλλην εὔχεται νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενα καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν.

Δ. Β.

358504

Βασιλικὸν ἀνάκτορον τῆς Στοκχόλμης.

Η ΣΟΥΗΔΙΑ (Sweden

ΜΕΡΟΣ Α΄

Πρῶται ἐντυπώσεις. Ὅτε ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Κοπεγχάγης εἶδα κατὰ πρῶτον τὰ παράλια τῆς Σουηδίας, ἠπόρησα διὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς χώρας. Ὕστερον ἀπὸ τὰς περιγραφὰς τῶν ὀρέων τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς βορείου Σουηδίας, δὲν ἐφανταζόμην τόσον χαμηλὰ τὰ πρὸς Νότον ἄκρα τῆς μεγάλης Σκανδιναβικῆς χερσονήσου.

Ἐπίσης χαμηλὴ καὶ ἐπίπεδος εἶναι καὶ ἡ Σεελάνδη, ἡ μεγάλη χλοερὰ νῆσος, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ πρωτεύουσα τῆς Δανίας. Ἄλλως, τὴν Σεελάνδην χωρίζει ἀπὸ τὴν Σουηδίαν ὁ στενὸς πορθμὸς τοῦ Σοὺνδ[1], διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Βαλτικὴ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἄλλη ἔξοδος ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος εἶναι ὁ πρὸς δυσμὰς τῆς Σεελάνδης πορθμός, ἡ λεγομένη Μεγάλη Ζώνη (Belt). Ἀλλὰ τὸ Σοὺνδ εἶναι ἡ συντομωτέρα καὶ εὐκολωτέρα δίοδος μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν. Τὴν κλεῖδα τῆς διόδου

---

[1] Ἡ λέξις Sund σημαίνει στενόν.

Βασιλικὸν ἀνάκτορον τῆς Στοκχόλμης.

Η ΣΟΥΗΔΙΑ (Sweden

ΜΕΡΟΣ Α΄

Πρῶται ἐντυπώσεις. Ὅτε ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Κοπεγχάγης εἶδα κατὰ πρῶτον τὰ παράλια τῆς Σουηδίας, ἠπόρησα διὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς χώρας. Ὕστερον ἀπὸ τὰς περιγραφὰς τῶν ὀρέων τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς βορείου Σουηδίας, δὲν ἐφανταζόμην τόσον χαμηλὰ τὰ πρὸς Νότον ἄκρα τῆς μεγάλης Σκανδιναβικῆς χερσονήσου.

Ἐπίσης χαμηλὴ καὶ ἐπίπεδος εἶναι καὶ ἡ Σεελάνδη, ἡ μεγάλη χλοερὰ νῆσος, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ πρωτεύουσα τῆς Δανίας. Ἄλλως, τὴν Σεελάνδην χωρίζει ἀπὸ τὴν Σουηδίαν ὁ στενὸς πορθμὸς τοῦ Σοὺνδ[1], διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Βαλτικὴ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἄλλη ἔξοδος ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος εἶναι ὁ πρὸς δυσμὰς τῆς Σεελάνδης πορθμός, ἡ λεγομένη Μεγάλη Ζώνη (Belt). Ἀλλὰ τὸ Σοὺνδ εἶναι ἡ συντομωτέρα καὶ εὐκολωτέρα δίοδος μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν. Τὴν κλεῖδα τῆς διόδου

[1] Ἡ λέξις Sund σημαίνει στενόν.

αὐτῆς ἐκράτει ἄλλοτε μόνη ἡ Δανία — καὶ μάλιστα ὅτε, κατακτήσασα καὶ τὴν ἀπέναντι μεσημβρινὴν Σουηδίαν, ἦτο ἡ κυρία καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ Στενοῦ. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς Δανικῆς κυριαρχίας τὰ διερχόμενα πλοῖα ἐπλήρωναν καὶ διόδιον. Ἀλλὰ τὰ μὲν διόδια ἐξηγοράσθησαν κατὰ τὸ 1857 ἀπὸ τὰ ἐνδιαφερόμενα ναυτικὰ κράτη, ἡ δὲ Δανία δὲν ἔχει πλέον τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς κυριότητος τῆς διόδου. Νικηθεῖσα τὸ 1864, κατὰ τὸν ἄνισον ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἔχασε τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας, διὰ τῶν ὁποίων συνώρευε πρὸς τὴν Γερμανίαν. Αἱ ἐπαρχίαι ἐκεῖναι ἔγειναν πρωσσικαί, διὰ μέσου δὲ αὐτῶν ἀνωρύχθη ἡ διῶρυξ τοῦ Κίελ, διὰ τῆς ὁποίας σήμερον τὰ ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς παράλια τῆς Πρωσσίας συγκοινωνοῦν ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν.

Πρὸς βορρᾶν ὁ πορθμὸς τοῦ Σοὺνδ στενεύει. Μεταξὺ τῆς Δανικῆς πόλεως Ἐλσινόρης καὶ τῆς Σουηδικῆς Ἑλσιγκβόργης ἡ ἀπόστασις εἶναι τριῶν μόνον μιλίων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων λιμένων ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία δὲν διακόπτεται. Ἡ ἁμαξοστοιχία ὁλόκληρος ἐπιβιβάζεται ἐπὶ ἀτμοπλοίου πρὸς τοῦτο κατεσκευασμένου. Ἅμα τὸ ἀτμόπλοιον φθάσῃ εἰς τὴν ἀπέναντι πόλιν, ἐξέρχεται τοῦ σκάφους ἡ ἁμαξοστοιχία καὶ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὸν δρόμον της.

Μεταξὺ τῆς Κοπεγχάγης καὶ τῆς ἀπέναντι πόλεως Μαλμὸ δὲν ὑπάρχει τοιούτου εἴδους συγκοινωνία, ἕνεκα τῆς μεγαλειτέρας ἀποστάσεως. Τὸ ἀτμόπλοιον

μὲ μετέφερεν ἐκεῖ ἐντὸς μιᾶς περίπου ὥρας. Ἀπὸ Μαλμὸ μέχρι Στοκχόλμης ἡ σιδηροδρομικὴ ἀπόστασις εἶναι δώδεκα περίπου ὡρῶν. Ἐπροτίμησα νὰ διανυκτερεύσω εἰς Μαλμὸ διὰ νὰ ἴδω τὴν χώραν μὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ὅσον γρήγορα καὶ ἂν τρέχῃ ἡ ἀτμάμαξα, ὁ περιηγητὴς λαμβάνει ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς φύσεως τοῦ τόπου καὶ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς τοὐλάχιστον μορφῆς τῶν κατοίκων. Ἀλλὰ καὶ εἰς μέρη γνωστὰ καὶ συνήθη ἀποφεύγω τὰ νυκτερινὰ ταξείδια. Τὴν ἡμέραν διασκεδάζω βλέπων τοὺς ἀγρούς, τὰ κτήνη, τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν, τοὺς συνοικισμοὺς ὅσους διασχίζει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, τὰ πλησίον τῆς γραμμῆς δένδρα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὡς νὰ τρέχουν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὁρμὴν τῆς ἁμαξοστοιχίας, καὶ τὰ ἀπέχοντα δένδρα, τὰ ὁποῖα ἐξ ἐναντίας φαίνονται ὡς νὰ παρακολουθοῦν τὴν ἁμαξοστοιχίαν, ἁμιλλώμενα πρὸς τὴν ταχύτητά της.

Ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν ἥσυχον ἐπαρχιακὴν πόλιν Μαλμό, Κυριακὴν πρωΐ. Κίνησις μεγάλη εἰς ὅλους τοὺς σταθμοὺς ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, ὥστε ἐδίδετο ἀφορμὴ παρατηρήσεων καὶ σκέψεων — κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσφαλῶν — περὶ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ Σουηδικοῦ λαοῦ, ἂν ὄχι περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων του. Ἐπερίμενα νὰ ἴδω περισσοτέρας ἐκ τῶν ὡραίων ἐγχωρίων ἐνδυμασιῶν, ἀλλ', ὡς φαίνεται, συμβαίνει καὶ ἐδῶ ὅ,τι εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ τῆς Ἑλλάδος: Αἱ ἐγχώριοι γραφικαὶ στολαὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκλείπουν παντοῦ καὶ τὰς ἀντικαθιστᾷ

ἡ ὁμοιόμορφος, ἁπλῆ, εὐθηνή, ἀλλὰ καὶ ἄκομψος ἐνδυμασία, ἡ δίδουσα ἐξωτερικῶς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὸν λεγόμενον πολιτισμένον.

Δὲν εἶδα εἰς κανὲν ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης σταθμοὺς σιδηροδρόμου χαριεστέρους καὶ φαιδροτέρους τῶν Σουηδικῶν. Αἱ οἰκοδομαὶ εἶναι ἁπλούσταται καὶ οἰκονομικαί, ἀλλ' ἡ περιοχή των ἔχει ἔκτασιν καὶ περιποίησιν καὶ καλλιέργειαν δημοσίου κήπου. Τοῦτο μαρτυρεῖ καλαισθησίαν, ἀλλὰ συγχρόνως μαρτυρεῖ ὅτι περὶ τὴν διανομὴν τῆς γῆς δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μεγάλης φειδοῦς. Τὴν τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐπικυρώνει καὶ ἡ θέα τῶν ἀκαλλιεργήτων ἐκτάσεων, ὅσας διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος. Δάση παντοῦ, δάση ἀπέραντα! Εἰς τὸ μεταξὺ λίμναι μικραὶ καὶ μεγάλαι· ποῦ καὶ ποῦ χωρία μικρὰ καὶ εὐπρεπεῖς κωμοπόλεις.

Τὸ ἀραιὸν τοῦ πληθυσμοῦ εὐκόλως ἐξηγεῖται, ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ Σουηδία ὁμοῦ μὲ τὴν Νορβηγίαν εἶναι, μετὰ τὴν Ρωσίαν, ἡ εὐρυτέρα ἐπικράτεια τῆς Εὐρώπης, ἔχουν δὲ καὶ αἱ δύο ὁμοῦ πληθυσμὸν ὄχι ἀνώτερον τῶν ἑπτὰ ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Ἡ Σουηδία μόνη εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἢ τῆς Γαλλίας, ὁ δὲ πληθυσμός της εἶναι περὶ τὰ πέντε ἑκατομμύρια.

Ἀλλ' ἡ Σουηδία καὶ ἡ Νορβηγία δὲν συναποτελοῦν μίαν ἐπικράτειαν. Τὰς συνδέει μόνον τοῦτο, ὅτι ἔχουν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν βασιλέα καὶ κοινὴν τὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀντιπροσωπείαν. Ἄλλως, ἔχουν ἑκάστη ἴδιον στρατὸν καὶ στόλον, ἰδίαν σημαίαν, ἴδιον συν-

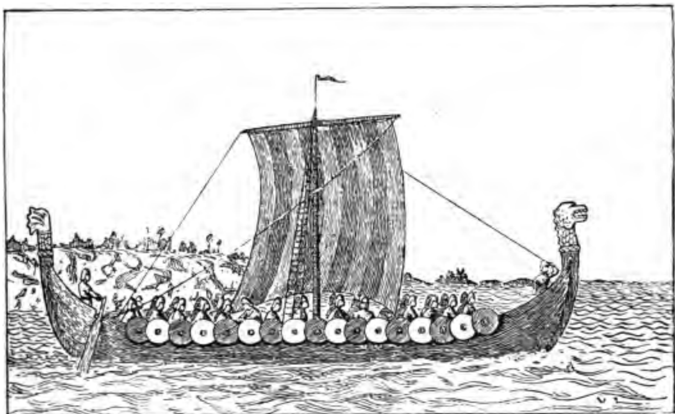
ταγματικὸν πολίτευμα καὶ κοινοβούλιον, χωριστὴν νομοθεσίαν καὶ διοίκησιν· ἡ Νορβηγία ὅμως ἐπιζητεῖ καὶ διπλωματικὴν ἢ προξενικὴν ὑπηρεσίαν χωριστήν.

Ἐπὶ τέσσαρας σχεδὸν αἰῶνας, μέχρι τοῦ 1814, ἡ Νορβηγία ἀπετέλει μέρος τῆς Δανικῆς μοναρχίας. Τότε ἐπεβλήθη εἰς αὐτὴν ὁ μετὰ τῆς Σουηδίας σύνδεσμος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Γάλλου Βερναδότου. Ὁ πρῴην στρατάρχης αὐτὸς τοῦ Ναπολέοντος, υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον καὶ ἔγεινε θεμελιωτὴς δυναστείας, τῆς ὁποίας τέταρτος σήμερον, ὁ βασιλεὺς Ὀσκάρ, φέρει τὸ διπλοῦν στέμμα τῶν δύο Σκανδιναβικῶν χωρῶν.

Ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία καὶ ἡ Δανία, μολονότι γεωγραφικῶς, ἐθνολογικῶς, ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τῆς ὁμοιότητος τῶν διαλέκτων ἠδύναντο νὰ θεωρηθοῦν ὡς μία ἐθνότης, οὐδέποτε ὅμως ἡνώθησαν οἰκειοθελῶς. Ἡ ἐσωτερικὴ ἱστορία των εἶναι σειρὰ συγκρούσεων καὶ πολέμων,—πολέμων σχεδὸν ἐμφυλίων.

Τὰ σκανδιναβικὰ ἔθνη, τμῆμα καὶ αὐτὰ τῶν τευτονικῶν φυλῶν, αἱ ὁποῖαι κατέκλυσαν τὴν βορειοδυτικὴν Εὐρώπην, ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν κατὰ τὸν ἕκτον μόλις αἰῶνα μετὰ Χρ., κατὰ τὴν ἐποχὴν δηλαδὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οἱ Δανοὶ καὶ οἱ Νορβηγοὶ ἦλθαν πρῶτοι εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἔξω κόσμον, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς των θέσεως. Ἀπὸ τὰ ἐπὶ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης παράλιά των οἱ θαλασσομάχοι ἐκεῖνοι ἀψηφοῦντες τοὺς κινδύνους ἀγνώστων ὠκεανῶν, ἐξέδραμαν καὶ διεσπάρησαν ὡς ἄποικοι ἢ

κατακτηταὶ εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, τὴν Ἰρλανδίαν, τὴν βόρειον Γαλλίαν καὶ μέχρι τῆς Ἰσλανδίας καὶ τῆς Γρηλανδίας. — Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Νορβηγίας, τὴν Χριστιανίαν, σῴζεται ἀκέραιον ἓν ἐκ τῶν πλοίων, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Σκανδιναβοί, οἱ Βικίγγοι, ἐπεχείρουν τὰς πειρατικὰς ἐκδρο-

Ἀρχαῖον Σκανδιναβικὸν πλοῖον.

μάς των. Τὸ σκάφος τοῦτο, ἓν ἐκ τῶν περιεργοτέρων θεαμάτων τῆς πρωτευούσης ἐκείνης, ἀνευρέθη τὸ 1880. Καθὼς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐτίθεντο εἰς τὸν τάφον μὲ τὰ ὅπλα των, οἱ δὲ Γερμανοὶ ὁπλαρχηγοὶ μὲ τοὺς ἵππους των, οὕτω καὶ οἱ Σκανδιναβοὶ ἥρωες ἐθάπτοντο, μὲ τὰ ὅπλα καὶ τὰ κειμήλιά των, ἐντὸς τοῦ πλοίου των. Εὐτυχῶς ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχε ταφῇ τὸ πλοῖον τῆς Χριστιανίας, ἦτο τοιαύτη,

ὥστε διετηρήθη ἀβλαβὴς ἡ ξυλεία του. Τὸ σκάφος ἔχει μῆκος 103 ποδῶν καὶ πλάτος 16. Ὁ ἱστὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον, ἔφερε δὲ μέγα τετράγωνον ἱστίον. Τὸ πηδάλιον ἦτο δεξιόθεν τῆς πρύμνης. Πλησίον τοῦ ἱστοῦ, ἐντὸς ξυλίνου διαμερίσματος, ἦτο τοποθετημένος ὁ νεκρός, ἀλλ' ἀτυχῶς εἶχε συληθῇ ὁ τάφος του.

Μὲ πλεῖα παρόμοια ἐτόλμων καὶ οἱ Σουηδοὶ νὰ ἐκτίθενται εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύματα. Ἀλλ' αὐτοὶ εὕρισκαν στάδιον ἐνεργείας πρὸς ἀνατολάς, εἰς τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς, καὶ ἐβράδυναν ν' ἀναμιχθοῦν εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζύμωσιν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Οἱ ἀγῶνες τῆς Σουηδίας πρὸς ἐπικράτησίν της εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν χώρας, καὶ ἡ βαθμιαία παρακμὴ τῆς τοιαύτης ἐπικρατήσεως ἕνεκα τῆς ἐπεκτάσεως τῶν Ρωσικῶν ἐκεῖ κατακτήσεων ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα κεφάλαια τῆς ἐξωτερικῆς της ἱστορίας. Ἡ ἐνδοξοτέρα ὅμως περίοδος τῆς ἱστορίας της εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου καὶ τῶν ἀμέσων διαδόχων του, ὅτε ἡ Σουηδία λαβοῦσα μέρος εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς διαμάχας ἀνεδείχθη μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμις. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος οἱ ἀτυχεῖς κατὰ τῆς Ρωσίας πόλεμοι τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀλλὰ παρατόλμου Καρόλου τοῦ ΙΒ' ἐξησθένισαν τὸ Σουηδικὸν κράτος καὶ περιώρισαν τὴν ἔκτασίν του.

Ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος, μετὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Νορβηγίας καὶ Σουηδίας ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον, ἡ βορεία Σκανδιναβικὴ χερσόνησος δὲν διεταράχθη οὔτε ἀπὸ

ἐξωτερικοὺς οὔτε ἀπὸ ἐσωτερικοὺς κλονισμούς. Ἑκατὸν ἐτῶν εἰρήνη καὶ ἡσυχία ἐξησφάλισαν τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐθνικῆς δράσεως. Ἡ ὑλικὴ πρόοδος, ἡ διανοητικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ λαοῦ, ἡ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ ὅλων τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, τὰ πάντα συνεβάδισαν καὶ ἡ Σουηδία κατέχει σήμερον θέσιν ἐκ τῶν πρώτων μεταξὺ τῶν μᾶλλον προηγμένων καὶ εὐημερούντων ἐθνῶν. Τὸ εὐγενὲς παράδειγμά της ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἐθνικὴ προαγωγὴ δὲν εἶναι ἀναγκαίως τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν πλουσιωτέρων, πολυπληθεστέρων καὶ ἰσχυροτέρων μόνον κρατῶν.

Ἡ Στοκχόλμη. Ἔφθασα νύκτα εἰς Στοκχόλμην. Ἀπὸ τὸ παράθυρον τοῦ ξενοδοχείου μου ἐθαύμασα τὴν γοητευτικὴν θέαν. Δὲν τὴν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη, χάρις ὅμως εἰς τὴν ἠλεκτροφώτιστον προκυμαίαν, διέκρινα εἰς τὰ ἀπαστράπτοντα νερὰ τὰ ἀτμόπλοια — μικρὰ καὶ μεγάλα — τὰ ὁποῖα τὰ διέσχιζαν. Προσωρμίζοντο τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς τὴν προκυμαίαν, κάτωθεν τοῦ ξενοδοχείου μου, καὶ ἀπεβιβάζοντο οἱ πολυάριθμοι ἐπιβάται των, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὰς ἐξοχὰς ὅπου ἐπέρασαν τὴν Κυριακήν των. Δεξιόθεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐλάμπρυνε τὴν ἀπέναντι ὄχθην πλουσία φωταψία. Ἀντήχει ἐκεῖθεν ζωηρὰ μουσικὴ καὶ γύρῳ τῆς πολυφώτου σκιάδος, ὁπόθεν ὁ ἦχός της ἤρχετο, ἔβλεπα πυκνὰς σκιὰς ἀνθρώπων κινουμένων. Ἀριστερόθεν ἡ ἔκτασις τῶν νερῶν ἐπλατύνετο καὶ αἱ φωτισμέναι κορυ-

φαὶ λόφων περιέκλειαν ἀμφιθεατρικῶς τὸν ὁρίζοντα.

Τὸ πρωῒ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας δὲν διέψευσε τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἀσελήνου νυκτός.

Οἱ περιγράφοντες τὴν Στοκχόλμην παρομοιάζουν τὴν τοποθεσίαν της ἐνίοτε πρὸς τὴν Βενετίαν, ἄλλοτε πρὸς τὴν Μασσαλίαν ἢ τὴν Γένοβαν ἢ ἄλλας παραλίους πόλεις. Νομίζω ὅτι μᾶλλον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν δύναται νὰ παραβληθῇ, ὡς ἐκ τῶν νερῶν τὰ ὁποῖα πανταχόθεν τὴν περιβάλλουν. Ἀλλ' ἡ ὁμοιότης εἰς τοῦτο μόνον περιορίζεται. Ἐπὶ τοῦ ὅλου ἔχει τι τὸ μοναδικὸν ἡ Στοκχόλμη.

Ἡ παλαιὰ πόλις, ἡ ἀποτελοῦσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ κέντρον της, κεῖται ἐπὶ νήσου μικρᾶς, τὴν ὁποίαν κατέχει ὁλόκληρον. Ἐκεῖ σύμπλεγμα πολύπλοκον ὁδῶν στενῶν καὶ σκοτεινῶν καὶ οἰκίαι παλαιαὶ συνεσφιγμέναι καὶ πληθυσμὸς πυκνός, ὁ πυκνότερος τῆς πρωτευούσης. Ἐκεῖ καὶ τὰ ἀρχαιότερα ἱστορικὰ μνημεῖα τῆς Στοκχόλμης, εἰς δὲ τὴν ἄκραν τῆς νήσου τὸ ἐπιβλητικὸν ἀνάκτορον. Πρὸς ἀνατολάς, τὰ παράλια τῆς νήσου βρέχονται ἀπὸ τὰ ὑφάλμυρα νερὰ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης· ἀλλ' ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα ἀπέχει πολύ. Σειρὰ ἀδιάκοπος νήσων τὴν χωρίζει ἀπὸ τὸν μυχόν, ὅπου κεῖται ἡ Στοκχόλμη. Πρὸς δυσμὰς δὲν περιβρέχει τὴν νῆσον θάλασσα, ἀλλ' ἡ μεγάλη λίμνη Μαλάρεν. Καθὼς ἡ πρὸς ἀνατολὰς θάλασσα, οὕτω καὶ ἡ λίμνη καλύπτεται ἀπὸ ἀπειρίαν νήσων μικρῶν καὶ μεγάλων. Ὁ ἀριθμός των ὑπολογίζεται εἰς χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα! Τὰ ἀτμόπλοια τὰ ὁποῖα διαπλέουν τὴν λίμνην

εὑρίσκονται πάντοτε σχεδὸν μεταξὺ στενῶν καὶ ὁ ἐπιβάτης νομίζει ὅτι διέρχεται ποταμοὺς ἢ διώρυγας. Ποῦ καὶ ποῦ μόνον ἀνοίγματα μεταξὺ τῶν καταπρασίνων νήσων ἐνθυμίζουν τὴν ὕπαρξιν τῆς λίμνης.

Ἑκατέρωθεν τῆς νήσου τὰ νερὰ τῆς λίμνης χύνονται ὁρμητικῶς εἰς τὴν θάλασσαν διὰ δύο πορθμῶν. Γέφυραι δὲ κινηταὶ ἑνώνουν τὰ δύο ἄκρα τῆς νήσου, τῆς παλαιᾶς δηλαδὴ πόλεως, μὲ τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν νεώτερα τμήματα τῆς Στοκχόλμης. Τὰ τμήματα αὐτὰ ἐκτείνονται, ὡς δύο πτέρυγες ἀνίσου μεγέθους, ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς κεντρικῆς νήσου.

Τὸ πρὸς βορρᾶν τμῆμα ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος. Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὁλονὲν αὐξάνει, αἱ νεόδμητοι μεγαλοπρεπεῖς οἰκίαι, αἱ εὐρεῖαι καὶ πλήρεις κινήσεως ὁδοί, τὰ δημόσια κτίρια, οἱ ὡραῖοι κῆποι, αἱ πλατεῖαι καὶ οἱ ἀνδριάντες των, τὰ πάντα μαρτυροῦν τῆς Σουηδικῆς πρωτευούσης τὴν προοδεύουσαν εὐημερίαν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Στοκχόλμης περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος δὲν ὑπερέβαινε τὰς 40 ἢ 50 χιλιάδας ψυχῶν. Μετὰ ἑκατὸν ἔτη ὑπελογίζετο εἰς 73,000, κατὰ τὸ 1840 ἀνῆλθεν εἰς 84,000. Ἔκτοτε ἡ αὔξησις ἐπέρχεται ταχύτερον. Ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1849 ἐσημείωσεν 135,000 κατοίκους, ἡ τοῦ 1894 260,000, σήμερον δὲ πλησιάζει ὁ ἀριθμός των εἰς 300,000.

Ἐκ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς κεντρικῆς νήσου ἅμα διέλθῃ τις τὴν γέφυραν, ἡ ὁποία ἀπολήγει εἰς τὴν ἀπέναντι πτέρυγα τῆς πόλεως, εὑρίσκει ἀναβάτην

ἠλεκτροκίνητον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνέρχεται εἰς ἐξέδραν ἐναέριον. Χάρις εἰς τὸ μηχάνημα τοῦτο ἐξοικονομεῖται ὁ καιρὸς καὶ ὁ κόπος τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν ἀπότομον λόφον. Ἐκ τῆς ὑψηλῆς ἐκεῖ σκοπιᾶς φαίνεται ἡ ἔκτασις καὶ ἡ τοπογραφία τῆς Στοκχόλμης. Ὁ ὀφθαλμὸς πλανᾶται ἐκεῖθεν εἰς ὅλην τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὰς νήσους αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν μέρος τῆς πόλεως ἢ τὴν περικοσμοῦν μὲ τὸ πράσινον πλαίσιον τῆς φυτείας των, εἰς τὴν θάλασσαν ἐξ ἑνὸς μέρους καὶ τὴν λίμνην ἐκ τοῦ ἄλλου, καὶ εἰς τοὺς ἑλιγμοὺς τῶν στενῶν μεταξὺ τῶν χλοερῶν νήσων, καὶ εἰς τὰ ἀτμόπλοια τὰ ὁποῖα διασχίζουν ἀκατάπαυστα καὶ τὴν λίμνην καὶ τὴν θάλασσαν καὶ δίδουν ζωὴν εἰς τὴν φαιδρὰν εἰκόνα.

Ἡ πρὸς βορρᾶν μεγάλη πλευρὰ τῆς πόλεως ἀπολήγει πρὸς ἀνατολὰς εἰς δύο χαριέστατα νησίδια συνενούμενα διὰ γεφυρῶν. Εἰς τὸ πρῶτον, τὸ μεγαλείτερον, μεταξὺ δένδρων πυκνῶν, ὑψοῦνται στρατῶνες, ἀποθῆκαι πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ ἡ Ναυτικὴ σχολή. Τὸ μικρότερον νησίδιον, πρόσκοπος τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἐρχομένους ἐκ τῆς Βαλτικῆς, φέρει ὡς διάδημα ἐπὶ τῆς κορυφῆς του μικρὸν φρούριον. Καὶ τὰ δύο νησίδια συχνάζονται χάριν περιπάτου.

Ἀλλ' ὁ ὡραιότερος, ὁ μᾶλλον συχναζόμενος περίπατος τῶν κατοίκων τῆς Στοκχόλμης γίνεται ἐπὶ ἄλλης μεγαλειτέρας νήσου πέραν τῶν δύο τούτων νησιδίων. Ἡ νῆσος ὀνομάζεται *Ἐλαφόκηπος* (Djurgard), συνδέεται δὲ καὶ αὐτὴ διὰ γεφύρας μὲ τὰ ἄκρα τοῦ βορείου τμήματος τῆς πόλεως. Ἀλλὰ τὸ

Τὸ μέγα ξενοδοχεῖον εἰς Ἐλαφόκηπον (Djurgard).

εὐκολώτερον, ταχύτερον καὶ ἀναπαυτικώτερον μέσον συγκοινωνίας εἶναι πάντοτε αἱ ἀτμάκατοι, αἱ ὁποῖαι σχίζουν ἀδιακόπως τὰ νερὰ τῆς Στοκχόλμης. Χάρις εἰς τὰ πλωτὰ αὐτὰ λεωφορεῖα καὶ εἰς τὰς πολλὰς γραμμὰς ἱπποσιδηροδρόμων ἡ συγκοινωνία ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν περιχώρων δὲν ὑπολείπεται οὐδεμιᾶς τῶν Εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων. Πρὸς τὴν ἑσπέραν, καὶ μάλιστα τὰς Κυριακάς, ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας τὰ φέροντα πρὸς τὸν Ἐλαφόκηπον εἶναι πλήρη. Ἡ συγκέντρωσις γίνεται εἰς μέγα καὶ περιώνυμον ζυθοπωλεῖον καὶ ξενοδοχεῖον. Εἰς τὴν ἀπέραντον περιοχήν του ἐνίοτε δὲν εὑρίσκονται οὔτε τράπεζα, οὔτε καθίσματα κενά. Ἔρχονται ἐκεῖ ὄχι μόνον χάριν τῆς καλῆς μαγειρικῆς καὶ τοῦ ἐξαιρέτου ζύθου, ἀλλὰ καὶ διὰ ν' ἀκούσουν τὴν ἐκλεκτὴν ὀρχήστραν. Οἱ Σουηδοὶ εἶναι λαὸς κατ' ἐξοχὴν φίλος τῆς μουσικῆς. Ἰδίως ἡ ᾠδική—τὰ ᾄσματα ἀποτελοῦν κυριολεκτικῶς μέρος τοῦ ἐθνικοῦ βίου. Οἱ φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου, οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων, νέοι καὶ γέροντες εἰς τὰς συναθροίσεις των, οἱ χωρικοὶ εἰς τοὺς χορούς των, τὰ παιδία εἰς τὰ παίγνιά των, ὅλοι γνωρίζουν καὶ ἀγαποῦν νὰ ψάλλουν τὰ ἐθνικά των ᾄσματα.

Ὀλίγον ὑψηλότερα τοῦ ξενοδοχείου, ἡ ἔκτασις ὅπου ἄλλοτε ἔβοσκαν αἱ ἔλαφοι μετεβλήθη εἰς εὐρύχωρον ἄλσος (πάρκον),—τὸ πασίγνωστον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σκάνσεν*. Τὸ Σκάνσεν τοῦτο εἶναι ἐθνολογικὸν καὶ ζῳολογικὸν μουσεῖον, μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του.

Ἀναμέσον τῶν δένδρων εἰς κλωβοὺς καὶ σκιάδας

εἶναι κλεισμένα τὰ ζῷα τῆς Σουηδίας, ἥμερα καὶ ἄγρια, τετράποδα καὶ πτηνά, εἰς διάφορα δὲ μέρη τοῦ κήπου ὑπάρχουν οἰκίσκοι, πανομοιότυπα τῶν οἰκημάτων διαφόρων ἐπαρχιῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Καὶ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκίσκων τούτων εἶναι πιστὴ ἀπεικόνισις τοῦ βίου τῶν κατοίκων, ὅπως ἔζων κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Ἡ διαίρεσις καὶ ἡ διασκευὴ τῶν δωματίων, τὰ ἔπιπλά των, αἱ κλῖναι, τὰ καθίσματα, τὰ οἰκιακὰ σκεύη, τὰ κοσμήματα, τὰ πάντα μεταφέρουν τὸν ἐπισκέπτην εἰς παλαιὰν ἐποχήν. Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς τοιαύτης ἐντυπώσεως ἕκαστον οἴκημα κατοικεῖται ἀπὸ γυναῖκας καὶ ἄνδρας φέροντας τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς, τῶν ὁποίων παράστασις εἶναι ἡ κατοικία.

Αὐτὰ διὰ τὸ παρελθόν. Τὸ δὲ παρὸν παριστάνεται διὰ τρόπου ὄχι ὀλιγώτερον πρωτοφανοῦς καὶ χαρίεντος.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ πάρκου, ἐπὶ μεγάλης στρογγύλης ἐξέδρας, ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, χωρικοὶ καὶ χωρικαί, νέοι καὶ παιδία, μὲ τὴν ἐνδυμασίαν τῆς ἐπαρχίας των, χορεύουν χοροὺς ἐγχωρίους, συνοδευόμενοι μὲ ὄργανα ἐντόπια καὶ μὲ τὰ ἐθνικά των ᾄσματα. Ὁλόγυρα δὲ τῆς ἐξέδρας,—ἐντὸς αὐτῆς καθισμένοι καὶ ἔξωθεν ὄρθιοι,—συνωθοῦνται οἱ θεαταί· τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθέατον, διότι καὶ οἱ χοροὶ εἶναι ποικίλοι καὶ χαριέστατοι, καὶ αἱ γραφικαὶ στολαὶ τῶν χορευτῶν δίδουν πρόσθετον χάριν εἰς τὰ συμπλέγματά των.

Τὸ Σκάνσεν δὲν εἶναι τὸ μόνον Μουσεῖον εἰς τὴν

νῆσον τοῦ Ἐλαφοκήπου. Πλησίον τῆς γεφύρας, ἡ ὁποία ἑνώνει τὴν νῆσον μὲ τὴν πρωτεύουσαν, ἀνεγείρεται μεγάλη οἰκοδομὴ διὰ τὸ λεγόμενον Μουσεῖον τοῦ Βορρᾶ. Ἐκεῖ θὰ συγκεντρωθοῦν αἱ διάφοροι συλλογαί, αἱ διεσπαρμέναι σήμερον εἰς διάφορα μέρη τῆς Στοκχόλμης. Αἱ συλλογαὶ αὐταὶ περιλαμβάνουν ἀντικείμενα

Σκάνσεν.

παντοειδῆ ἐκ τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν, ἐκ τῆς Ἰσλανδίας, τῆς Γροιλανδίας, τῆς Φινλανδίας καὶ ἐν γένει ἐκ τῶν περὶ τὴν Βαλτικὴν χωρῶν. Ἱδρυτὴς τοῦ ἐθνολογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ τούτου Μουσείου εἶναι ὁ διάσημος Σουηδὸς ἐπιστήμων Κ. Ἀζέλιος. Ἀπὸ τοῦ 1872 ἤρχισε τὸν σχηματισμὸν τοῦ Μουσείου του.

Διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ ὁ πλοῦτός του ἀναφέρω, ὅτι ὁ κατάλογός του περιέχει 84,000 ἀριθμούς, ἐξακολουθεῖ δὲ ὁλονὲν πλουτιζόμενος ἐκ δωρεῶν. Ὁ Κ. Ἀζέλιος εἶναι καὶ τοῦ Σκάνσεν ὁ ἱδρυτής.

Ἀπέναντι τοῦ Μουσείου τοῦ Βορρᾶ κεῖται ἄλλο Μουσεῖον, τὸ Βιολογικόν. Ἐκεῖ, ἐν εἴδει πανοράματος κυκλοτεροῦς, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ τετράποδα τῆς Σουηδίας, ταριχευμένα, παρουσιάζονται εἰς συμπλέγματα ποικίλα ἐντὸς τοπίων, τὰ ὁποῖα παριστάνουν πιστῶς τὴν φύσιν τῆς χώρας καὶ τὸν βίον τῶν ζῴων.

Ἐννοεῖται ὅτι αὐταὶ δὲν εἶναι αἱ μόναι ἐπιστημονικαὶ ἢ καλλιτεχνικαὶ συλλογαὶ τῆς Σουηδικῆς πρωτευούσης. Ἀπ' ἐναντίας! Ἐκτὸς τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ἐθνικοῦ Μουσείου τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἡ Στοκχόλμη ἔχει Μουσεῖα εἰδικά, ζωγραφικῆς, γεωργίας, ἁλιείας, γεωλογίας, φυσικῆς ἱστορίας . . . Ἰδίως πλουσία καὶ ἀξιοπερίεργος εἶναι ἡ συλλογὴ ὅπλων παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἐποχῆς εἰς μίαν πτέρυγα τοῦ Βασιλικοῦ Ἀνακτόρου. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ περιέχει ὄχι μόνον ὅπλα, ἀλλὰ καὶ πανοπλίας καὶ ἐνδυμασίας ἡγεμόνων καὶ ἄλλων ἱστορικῶν προσώπων. Ἐκτὸς δὲ τῆς πρωτευούσης ὑπάρχουν μουσεῖα ἄξια λόγου καὶ εἰς διαφόρους ἐπαρχιακὰς πόλεις.

Πολιτισμός. Ἅμα τις πατήσῃ τὸ Σουηδικὸν ἔδαφος, ἐννοεῖ ὅτι εὑρίσκεται εἰς χώραν, ὅπου ἐπικρατεῖ εὐνομία καὶ ἄκρος πολιτισμός, ὅπου ἐφαρμόζονται ἐπιτυχῶς αἱ βελτιώσεις καὶ τελειοποιήσεις, ὅσας ἰδίως

ὀφείλομεν εἰς τὰς ἐφευρέσεις ἢ ἀνακαλύψεις τοῦ λήξαντος αἰῶνος. Ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκρίβεια τῆς ἀτμοπλοϊκῆς καὶ σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας, ἡ συμπεριφορὰ τῶν ὑπαλλήλων, ἡ γενικὴ εὐπρέπεια καὶ καθαριότης προδιαθέτουν εὐμενῶς τὸν ξένον, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἁπλοῦς περίπατος εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης ἐπικυρώνει τὰς πρώτας ἀγαθὰς ἐντυπώσεις. Ἡ περιποίησις τῶν δημοσίων κήπων καὶ πλατειῶν, τὰ ἐπιβλητικὰ δημόσια κτίρια, καὶ μάλιστα τὰ σχολεῖα, αἱ κομψαὶ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι, τὰ πολυπληθῆ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ ἡ καλαισθητικὴ ἔκθεσις τῶν πωλουμένων εἰς αὐτὰ προϊόντων τῆς ἐγχωρίου καὶ τῆς ξένης βιομηχανίας, τὰ πάντα ὁμοῦ εἶναι τεκμήρια εὐημερίας καὶ προόδου. Ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδούς, ἡ ἤρεμος ἐπισκόπησις τῶν ἀστυνομικῶν κλητήρων, ἡ ἐπιβολή των ὡς ἐκ τῆς στάσεως, τοῦ ὕφους καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς περιβολῆς των, ἡ τάξις εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἁμαξῶν, ἡ ἔλλειψις ἐπαιτῶν ἐνοχλούντων τοὺς διαβάτας μαρτυροῦν, ὅτι ὑπάρχει ἀρχὴ ἐπιτηροῦσα τὰ πάντα καὶ λαὸς ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ ἀρχὴ προνοεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸν προστατεύει, συνειθισμένος δὲ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς διατάξεις της. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διαμονῆς μου δὲν εἶδα διατάραξιν τῆς τάξεως εἰς τὰς ὁδούς, οὔτε συμπλοκὴν οἱανδήποτε, ἀλλ' οὔτε κἂν λογομαχίαν μεταξὺ ἁμαξηλάτου καὶ τοῦ πελάτου του. Ἄλλως, πᾶσα διένεξις τοιούτου εἴδους προλαμβάνεται διὰ τοῦ μηχανήματος τοῦ προσηρτημένου εἰς ἑκάστην ἅμαξαν. Τὸ μηχάνημα τοῦτο

σημειώνει αὐτομάτως τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸν ἁμαξηλάτην, ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως τὴν ὁποίαν διέτρεξεν ἢ τῆς ὥρας ὅσην ἔμεινεν ἀκίνητος.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων προξενεῖ ἐντύπωσιν καὶ ἡ μεγάλη χρῆσις τοῦ τηλεφώνου. Δύο κεντρικὰ τηλεφωνικὰ ἱδρύματα ἐξήπλωσαν τὰ πυκνὰ σύρματά των εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις τῆς πόλεως. Εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς οἰκίας, εἰς ὅλα τὰ καταστήματα ὑπάρχει τηλέφωνον· εἰς τὰς ὁδοὺς ὑπάρχουν μικραὶ σκιάδες, ὅπου ὁ διαβάτης καταθέτων ἐλάχιστον νόμισμα τίθεται αὐτομάτως εἰς τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν μὲ οἱονδήποτε σημεῖον θέλει· τὰ ἀτμόπλοια ἅμα προσορμισθοῦν φέρουν τὸ σύρμα ἐντὸς τοῦ σκάφους. Ἐπὶ πληθυσμοῦ 300,000 κατοίκων ἡ Στοκχόλμη ἔχει, λέγεται, τηλέφωνα ἐν ἐνεργείᾳ περισσότερα ἢ τὸ Βερολῖνον καὶ αὐτὸ τὸ Λονδῖνον μὲ τὰ ἑκατομμύρια τοῦ πληθυσμοῦ του.

Τρανὴ ἀπόδειξις ὄχι μόνον πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ φρονήματος ἐθνικοῦ εἶναι τὰ μνημεῖα καὶ οἱ ἀνδριάντες, διὰ τῶν ὁποίων κοσμεῖται ἡ πόλις. Ἀνδριὰς ἐδῶ τοῦ Ἰάρλ, τοῦ πρώτου θεμελιωτοῦ τῆς Στοκχόλμης, παρέκει τοῦ Γουσταύου Βάζα (1490 - 1560), ἐλευθερωτοῦ τῆς πατρίδος καὶ πρωτεργάτου τῆς θρησκευτικῆς της ἀναμορφώσεως. Ἀλλοῦ ἀνδριάντες τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου (1594 - 1632) τοῦ ἀνυψώσαντος διὰ τῶν πολεμικῶν του ἄθλων τὴν Σουηδίαν εἰς περιωπὴν δόξης, τὴν ὁποίαν δὲν ὑπερέβη ἔκτοτε, — τοῦ Καρόλου τοῦ 12ου (1682 - 1718), τοῦ δημοφιλεστέρου τῶν Σουηδῶν βασιλέων ἕνεκα τοῦ ἡρωϊσμοῦ

του, μολονότι ἐξήντλησε καὶ ἐξησθένισε τὸ κράτος, — τοῦ Καρόλου τοῦ 14ου (1764 - 1844), τοῦ Γάλλου θεμελιωτοῦ τῆς νῦν βασιλευούσης δυναστείας.

Ἀλλὰ περισσότερον ἴσως καὶ ἀπὸ τὰ μνημεῖα τὰ συνεχόμενα μὲ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς χώρας τιμοῦν τὸ Σουηδικὸν ἔθνος τὰ διαιωνίζοντα τὴν μνήμην πολιτῶν δοξασθέντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου δημοσίου κήπου ὑψοῦται ὁ ἀνδριὰς τοῦ Λιναίου (1700 - 1778) τοῦ μεγάλου βοτανικοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ σύστημα ἐπεκράτησεν ἐπὶ ἕνα αἰῶνα. Ἐντὸς ἄλλου δημοσίου κήπου ὑπάρχει ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βερζελίου (1779 - 1848) τοῦ διασήμου χημικοῦ, καὶ εἰς ἄλλο τῆς πόλεως μέρος ὁ ἀνδριὰς τοῦ Σχελίου (Scheele, 1742 - 1780), Σουηδοῦ χημικοῦ ὄχι ὀλιγώτερον ἐνδόξου.

Διὰ τῶν ἀνεγερθέντων ἀνδριάντων δὲν ἐξαντλεῖται ἡ ὀφειλὴ τῆς Σουηδίας εἰς τοὺς ἐξόχους ἄνδρας της. Δὲν ὑπάρχει κλάδος ἀνθρωπίνης μαθήσεως ἢ δράσεως εὐεργετικῆς, ὅπου Σουηδοὶ δὲν διέπρεψαν καὶ δὲν ἐξακολουθοῦν διαπρέποντες. Δὲν προτίθεμαι νὰ καταστρώσω κατάλογον ὀνομάτων, ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ ἀναφέρω μεταξὺ τῶν ἀποθανόντων τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν Τέγνερ (1742 - 1846) καὶ τὸν ἐφάμιλλόν του Ρούνεβεργ (1804 - 1877) ἢ τὸν Ρύδβερ (1828 - 1895) τὸν συγγραφέα τοῦ ὀνομαστοῦ μυθιστορήματος «Ὁ τελευταῖος τῶν Ἀθηναίων», ὅπου περιγράφεται ἡ κατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας κατὰ τὴν ἐπο-

χὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ. Μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἀρκοῦμαι νὰ μνημονεύσω τὴν Φρειδερίκαν Βρέμερ (1801-1865) καὶ τὴν σύγχρονον Κυρίαν Σέλμαν Λαγκερλέφ, τῆς ὁποίας τὰ μυθιστορήματα, ἰδίως τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Ἱερουσαλήμ*, ἐστερέωσαν τὴν φήμην της καὶ πέρα τῶν συνόρων τῆς πατρίδος της. Εἰς τὴν φιλολογίαν, τὴν θεολογίαν, τὸ δίκαιον, τὴν ἱστορίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν, εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ μαθηματικά, εἰς ὅλους τοὺς κλάδους ἡ Σουηδία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σειρὰν ἀδιάκοπον διαπρεπῶν λογίων καὶ ἐπιστημόνων, τιμώντων τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος των.

Τὸ τιμοῦν ἐπίσης οἱ θαλασσοπόροι, οἱ ὁποῖοι κληρονομήσαντες τὴν τόλμην τῶν ἀρχαίων Βικίγγων, ἀλλ' ἀποβλέποντες εἰς δάφνας εὐγενεστέρας, ἐκθέτουν τὴν ζωήν των χάριν τῆς ἐπιστήμης. Τοιοῦτος μεταξὺ πολλῶν ὁ διάσημος Νορδενσκιὸλδ (γεννηθεὶς τὸ 1832), ὁ τοσάκις ἀψηφήσας τοὺς κινδύνους τῶν πολικῶν θαλασσῶν καὶ τόσον συντελέσας εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς γεωγραφίας τῶν ἀπροσίτων ἐκείνων μερῶν. Τοιοῦτος καὶ ὁ Ἀνδρὲ (γεννηθεὶς τὸ 1854) ὁ ἐπιχειρήσας τὸ 1897 νὰ φθάσῃ δι' ἀεροστάτου εἰς τὸν βόρειον πόλον καὶ πληρώσας μὲ τὴν ζωήν του τὸ παράτολμον ἐπιχείρημα.

Μεταξὺ τῶν Σουηδῶν ἐπιστημόνων, ὅσοι ἐδόξασαν τὴν πατρίδα των, κατέχει ἐξαιρετικὴν θέσιν ὁ Ἀλφρέδος Νόβελ (1833-1896) καὶ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν του καὶ διὰ τὴν ἐκτάκτως εὐγενῆ καὶ εὐεργετικὴν διάθεσιν τῆς μεγάλης περιουσίας του. Ὁ Νόβελ

ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν ἐφευρετῶν. Ὁ πατήρ του ἦτο ὁ ἐφευρέτης τῆς νιτρογλυκερίνης, δύο δὲ ἀδελφοί του ἵδρυσαν εἰς τὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης, εἰς τὴν πόλιν Βακού, τὴν βιομηχανίαν τοῦ πετρελαίου, τὴν πλέον κολοσσιαίαν ἴσως τῶν ἐπιχειρήσεων ὅσαι ἐπέτυχαν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Ὁ Ἀλφρέδος ἐφημίσθη ζῶν ὡς ἐφευρέτης τῆς δυναμίτιδος, ἐδοξάσθη δὲ μετὰ θάνατον διὰ τῶν διαγωνισμάτων, τὰ ὁποῖα ὥρισε διὰ τῆς διαθήκης του. Ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του, ἀνερχομένην εἰς 40,000,000 φράγκων χρυσῶν, ἀφιέρωσεν ὄχι ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὥρισε νὰ διαιρῆται εἰς πέντε μερίδια τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα. Ἀνὰ ἓν πέμπτον δίδεται ὡς βραβεῖον εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν τὴν μεγαλειτέραν ἐφεύρεσιν ἢ ἀνακάλυψιν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς τὴν χημείαν. Διὰ τοῦ τρίτου πέμπτου βραβεύεται ὁ διακριθεὶς διὰ τὴν μεγαλειτέραν ἀνακάλυψιν εἰς τὴν φυσιολογίαν ἢ τὴν ἰατρικήν, διὰ δὲ τοῦ τετάρτου ὁ γράψας τὸ καλλίτερον καὶ εὐγενέστερον φιλολογικὸν ἔργον. Τὸ πέμπτον ἐπὶ τέλους βραβεῖον ἀπονέμεται εἰς τὸν μᾶλλον συνεργήσαντα διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐπὶ γῆς ὁμόνοια καὶ εἰρήνη. Τὰ βραβεῖα δίδονται,—ἄνευ διακρίσεως ἐθνότητος,—τὰ μὲν πρῶτα τέσσαρα ὑπὸ τῶν σχετικῶν ἀκαδημιῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σωματείων τῆς Στοκχόλμης, τὸ δὲ τελευταῖον ὑπὸ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς τὴν ὁποίαν ἐκλέγει ἡ Σουηδικὴ βουλή. Ἕκαστον βραβεῖον ἀνέρχεται εἰς διακοσίας χιλιάδας χρυσῶν φράγ-

κων, τὰ δὲ περισσεύματα τοῦ ἐτησίου εἰσοδήματος, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν, χρησιμοποιοῦνται πρὸς στερέωσιν ἢ αὔξησιν τοῦ κεφαλαίου. Ἡ λειτουργία τοῦ κληροδοτήματος ἤρχισε τὸ ἔτος 1901. Κατὰ πόσον τὰ διδόμενα ἀριστεῖα θὰ συντελέσουν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, —κατὰ πόσον διὰ τοῦ τελευταίου θὰ ἐξασφαλιθῇ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη, εἶναι δύσκολον νὰ προμαντεύσῃ τις ἀπὸ τοῦδε. Ἀλλὰ τὸ ὕψος ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων τὸ ὑπαγορεῦσαν εἰς τὸν ἔξοχον Σουηδὸν τὴν εὐγενῆ αὐτὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πλούτου του τιμᾷ καὶ αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του. Ἀντανακλᾶται δὲ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ πρόσθετος τιμή, ὅτι αὐτὴ ἀπονέμει εἰς τοὺς ἐργαζομένους καθ' ὅλον τὸν κόσμον ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος τὰ μεγαλείτερα βραβεῖα ἐξ ὅσων ποτὲ διὰ τοιούτους σκοποὺς ὡρίσθησαν.

Δημοσία Ἐκπαίδευσις. Ἡ ἀκμὴ τῆς Σουηδίας εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διανοητικῆς δράσεως, ὁ μέγας σχετικῶς ἀριθμὸς τῶν ἐπιστημόνων καὶ λογίων της, προϋποθέτει ἐντέλειαν καὶ μεγάλην διάδοσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τὴν δὲ ὑπόθεσιν δὲν διαψεύδουν τὰ πράγματα. Σουηδὸς ἀγράμματος εἶναι σπάνιον εὕρημα. Καθὼς ἔλεγε φίλος μου, ἴσως εὑρίσκεται εἰς δάση ἀπόκεντρα ἄνθρωπος μὴ γνωρίζων νὰ γράφῃ καὶ ν' ἀναγνώσῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἕπεται ὅτι δὲν ἐδιδάχθη. Εἰς τὴν ἐρημίαν του ἐλησμόνησε τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. Τοῦτο φαίνεται ὀλί-

γον ὑπερβολικόν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ χιλίων νεοσυλλέκτων ἡ ἀναλογία τῶν ἀγραμμάτων εἶναι 1.12 %.

Τὰ γράμματα ἤρχισαν νὰ διαδίδωνται ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως ἐπὶ Γουσταύου Βάζα. Τὸ νέον θρήσκευμα ἐπέβαλε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ μάθουν ὅλοι ν' ἀναγινώσκουν. Συνέπεια τούτου ἦτο ἡ ἀνάμιξις τοῦ κλήρου εἰς τὰ τῆς παιδείας. Τὸν πρῶτον ὀργανισμόν της ἔλαβεν ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις διὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νόμου τοῦ 1686. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀνετίθετο εἰς τὸν κλῆρον ἡ διδασκαλία τῶν παίδων. Ἐπεβάλλετο δὲ εἰς πάντα πολίτην ἡ ἀπόκτησις ὡρισμένων τινῶν στοιχειωδῶν γνώσεων, ἄλλως δὲν ἐδίδετο ἄδεια γάμου· ὥστε θέλοντες καὶ μὴ οἱ ἄνθρωποι ἠναγκάζοντο νὰ μάθουν γράμματα. Ἡ τελειοποίησις ὅμως τοῦ συστήματος τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἔργον τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ἐνομιμοποιήθη κατὰ τὸ 1842.

Τὰ στοιχειώδη σχολεῖα εἶναι ἐξάρτημα τῶν δήμων, τῶν κοινοτήτων. Ἀλλὰ τὸ κράτος παρέχει εἰς τοὺς δήμους οὐσιῶδες ἐπίδομα, ὑπόκεινται δὲ ὅλα τὰ σχολεῖα εἰς τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἐπίβλεψίν της ἡ Κυβέρνησις ἐξασκεῖ διὰ τῶν 47 ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, διοριζομένων διὰ μίαν ἑξαετίαν. Ἡ δὲ Ἐκκλησία ἐξασκεῖ τὴν ἰδικήν της ἐπίβλεψιν διὰ τοῦ ἐφημερίου ἑκάστης ἐνορίας, ὁ ὁποῖος εἶναι αὐτοδικαίως πρόεδρος τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς περιφερείας του. Δώδεκα

διδασκαλεῖα προετοιμάζουν τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ τῶν δύο φύλων. Λαμβάνεται δὲ πᾶσα φροντὶς καὶ πᾶσα πρόνοια, ὥστε οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι νὰ λάβουν τὴν προσήκουσαν μόρφωσιν, ὡς παιδαγωγοὶ ἄξιοι τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των. Οἱ γονεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ στέλλουν τὰ τέκνα των εἰς τὰ σχολεῖα, ἀπαλλάσσονται δὲ μόνον οἱ ἐκπαιδεύοντες αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν των· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀφοῦ ἀποδείξουν ὅτι ἔχουν τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα καὶ λαμβάνουν ὅλα τὰ ἁρμόδια μέτρα. Ἄλλως δὲν γίνεται ἐξαίρεσις οὔτε ἕνεκα ἐργασίας βιοποριστικῆς, οὔτε ἕνεκα πενίας. Οἱ μεταχειριζόμενοι ἐργάτας ἀνηλίκους ὀφείλουν νὰ παρέχουν εἰς αὐτοὺς τὸν ἀναγκαῖον καιρὸν διὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν εἰς τὸ σχολεῖον. Οἱ δὲ πένητες, ὅσοι δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ διατρέφουν καὶ νὰ ἐνδύουν τὰ τέκνα των, χρεωστοῦν νὰ ζητήσουν πρὸς τοῦτο τὴν βοήθειαν τῶν οἰκείων ἀρχῶν. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἢ κηδεμόνας, ὅσοι δὲν συμμορφώνονται μὲ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, ἡ Κυβέρνησις ἀφαιρεῖ τὰ τέκνα των καὶ ἀναθέτει τὴν κηδεμονίαν των εἰς τρίτους. Ἐπιβάλλει ὅμως εἰς τοὺς παρανομοῦντας γονεῖς τὴν δαπάνην τῆς διατροφῆς καὶ τῶν διδάκτρων.

Ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὰ τῆς παιδείας σημασία φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τῶν σχολείων. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰ ὡραιότερα κτίρια εἶναι τὰ σχολεῖα. Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Στοκχόλμης εἶναι ἀληθῆ ἀνάκτορα. Ἐπίσης μεγαλοπρεπῆ καὶ τὰ γυμνάσια. Αἱ εὐρεῖαι στοαὶ ἐκείνου τὸ

ὁποῖον ἐπεσκέφθην εἶναι στολισμέναι μὲ ὡραίας ἐλαιογραφικὰς εἰκόνας. Μία ἐξ αὐτῶν εἶναι δῶρον καὶ ἔργον ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως, ἐπιδίδοντος εἰς τὴν ζωγραφικήν. Τὰ σχολεῖα ὅλα ἔχουν αὐλὰς μεγάλας καὶ κήπους πρὸς ἄσκησιν καὶ ἀναψυχὴν τῶν μαθητῶν. Διὰ τὴν γυμναστικὴν ὑπάρχουν εἰς ὅλα—ἀρρένων καὶ θηλέων — εὐρεῖαι καὶ εὐάεροι αἴθουσαι μὲ τὰ ἐξαρτήματά των κατὰ τὰς ἐντελεστέρας μεθόδους. Εἶναι ἀληθῶς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιοθαύμαστα τὰ σχολικά των ἱδρύματα. Ἐπεσκέφθην, μεταξὺ ἄλλων, ἓν σχολεῖον δημοτικόν, ὡρισμένον διὰ δύο χιλιάδας μαθητῶν. Εἰς τὸ ἰσόγειον ἐπεσκέφθην τὰ λουτρά. Οἱ μαθηταὶ ὅλοι κατὰ σειράν, εἰς τὰ διαλείμματα τῶν μαθημάτων ἑκάστης τάξεως, λούονται καθ' ἑκάστην. Σαπωνίζονται πρῶτον ἀπὸ μίαν ἡλικιωμένην ἀλλ' εὔρωστον γυναῖκα καὶ ἔπειτα βυθίζονται εἰς δεξαμενὴν πλήρη καθαροῦ ὕδατος. Εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους, ἐκτὸς τῶν χωρίων, ὅπου ἡ ἐγκατάστασις λουτρῶν τοιούτων δὲν θὰ ἦτο εὔκολος, ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τοῦτο. Εἶναι δὲ καὶ ὑπὸ ὑγιεινὴν καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἀκόμη ἔποψιν ἄξιον ἐπαίνου καὶ μιμήσεως. Ἡ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἀποκτηθεῖσα ἕξις τῆς καθαριότητος γίνεται διαρκὴς ἀνάγκη, ὁ δὲ καθαρὸς ἄνθρωπος σέβεται τὸν ἑαυτόν του περισσότερον τοῦ ἀκαθάρτου.

Ἡ καθαριότης δὲν ἐκπροσωπεῖται εἰς μόνους τοὺς λουτῆρας τοῦ σχολείου. Αἱ αἴθουσαι τῶν παραδόσεων, οἱ διάδρομοι, αἱ αὐλαί, τὰ πάντα λάμπουν. Οἱ πίνακες εἰς τοὺς τοίχους, τὰ ποικίλα ὄργανα διδασκαλίας,

τὰ θρανία τῶν μαθητῶν, αἱ ἕδραι τῶν διδασκόντων, μαρτυροῦν ὅλα τὴν φροντίδα, ἡ ὁποία καταβάλλεται διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν μόρφωσιν τῆς νέας γενεᾶς.

Εἰς τὰ στοιχειώδη σχολεῖα ἡ χειροτεχνία εἶναι ὑποχρεωτική. Θὰ εἴπωμεν περισσότερα περὶ τοῦ θαυμασίου συστήματος τῆς Σουηδικῆς χειροτεχνίας, τοῦ

Αἴθουσα σχολικῆς χειροτεχνίας.

σλὄϊδ, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Κεντρικοῦ διδακτηρίου τοῦ Ναιαίς. Τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος εἶδα εἰς ὅσα σχολεῖα ἐπεσκέφθην. Παντοῦ ἐργαστήρια σλὄϊδ καὶ μαθηταὶ ἀσκούμενοι εἰς τὴν ξυλουργίαν. Εἰς τὰ ἐξοχικὰ σχολεῖα διδάσκονται πρὸς τούτοις πρακτικῶς τὴν κηπουρικὴν καὶ τὴν καλλιέργειαν

καρποφόρων δένδρων. Ἐν γένει οἱ Σουηδοὶ ἐφαρμόζουν τὴν σοφὴν συμβουλὴν μεγάλου ἄγγλου συγγραφέως, τοῦ Ρώσκιν. « Συνηθίσατε τὰ παιδία, ἔλεγε, νὰ » ροκανίζουν μίαν σανίδα, νὰ σκαλίζουν τὴν γῆν μὲ » τὴν δίκελλαν, νὰ φυτεύουν ὀλίγα λαχανικά· δώσατε » νὰ ἐννοήσουν ὅτι δύνανται νὰ γείνουν χρήσιμα, ὅτι » ἠμποροῦν καὶ αὐτὰ νὰ ἐργασθοῦν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ » τρόπου θὰ μάθουν ὅσα δὲν θὰ διδαχθοῦν οὔτε ἀπὸ » βιβλία, οὔτε ἀπὸ σοφὰ παραγγέλματα ».

Εἰς τὴν χειροτεχνίαν προστίθεται διὰ τὰ κοράσια καὶ πρακτικὴ διδασκαλία τῆς μαγειρικῆς· αἱ μαθήτριαι ὅλαι θὰ περάσουν κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὸ μαγειρεῖον τοῦ σχολείου, ὅπου διδάσκονται ὄχι μόνον πῶς ἑτοιμάζονται τὰ φαγητά, ἀλλὰ καὶ τὰ συστατικὰ τῶν διαφόρων θρεπτικῶν οὐσιῶν καὶ τὰ μυστήρια τῆς μαγειρικῆς οἰκονομίας. Ἡ διακοπὴ τῆς ἄλλης σχολικῆς ἐργασίας, τῆς διανοητικῆς, διὰ τῶν πρακτικῶν τούτων μαθημάτων καὶ διὰ τῆς γυμναστικῆς συντελεῖ εἰς τὸ νὰ γείνῃ τὸ σχολεῖον διασκεδαστικὸν καὶ ἀγαπητόν. Συντελεῖ δὲ συγχρόνως, τὸ καὶ οὐσιωδέστερον, εἰς τὴν εὐρωστίαν τῶν νεαρῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Εἰς τοῦτο δίδεται μεγάλη προσοχή. Συχνάκις εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὁ διδάσκαλος διακόπτει τὴν παράδοσιν ἐπὶ ἓν ἢ δύο λεπτὰ καὶ οἱ μαθηταὶ ἐγειρόμενοι ἐκτελοῦν ἀσκήσεις τῶν βραχιόνων καὶ κάθηνται πάλιν ἔπειτα εἰς τὰ θρανία των.

Γυμναστική. Ἡ Σουηδικὴ γυμναστικὴ εἰσήχθη εἰς

Μάθημα μαγειρικῆς.

πολλὰς χώρας, δὲν εἶναι δὲ ἄγνωστος καὶ εἰς ἡμᾶς. Ἡ συστηματοποίησίς της ἤρχισε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος· θεμελιωτής της ἦτο ὁ Λίγκ. Αὐτὸς ἵδρυσε τὸ 1813 τὸ «Κεντρικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς γυμναστικῆς» καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ νέου συστήματος διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας του. Ὁ Λίγκ ἐρρύθμισε τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, διαιρεῖ δὲ τὴν γυμναστικὴν εἰς τέσσαρας κλάδους: τὴν παιδαγωγικήν, τὴν στρατιωτικήν, τὴν θεραπευτικήν, καὶ τὴν καλλιτεχνικήν. Τὴν μέθοδόν του ἐτελειοποίησαν οἱ διάδοχοί του, ἀλλὰ τὸ σύστημα ἐν συνόλῳ δὲν μετεβλήθη.

Σκοπὸς τῆς παιδαγωγικῆς γυμναστικῆς εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς ὑγείας καὶ τῆς εὐρωστίας, εἰς τρόπον ὥστε τὸ σῶμα νὰ μεταβληθῇ εἰς ὄργανον εὔκαμπτον καὶ εὔστροφον. Καθὼς ἡ ἠθικὴ ἀγωγὴ σκοπεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν εὐγενῶν τάσεων τῆς ψυχῆς καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν πονηρῶν, ἀπαράλλακτα καὶ τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς σκοπὸς εἶναι νὰ φέρῃ τὴν ἁρμονικὴν — δηλαδὴ τὴν ἐκ συμφώνου ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν φυσικῶν ἐλαττωμάτων ἢ ἀδυναμιῶν. Ἰδοὺ ἡ θεωρία τῆς Σουηδικῆς γυμναστικῆς. Θεωρία καὶ πρᾶξις διδάσκονται εἰς τὸ Κεντρικὸν Ἰνστιτοῦτον, ὅπου ἐκπαιδεύονται οἱ διδάσκαλοι γυμναστικῆς καὶ τῶν δύο φύλων. Ἐκεῖθεν ἐξέρχονται οἱ διοριζόμενοι εἰς τὰ διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ὅπου προπαρασκευάζονται αἱ δημοδιδασκάλισσαι καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι θὰ διδάξουν

καὶ τὴν γυμναστικὴν εἰς τὰ στοιχειώδη σχολεῖα τοῦ κράτους. Ἐκτὸς δὲ τῶν γυμναστηρίων εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἱδρύθησαν δημόσια γυμναστήρια εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις πρὸς χρῆσιν τῶν γυμναστικῶν συλλόγων.

Ἡ θεραπευτικὴ γυμναστικὴ ἀνεπτύχθη ἐπίσης καὶ ἐτελειοποιήθη εἰς τὴν Σουηδίαν, χάρις εἰς τοὺς ἰατροὺς τοῦ Κεντρικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς γυμναστικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἤρχισαν νὰ ἐπισκέπτωνται τὴν Σουηδίαν πρὸς μελέτην τῆς τοιαύτης γυμναστικῆς ἰατροὶ ξένοι, καὶ οὕτως ἱδρύθησαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης θεραπευτικὰ γυμναστήρια κατὰ τὸ Σουηδικὸν σύστημα. Βάσις καὶ τούτου τοῦ κλάδου εἶναι ἡ μνημονευθεῖσα θεωρία τοῦ Λίγκ, ἀλλὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας ἔφερεν εἰς τὴν ἐντέλειαν ὁ ἰατρὸς Ζάνδερ διὰ τῶν ἐφευρέσεών του. Τὸ πρῶτον θεραπευτήριον ἱδρύθη τὸ 1865, σήμερον δὲ ὑπάρχουν πολλὰ εἰς διαφόρους πόλεις καὶ εἰς λουτρὰ θαλάσσια ἢ μεταλλικὰ τῆς Σουηδίας καὶ ἄλλων χωρῶν. Εἰς ἐξοχὴν πλησίον τῆς Στοκχόλμης ἐπεσκέφθην κατάστημα διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ζάνδερ καὶ ἐθαύμασα τὰς τελειοποιήσεις τοῦ θεραπευτικοῦ τούτου συστήματος. Σκοπός του εἶναι νὰ ἐνδυναμωθῇ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν μυώνων τὸ ἐξησθενημένον ἢ πάσχον μέλος τοῦ σώματος. Εἰς τὰς αἰθούσας λοιπὸν τοῦ θεραπευτηρίου ὑπάρχουν κλῖναι καὶ ἀνάκλιντρα παντοίων σχημάτων. Ἀναλόγως τοῦ νοσήματος ὁ πάσχων κάθηται ἢ ἐξαπλώνεται εἰς τὸ κατάλληλον κάθισμα. Τὸ ἓν εἶναι διὰ

τὸν δεξιὸν ἢ τὸν ἀριστερὸν πόδα ἢ διὰ τὰς κνήμας, ἄλλο διὰ τοὺς βραχίονας, ἄλλο διὰ τοὺς ὤμους καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἅμα καθίσῃ ἢ ἁπλωθῇ ὁ πάσχων, τὰ ἁρμόδια μέρη τοῦ καθίσματος τίθενται διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς κίνησιν, — εἰς κίνησιν, ἐννοεῖται, σύμφωνον πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην θεραπείαν, — καὶ διὰ τῆς ἐπιβαλλομένης οὕτω μηχανικῆς ἀσκήσεως ἀποκτᾶται ἡ ἀνάρρωσις τοῦ ἀσθενοῦς μέλους.

Ἀθλητισμός. Ἡ διδασκαλία τῆς γυμναστικῆς εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τῶν δύο φύλων προετοιμάζει τοὺς Σουηδοὺς διὰ τὸν ἀθλητισμόν, — διὰ τὸ *σπὸρτ* (κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν λέξιν, ἡ ὁποία ἐπολιτογραφήθη εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔθνη). Τὰ εὔρωστα καὶ εὐλύγιστα σώματα τῶν ἐφήβων καὶ τῶν κορασίων ἐξακολουθοῦν ἀσκούμενα καὶ πέραν τῆς σχολικῆς ἡλικίας.

Οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες ἦσαν πατροπαράδοτοι εἰς Σουηδίαν καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δρόμος, ἡ πάλη, τὸ πήδημα, τὰ διάφορα παίγνια μὲ τὴν σφαῖραν ἦσαν κοινὰ καὶ συνήθη. Ἐπίσης κοινὴ καὶ συνήθης ἦτο ἡ κυνηγεσία, ἡ ἁλιεία, ἡ ἱππασία, ἡ κολυμβητική, ἡ τοξευτικὴ καὶ ἡ ἄγνωστος εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα παγοδρομία. Ὅλα αὐτὰ περιλαμβάνονται εἰς τὸ *σπόρτ*. Τὰ στοιχεῖά του ὑπῆρχαν ἀνέκαθεν, ἀλλὰ ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ ἀνύψωσις τοῦ σπόρτ, ὁ μεθοδικὸς ἀθλητισμὸς καὶ ἡ καλλιέργειά του ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας ἐγενικεύθησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Συγχρόνως μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ κυρίως ἀθλητισμοῦ, καὶ ὡς ἐπακολούθημά του, ἀνεπτύχθη καὶ ἡ ἕξις τῶν ἐκδρομῶν, ὡς ἀφορμὴ καὶ μέσον σωματικῆς ἀσκήσεως. Εἰς τοῦτο συνέτρεξαν μεγάλως οἱ σιδηρόδρομοι, οἱ ὁποῖοι κατέστησαν προσιτὰ τὰ ὀρεινὰ μέρη, τὰ δάση καὶ τὰς λίμνας τῆς βορείου Σουηδίας. Πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς καλῆς αὐτῆς ἕξεως ἱδρύθη κατὰ τὸ 1887 εἰς Στοκχόλμην Σύλλογος ἀνάλογος πρὸς τὸν Ἀθηναϊκὸν Σύλλογον τῶν Ἐκδρομῶν, ἀλλὰ πολὺ διάφορος, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν σημασίαν. Τὸ πρόγραμμα τοῦ Σουηδικοῦ Συλλόγου εἶναι πολὺ εὐρύ. Ἐν πρώτοις σκοπεῖ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τοὺς Σουηδοὺς αὐτοὺς τὴν πατρίδα των, ταυτοχρόνως δὲ προσπαθεῖ νὰ ἑλκύσῃ ξένους ἐπισκέπτας. Χάριν τοῦ διπλοῦ τούτου σκοποῦ δημοσιεύει εἰς τὴν Σουηδικὴν καὶ εἰς ξένας γλώσσας περιγραφὰς τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν, μετ' εἰκονογραφιῶν καὶ Ὁδηγοὺς πρὸς χρῆσιν τῶν περιηγητῶν, παρέχει εἰς αὐτοὺς εὐκολίας παντὸς εἴδους, χορηγεῖ εἰς πτωχοὺς μαθητὰς τὰ μέσα πρὸς ἐκδρομάς, δίδει ἐπιχορηγήσεις χάριν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, καὶ ἀνεγείρει καλύβας καὶ καταφύγια εἰς κορυφὰς ὀρέων καὶ εἰς ἀκατοικήτους ἐκτάσεις. Οἱ Σουηδοὶ ὠφελοῦνται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῶν παρεχομένων εὐκολιῶν, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ὥστε δὲν ἀπέτυχεν ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν του πλησιάζει τὰς 30,000. Προσελκύουν τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ εὐθηνὸν

τῆς συνδρομῆς καὶ τὰ πλεονεκτήματα ὅσα τὰ μέλη ἀπολαμβάνουν. Κατὰ σύστασιν τοῦ φίλου ξεναγοῦ μου ἐνεγράφην καὶ ἐγὼ ὡς μέλος· ἡ ἐτησία συνδρομὴ 4 κορωνῶν (5 φρ. χρ.) μὲ δικαιοῖ νὰ λαμβάνω δωρεὰν ὅλα τὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους δημοσιεύματα τοῦ Συλλόγου, νὰ ἔχω δὲ παρεκτὸς τῶν ἄλλων καὶ συγκατάβασιν εἰς τοὺς ναύλους τῶν ἀτμοπλοίων. Καθὸ μέλος τοῦ Συλλόγου ἀπέκτησα ἔκπτωσιν 3 κορωνῶν ἐπὶ τοῦ ναύλου μου μέχρι Γοτεμβέργης. Ἐὰν ἐξέτεινα τὰς ἐκδρομάς μου, τὰ ὠφελήματά μου θὰ ἦσαν κατὰ πολὺ μεγαλείτερα.

Ἡ θερινὴ περίοδος εἰς Σουηδίαν διαρκεῖ ἀπὸ τὸν Μάϊον μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Κατὰ τὸν Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον αἱ νύκτες εἶναι μικραὶ καὶ αἱ ἡμέραι ἀτελείωτοι. Ὁ Ἰούνιος ἰδίως εἶναι ὡραῖος. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς Σουηδοὺς ἡ ὡραιοτέρα ἐποχὴ τοῦ ἔτους, ἰδίως διὰ τὸν ἀθλητισμόν, εἶναι ὁ χειμών. Τότε οἱ πάγοι καλύπτουν τὰς λίμνας, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς διώρυγας καὶ ἀνοίγεται στάδιον ἀπέραντον εἰς τοὺς ἐραστὰς τῆς παγοδρομίας. Μία τῶν δημοφιλεστέρων ἀσκήσεων τῶν Σουηδῶν παγοδρόμων εἶναι ἡ ἱστιοφορία. Ὁ παγοδρόμος προσκολλᾷ εἰς τὸν βραχίονά του τὸ ἱστίον καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸν ἄνεμον τρέχει ὡς ἀστραπὴ ἐπὶ τῶν παγωμένων νερῶν.

Αἱ ἀθλητικαὶ ὅμως διασκεδάσεις τοῦ θέρους, ἐκτὸς τῆς μεγαλειτέρας ποικιλίας, ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς τοὺς μεσημβρινοὺς καὶ διότι δυνάμεθα νὰ τὰς υἱοθετήσωμεν καὶ νὰ τὰς μιμηθῶμεν. Χάρις εἰς τὸν φίλον ξεναγόν

μου ἔλαβα τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀντιληφθῶ δι' αὐτοψίας πῶς ἀσκοῦνται τὸ θέρος καὶ πῶς διασκεδάζουν οἱ Σουηδοί.

Ἐπεσκέφθημεν κατὰ πρῶτον ὁμοῦ τὸ Idrotspark, ἤτοι πάρκον τοῦ Σπόρτ. Τοῦ γυμναστηρίου τούτου ἡ ἐντέλεια θὰ ἐννοηθῇ ἂν ἀναφέρω ὅτι ἡ δαπάνη τῆς ἀνεγέρσεώς του ἀνῆλθεν εἰς 150,000 κορώνας (ὑπὲρ τὰς 185 χιλ. φρ.). Ἔχει διαμερίσματα δι' ὅλους τοὺς ἀγῶνας καὶ ὅλα τὰ παίγνια, χειμερινὰ καὶ θερινά, ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐξαρτήματα, ὅλα τὰ πρὸς ἄνεσιν τῶν μελῶν τοῦ γυμναστικοῦ Συλλόγου, διὰ τὸν ὁποῖον ἀνηγέρθη. Παραπλεύρως αὐτοῦ ὑπάρχει ἄλλου Συλλόγου ἐξ ἴσου ἐντελὲς γυμναστήριον, πᾶσα δὲ ὁπωσοῦν μεγάλη ἐπαρχιακὴ πόλις ἔχει τὸ ἰδικόν της.

Παρευρέθην ἐπίσης μετὰ τοῦ ξεναγοῦ μου εἰς ἀγῶνας κολυμβητικῆς. Ἡ θάλασσα, ἡ ὁποία περιβάλλει τὴν Σουηδίαν, αἱ λίμναι, οἱ ποταμοί, αἱ διώρυγές της παρέχουν καθ' ὅλην τὴν χώραν στάδιον πρόχειρον δι' αὐτὴν τὴν ἄσκησιν. Διὰ τοῦτο ἐξέχουν οἱ Σουηδοὶ εἰς ὅλους τοὺς διεθνεῖς διαγωνισμοὺς τοῦ εἴδους τούτου. Διαπρέπουν δὲ πρὸ πάντων ὡς δύται. Εἰς τὴν λίμνην Μαλάρεν, ἐντὸς τοῦ μεγάλου καταστήματος λουτροῦ ὅπου ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες, εἶδα δείγματα θαυμάσια τῆς τόλμης καὶ τῆς δεξιότητος τῶν δυτῶν, — ἀνδρῶν τὴν μίαν ἡμέραν καὶ γυναικῶν τὴν ἐπιοῦσαν. Ἀλλ' ἐθαύμασα ἔτι περισσότερον τὸ σκόπιμον καὶ τὸ πρακτικὸν τῆς διδασκαλίας εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς σωμασκίας. Οἱ ἀγῶνες καὶ τὰς δύο ἡμέρας ἤρχι-

σαν ἀπὸ τὰ μειράκια καὶ τὰ κοράσια. Οἱ μικροὶ κολυμβηταὶ διδάσκονται πῶς νὰ σῴζουν τοὺς πνιγομένους καὶ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωήν· τοῦτο καὶ ἀπέδειξαν: Ἀνὰ δύο παιδία, γυμνὰ ἐπὶ τοῦ σανιδώματος τῶν λουτρῶν, ἐδείκνυαν τὰς ἐπιβαλλομένας κινήσεις πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν αὐθορμήτων ἀλλ' ἀλιγίστων κινήσεων τοῦ πνιγομένου, ὁ ὁποῖος ἐμποδίζει καὶ ἐνίοτε ματαιώνει τοὺς ἀγῶνας τοῦ σωτῆρός του. Ἔπειτα ἐμιμοῦντο τὰς κινήσεις, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ἀναπνοὴ εἰς τὸν πνιγμένον. Μετὰ δὲ τὴν θεωρίαν ἡ ἐφαρμογή: Τὰ παιδία ρίπτονται εἰς τὸ νερόν. Τὸ ἓν ὑποκρίνεται ὅτι πνίγεται, φωνάζει φωνὰς ἀνάρθρους, κινεῖ ἀτάκτως τοὺς βραχίονας, βυθίζεται... Τὸ ἄλλο ὁρμᾷ, ἁρπάζει τὸν πνιγόμενον κατὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν μέθοδον, τὸν σύρει ἀναίσθητον, τὸν ἀναβιβάζει εἰς τὸ σανίδωμα καὶ προσπαθεῖ δῆθεν νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν. Πολυάριθμοι θεαταὶ παρηκολούθουν τοὺς ἀγῶνας καὶ ἐχειροκρότουν ἕκαστον κατόρθωμα τῶν μικρῶν ἢ τῶν μεγάλων κολυμβητῶν. Πρὸ πάντων ἐχειροκροτήθησαν τὰ ὡραῖα συμπλέγματα, τὰ ὁποῖα οἱ κολυμβηταὶ ἐσχημάτιζαν ὕπτιοι, μὲ τοὺς πόδας τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἄλλου.

Τὸ κολύμβημα εἶναι ἐφόδιον τοῦ κωπηλάτου ἀπαραίτητον· ἡ δὲ κωπηλασία εἶναι πολὺ διαδεδομένη εἰς τὴν Σουηδίαν. Παρέχει πρὸς τοῦτο τόσας εὐκολίας ἡ ὑδρογραφία τῆς χώρας, ὥστε δικαίως οἱ Ἄγγλοι τὴν ὀνομάζουν «Παράδεισον τῶν λεμβοδρόμων». Σύλλογοι κωπηλατικοὶ ὑπάρχουν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις.

Ἐπεσκέφθην τὸ νεώριον τοῦ πλέον ὀνομαστοῦ τῶν Συλλόγων τῆς πρωτευούσης καὶ εἶδα τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν, τὴν περιποίησιν τῶν λέμβων, τὴν μέθοδον ἀσκήσεως τῶν κωπηλατῶν καὶ τὴν εὐρωστίαν τῶν μυώνων των.

Ἀλλ' ὁ ἀρχαιότερος, ὁ ἐθνικώτερος κλάδος θαλασσίου ἀθλητισμοῦ εἶναι ἡ ἱστιοδρομία. Συντελεῖ πρὸς τοῦτο ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Σουηδίας, αἱ πολλαί της λίμναι καὶ ἡ ἔλλειψις παλιρροίας εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Σύλλογοι ναυτικοὶ ὑπάρχουν εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις, ἀλλ' ὁ Σύλλογος τῆς Στοκχόλμης εἶναι ἡ μεγαλειτέρα καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον ἑταιρεία τοιούτου εἴδους. Οἱ Σουηδοὶ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὴν τοιαύτην ὑπεροχήν. Οἱ ναυτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Συλλόγου λαμβάνουν τύπον ἐθνικῆς ἑορτῆς.

Τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ θαλασσίου καὶ λιμναίου ἀθλητισμοῦ παρακολουθεῖ ἡ πρόοδος τῆς ναυπηγίας. Εἰς τόσην ἐντέλειαν ἔφθασαν οἱ Σουηδοὶ ναυπηγοὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν πλοίων καταλλήλων δι' ἱστιοδρομίας, ὥστε λαμβάνουν παραγγελίας ἀπὸ τόπους ξένους ὅπου κατ' ἐξοχὴν ἀκμάζει ἡ ναυπηγική.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐνῷ ἐξ ἑνὸς ἐκίνουν τὸν θαυμασμόν μου, ὑπέθαλπαν ἐξ ἄλλου αἴσθημα ζηλοτυπίας. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμοὺς τῆς Σουηδίας, περιβρέχεται ὅμως ἀπὸ τὴν θάλασσαν περισσότερον καὶ αὐτῆς τῆς Σουηδίας, καὶ ἀπὸ θάλασσαν ἐξ ἴσου ἀπηλλαγμένην παλιρροιῶν, ἀπειράκις δὲ ὡραιοτέραν. Ὁ τόπος μας εἶναι κατ' ἐξοχὴν ναυτικός.

Διατί νὰ μὴ ἐκμεταλλευώμεθα καὶ ἡμεῖς τὴν θάλασσάν μας πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν καὶ ἠθικῶν προσόντων τῆς νεολαίας; Διατί νὰ μὴ ἔχωμεν Συλλόγους ναυτικούς, ἀξίους τοῦ ὀνόματος;

Περίχωρα τῆς Στοκχόλμης. Εἰς τὰς ἀπολαύσεις

Νῆσος ἁλμυρῶν λουτρῶν (Saltsjobaden).

θερινῆς διαμονῆς εἰς Στοκχόλμην πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ εὐκολία καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἐκδρομῶν εἰς τὰ περίχωρά της. Εἰς τὰ περισσότερα δύναταί τις νὰ μεταβῇ διὰ σιδηροδρόμου· ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία εἶναι ταχυτέρα καὶ οἰκονομικωτέρα· ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εὐχάριστοι εἶναι αἱ δι' ἀτμοπλοίων ἐκδρομαί. Αἱ ἀνα-

Περίχωρα τῆς Στοκχόλμης.

ρίθμητοι νῆσοι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν λίμνην Μαλάρεν εἶναι κατάφυτοι. Κομψαὶ θεριναὶ κατοικίαι στολίζουν τὴν ἀκτήν· ἄλλαι κρύπτονται μεταξὺ τῶν δένδρων, ἀλλὰ φανερώνουν τὴν ὕπαρξίν των τὰ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν μικρὰ παραπήγματα διὰ λουτρά. Ἑκάστη οἰκία ἔχει τὸ ἰδικόν της. Πολλάκις ἡ μεταξὺ τῶν

Περίχωρα τῆς Στοκχόλμης.

νήσων δίοδος εἶναι τόσον στενή, ὥστε μόλις διέρχεται τὸ ἀτμόπλοιον. Ἐκεῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, γέφυραι ξύλιναι συνέχουν τὰς νήσους καὶ ἀνοίγονται διὰ νὰ διέλθη τὸ ἀτμόπλοιον.

Ἡ συνηθεστέρα ἐκδρομὴ εἶναι μέχρι τῆς *Νήσου Ἁλμυρῶν Λουτρῶν* (Saltsjobaden), ὅπου ξενοδοχεῖα, ἑστιατόρια, θεραπευτήρια καὶ λουτρὰ σχηματί-

ζουν κέντρον τερπνὸν συνωστισμοῦ καὶ διασκεδάσεων. Ἐκεῖ ἡ θάλασσα σχηματίζει εἶδος λίμνης. Μακρύτερα κεῖται τὸ Δάλαρ-ὅ[1], χωρίον ἁλιέων, ὅπου ὅμως εἰς φαιδρὰς ἐξοχικὰς οἰκίας παραθερίζουν καὶ οἰκογένειαι

Δάλαρ - ὅ.

πολλαὶ χάριν λουτρῶν καὶ χάριν τοῦ ζωογόνου ἀέρος τῆς θαλάσσης. Τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος τῆς Βαλτικῆς ἀπέχει ὀλίγον ἐκεῖθεν. Πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, πλησιέστερα τῆς πόλεως, κεῖται ἡ τερπνὴ κωμόπολις Βαξχόλμ, κέντρον καὶ αὐτὴ ἐξοχικῶν διασκεδάσεων.

[1] Ἡ μονοσύλλαβος ἢ μᾶλλον μονογράμματος λέξις « ὅ » σημαίνει νῆσον.

Ἀντικρύ της, ἐπὶ βραχώδους νησιδίου ἀνήγειρεν ὁ βασιλεὺς Γουσταῦος Βάζας φρούριον ὀχυρόν. Τὸ φρούριον τοῦτο ἀνακαινισθέν, καὶ ἄλλο ὀχύρωμα πλησίον του ἀνωρυγμένον ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ βράχου, προφυλάττουν τὴν μόνην δίοδον, διὰ τῆς ὁποίας μεγάλα πλοῖα δύνανται ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν νὰ προχωρήσουν μέχρι τοῦ μυχοῦ τῆς Στοκχόλμης.

Εἰς τὴν λίμνην Μαλάρεν αἱ ἐκδρομαὶ εἶναι ἐπίσης εὐχάριστοι καὶ ποικίλαι, τὰ δὲ ἱστορικὰ μνημεῖα περισσότερα.

Εἰς ὡραίαν τοποθεσίαν ἐγείρεται τὸ ἀνάκτορον τοῦ Δροτνιγκχόλμ, ὅπου ἄλλοτε παρεθέριζαν οἱ βασιλεῖς. Σήμερον εἶναι παρημελημένον, διότι χάρις εἰς τὰς εὐκολίας τῆς συγκοινωνίας ἔγειναν προσιτώτερα ἄλλα μέρη τῆς χώρας. Διατηρεῖ ὅμως πάντοτε τὸ ἀνάκτορον τὴν χάριν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν του. Ἐκτίσθη κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Γαλλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ οἱ ἀπέραντοι κῆποί του ἐνθυμίζουν καὶ αὐτοὶ τοὺς κήπους τῶν Βερσαλλιῶν. Ἡ εἴσοδος εἰς τοὺς κήπους αὐτοὺς εἶναι πάντοτε ἐλευθέρα, πρᾶγμα ἄλλως κοινὸν καθ' ὅλην τὴν Σουηδίαν, καθόσον δὲν ὑπάρχει ὁ ἐλάχιστος φόβος καταστροφῶν ἐκ μέρους τῶν ἐπισκεπτῶν. Τὰς Κυριακὰς ἔρχονται πολλοὶ ἐκ τῆς Στοκχόλμης καὶ περιδιαβάζουν ἢ προγευματίζουν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν βασιλικῶν δένδρων.

Ἐπὶ τῆς λίμνης εὑρίσκεται καὶ τὸ ἀρχαῖον πλινθόκτιστον ἀνάκτορον, ἢ καὶ φρούριον, τοῦ Γριψχόλμ. Οἱ τέσσαρες κόκκινοι πύργοι του, καὶ τὰ δένδρα τὰ

ὁποῖα τοὺς περιβάλλουν μὲ πράσινον πλαίσιον, κατοπτρίζονται εἰς τὰ ἥσυχα καὶ διαυγῆ νερὰ τῆς λίμνης. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐκτίσθη τὸ 1537 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γουσταύου Βάζα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τόσον συνδέεται μὲ τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς Σουηδίας. Ἐκτὸς τῆς τερπνῆς τοποθεσίας καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶναι ὀνομαστὸν διὰ τὴν ἀξιοπερίεργον καὶ πλουσιωτάτην συλλογὴν εἰκόνων καὶ ἰδίως προσωπογραφιῶν ἱστορικῶν. Ὁ ἀριθμός των ὑπολογίζεται εἰς 1900, συνέχονται δὲ πρὸς τὴν ἱστορίαν ὄχι μόνον τῆς Σουηδίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης.

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων δὲν ἐξαντλεῖται ὁ κατάλογος τῶν ὡραίων τοπίων καὶ τῶν μνημείων παρελθούσης ἐποχῆς, ὅσα δύναται ὁ περιηγητὴς ἀκόπως νὰ ἐπισκεφθῇ ἐκ τῆς πρωτευούσης. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλειφθῇ ἡ ἐπίσκεψις τῆς Οὐψάλης. Ὁ ποταμὸς ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται συνέχεται διὰ διώρυγος μὲ τὴν λίμνην Μαλάρεν. Διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἡ ἀπόστασις εἶναι 5 περίπου ὡρῶν, διὰ δὲ τοῦ σιδηροδρόμου μιᾶς ὥρας καὶ ἡμισείας, ὥστε ἡ ἐκδρομὴ γίνεται εὐκόλως ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας.

Ἡ Οὐψάλη ἦτο τὸ ἀρχαῖον ἱστορικὸν κέντρον καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Σουηδίας, προτοῦ ἀκόμη ἐπικρατήσῃ ὁ χριστιανισμός. Ἐκεῖ κατ' ἐξοχὴν ἐλατρεύοντο οἱ θεοὶ τῶν Σκανδιναβῶν, ὁ ἐφάμιλλος τοῦ Διὸς ***Ὀδέν***, ὁ *Θώρ*, ὁ Ἄρης των καὶ ἡ Ἀφροδίτη των ἡ *Φρέϊα*. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ Οὐψάλη εἶναι ἐκκλησιαστικὴ μητρόπολις

τῆς χριστιανικῆς Σουηδίας. Ἐκεῖ ἑδρεύει ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἡ κεφαλὴ τῆς Λουθηρανῆς της Ἐκκλησίας, ἐκεῖ δὲ εἶναι καὶ τὸ ἀρχαιότερον καὶ ἐνδοξότερον Πανεπιστήμιον τῆς Σουηδίας. Πανεπιστήμια ὑπάρχουν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, ἀλλ' ἐπισημότερον ὅλων εἶναι τὸ τῆς Οὐψάλης. Οἱ φοιτηταί του ἀνέρχονται εἰς 1500 περίπου, περιλαμβανομένων καὶ τῶν φοιτητριῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια τοῦ κράτους. Ὁ πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου ἐκλέγεται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν συναδέλφων του καθηγητῶν, ἀλλ' ἡ ἐκλογή του δύναται ν' ἀνανεωθῇ ἐπ' ἀόριστον. Τοῦτο καὶ συμβαίνει συνήθως· ὁ αὐτὸς Πρύτανις προΐσταται τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Τὸ μεγαλοπρεπὲς κτίριον συνετελέσθη κατὰ τὸ 1886. Εἰς τὸ ἀμφιθέατρόν του ὑπάρχουν θέσεις διὰ 2500 ἀκροατάς. Ἐπὶ τῆς εἰσόδου του Σουηδικὴ ἐπιγραφὴ λέγει: «Μέγα τὸ φρονεῖν ἐλευθέρως. Μεγαλείτερον τὸ φρονεῖν ὀρθῶς». Οἰκοδόμημα ἀρχαιότερον πλησίον τοῦ πανεπιστημίου περιέχει τὴν Βιβλιοθήκην, περιλαμβάνουσαν καὶ πολυτιμότατα χειρόγραφα.

Ἀπέναντι τῆς βιβλιοθήκης ὑψοῦται ὑπερηφάνως ἡ μητρόπολις, ὑπόδειγμα ὡραῖον Γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ οἰκοδομή της ἤρχισε τὸ ἔτος 1260, κατὰ τὰ σχέδια Γάλλου ἀρχιτέκτονος, συνεπληρώθη δὲ τὸ 1435. Περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος αἰῶνος ἐπεσκευάσθη τὸ μέγα πλινθόκτιστον οἰκοδόμημα, δαπάνῃ ἑνὸς ἑκατομμυρίου κορωνῶν. Ἐννοεῖται ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ ἐπετράπη οὔτε εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἄποψιν οὔτε

εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ. Μεθ' ὅλην τὴν ἁπλότητα τῆς Λουθηρανῆς λατρείας ἡ ἄλλοτε καθολικὴ ἐκκλησία διατηρεῖ τὴν ἀρχαίαν μεγαλοπρέπειαν. Ἐντὸς αὐτῆς ὑπάρχουν μνημεῖα διάφορα ἐπισήμων Σουηδῶν καὶ μεταξὺ ἄλλων τὰ τοῦ βασιλέως Γουσταύου Ἀδόλφου καὶ τοῦ βοτανικοῦ Λιναίου.

'Η Μητρόπολις τῆς Οὐψάλης.

Μεγάλως ἐπεθύμουν νὰ παρατείνω τὴν διαμονήν μου εἰς Στοκχόλμην καὶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ βόρεια τῆς Σουηδίας μέρη, ἀλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ὅσον εὐχαρίστως τόσον καὶ ταχέως, δὲν ἤθελα δὲ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ παραλείψω τὴν εἰς Ναιαὶς ἐπίσκεψιν. Ἀπεχαιρέτισα λοιπὸν μὲ λύπην τὴν Στοκχόλμην διὰ νὰ

μεταβῶ εἰς Γοτεμβέργην, ὁπόθεν ὀλίγον ἀπέχει τὸ Ναιαίς. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ πάλιν ἐπροτίμησα τὴν δι' ἀτμοπλοίου μετάβασιν.

Ἡ Διῶρυξ τοῦ Γότα. Ἀνέφερα τοσάκις τὴν λέξιν *νερά*, ὥστε, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἀδικαιολόγητος ἡ κατάχρησις τῆς λέξεως, ἀναφέρω ὅτι, μετὰ τὴν Φινλανδίαν, οὐδεμία χώρα τῆς Εὐρώπης ἔχει τόσας λίμνας καὶ ποταμούς, ὅσους ἡ Σουηδία. Αἱ λίμναι της ὑπολογίζονται μέχρι χιλίων τετρακοσίων. Τὸ ὄγδοον περίπου τῆς ἐπιφανείας της καλύπτεται ἀπὸ ὕδατα. Ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀφθονίας συνελήφθη πρὸ αἰώνων ἡ ἰδέα τῆς ἑνώσεως τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν διὰ διωρύγων, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συγκοινωνίας. Ἡ ἰδέα ὅμως ἔμενεν ἀπραγματοποίητος μέχρις ὅτου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ὁ Σουηδὸς ναύαρχος Πλάτεν ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀμέσως μετὰ τὴν ταραχώδη περίοδον τῶν πολέμων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ἡ Σουηδία ἐφαίνετο ἐξηντλημένη καθ' ὅλα, καὶ μάλιστα εἰς τὰ οἰκονομικά της. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ τόπος ὑπεστήριξαν τὸ ἐπιχείρημα. Αἱ δυσκολίαι ἦσαν μεγάλαι καὶ ποικίλαι, ἀλλ' ὑπερενικήθησαν. Ὁ συλλαβὼν τὴν ἰδέαν εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ ζήσῃ μέχρις οὗ τὸ ἔργον ἐπερατώθη καὶ κοιμᾶται σήμερον τὸν αἰώνιον ὕπνον ἐπὶ λόφου καταφύτου, εἰς μέρος τῆς ἐκλογῆς του ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς διώρυγός

4

του. Ὁ τάφος του ὡς μόνην ἐπιγραφὴν φέρει τὸ ὄνομά του. Ἐθεώρησε περιττὸν πᾶν ἄλλο ἐπιτύμβιον ἐνώπιον τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον τὸν ἀπηθανάτισεν. Ἀλλ' ἡ διῶρυξ δὲν φέρει τὸ ὄνομά του. Λέγεται διῶρυξ τοῦ Γότα, ἕνεκα τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ πόλις Γοτεμβέργη ὅπου καταλήγει.

Ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος ἤρχισε τὸ 1810 καὶ ἐτελείωσε τὸ 1832. Τότε οὔτε σιδηρόδρομοι ὑπῆρχαν οὔτε τὰ ἀτμόπλοια ἦσαν συνήθη. Σήμερον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μεταβαίνει τις ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν εἰς Γοτεμβέργην ἐντὸς δώδεκα ὡρῶν, διὰ δὲ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς δύο ἡμέρας καὶ ἡμίσειαν. Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν πρόοδον εἰς τὰ τῆς συγκοινωνίας, ἡ διῶρυξ εἶναι πάντοτε χρησιμωτάτη· ἀπόδειξις ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν φορτηγῶν, τὰ ὁποῖα τὴν διαπλέουν. Ἐκτὸς τῆς εὐκόλου συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, ἡ διῶρυξ παρέχει μεγάλα ὠφελήματα καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας. Διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιήθη τῶν στρατιωτῶν ἡ ἐργασία, ἐδαπανήθησαν εἴκοσι δύο καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια φράγκων, ποσὸν τὸ ὁποῖον σήμερον ἰσοδυναμεῖ μὲ πολὺ μεγαλειτέραν ἀξίαν, ἂν ὑπολογισθῇ ἡ ἐπελθοῦσα νομισματικὴ διαφορά.

Ἐκτὸς τῆς χρησιμότητος διὰ τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν ἡ διῶρυξ καθιστᾷ προσιτὰ τινὰ τῶν ὡραιοτέρων μερῶν τῆς Σουηδίας. Ὁ περιηγητής, καθήμενος ἀναπαυτικῶς εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου, βλέπει διερχόμενος τοὺς ἀγρούς, τὰ δάση, τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς.

Εἰς τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις ὅπου σταθμεύει τὸ ἀτμόπλοιον βλέπει τοὺς κατοίκους, τὰς οἰκίας, τὰ ἐργοστάσιά των. Εἰς τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν κεῖνται ἀρχαῖα μέγαρα ἀρχοντικά, ἐπαύλεις, κτίρια δημόσια, μνημεῖα ποικίλα συνεχόμενα πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας.

Τὰ ἀτμόπλοια εἶναι μικρά, ἄλλως ὅμως παρέχουν ὅλας τὰς δυνατὰς ἀνέσεις. Ἡ ὑπηρεσία εἶναι ἀρίστη, ἡ τροφὴ ἐπίσης, οἱ πλοίαρχοι εὐγενέστατοι καὶ μεθ' ὅλην τὴν στενοχωρίαν τῶν κοιτώνων ὁ περιηγητὴς λυπεῖται ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τοῦ διάπλου.

Αἱ μικραὶ διαστάσεις τῶν ἀτμοπλοίων ἐπιβάλλονται ὡς ἐκ τῆς χωρητικότητος τῶν *ὑδροφρακτῶν*. Ἴσως χρειάζεται ἐπεξήγησιν ἡ λέξις, μέχρις οὗ γείνουν πλωτοὶ ὁ Ἀχελῷος καὶ ὁ Πηνειὸς καὶ ἀποκτήσωμεν τὸ πρᾶγμα.

Αἱ διώρυγες καὶ οἱ ποταμοὶ ἀκολουθοῦν τὴν κλίσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ νερά των δὲν εἶναι πάντοτε εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον, ὅθεν οἱ καταρράκται τῶν ποταμῶν. Τὰ πλοῖα ὅμως δὲν πηδοῦν τοὺς καταρράκτας οὔτε εἰς τὴν ἄνοδον οὔτε εἰς τὴν κάθοδον. Διὰ τοῦτο μεταξὺ δύο ἀνίσων ἐπιπέδων τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς διώρυγος κατασκευάζεται λιθόκτιστος δεξαμενή, κλειομένη ἑκατέρωθεν μὲ πύλας στερεάς. Ὅταν πρόκειται τὸ πλοῖον ν' ἀναβῇ ἀπὸ ἓν ἐπίπεδον εἰς ἄλλο, κλείονται αἱ πύλαι εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς εἰσόδου, ὁπόθεν θὰ εἰσέλθῃ τὸ σκάφος εἰς τὴν δεξαμενήν, εἰς τρόπον ὥστε τὰ νερὰ τῆς δεξαμενῆς ἔρχονται εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τὰ νερὰ ὅπου εὑρίσκεται τὸ σκάφος. Ἀφοῦ εἰσέλθῃ τὸ

πλοῖον ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς, κλείονται ὄπισθέν του αἱ πύλαι, ἀνοίγονται δὲ βαθμηδὸν αἱ ἀπέναντι πύλαι καὶ τὰ ὑψηλότερα νερὰ εἰσερχόμενα εἰς τὴν δεξαμενὴν ἀναβιβάζονται βαθμηδὸν μέχρι τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς διώρυγος, ὅπου θὰ εἰσέλθῃ τὸ πλοῖον διὰ νὰ

Ὑδροφράκτης ἀνοικτός.

ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του. Τὸ ἀνάπαλιν γίνεται ὅταν τὸ πλοῖον πρόκειται νὰ καταβῇ ἀπὸ ὑψηλότερον εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον. Εἴς τινα σημεῖα, ὅπου ἡ διαφορὰ τῶν ἐπιπέδων εἶναι μεγάλη, κατασκευάζονται δύο, τρεῖς ἢ καὶ περισσότεροι ὑδροφράκται, ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἄλλου. Εἰς ἓν μέρος τῆς διώρυγος τοῦ

Ὑδροφράκται.

Γότα εἶναι ἓξ ἢ ἑπτὰ ὑδροφράκται συγκεντρωμένοι, καὶ ὁ ἐπιβάτης βλέπει μὲ ἀπορίαν ἐκ τοῦ καταστρώματος, κάτωθεν ἢ ἄνωθεν αὐτοῦ, τὸ ὕψος τὸ ὁποῖον χωρίζει τὸ πλοῖον ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου ὅπου θὰ μεταβῇ. Τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς διώρυγος εἶναι 167 ποδῶν ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Μεταξὺ Στοκχόλμης καὶ Γοτεμβέργης ὑπάρχουν 74 τοιοῦτοι ὑδροφράκται. Ἡ διάβασίς των ἐννοεῖται ὅτι δὲν γίνεται πολὺ ταχέως· διὰ τοῦτο, ὅταν εὑρίσκωνται δύο ἢ τρεῖς πλησίον ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, ἔχει καιρὸν ὁ ἐπιβάτης νὰ περιπατήσῃ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα. Εἶναι δὲ τερπνότατος ὁ περίπατος παρὰ τὴν ὄχθην τῆς διώρυγος, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων. Ἐνίοτε δίδεται καιρὸς πρὸς ἐπίσκεψιν ἱστορικοῦ τινος μνημείου ἢ ὡραίας τοποθεσίας, καθὼς λόγου χάριν τῶν γραφικωτάτων καταρρακτῶν τοῦ Τρολχάταν, τῶν μεγαλειτέρων τῆς Εὐρώπης.

Ἡ διῶρυξ δὲν εἶναι συνεχὴς μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων, τῆς Στοκχόλμης δηλαδὴ καὶ τῆς Γοτεμβργης. Κατ' ἀρχὰς τὸ ἀτμόπλοιον διαπλέει τὴν λίμνην Μαλάρεν. Ἐκεῖθεν ἐξέρχεται εἰς τὴν Βαλτικήν, ἀλλ' ὄχι εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Σουηδικῆς παραλίας ἐξακολουθεῖ ἀδιάκοπος σχεδὸν ἡ σειρὰ τῶν νήσων καὶ νησιδίων. Ποῦ καὶ ποῦ μόνον, ἀναμέσον αὐτῶν φαίνεται τῆς θαλάσσης ἡ ἔκτασις. Τὰ νησία αὐτὰ ἐπέχουν τὸν τόπον γιγαντιαίου κυματοθραύστου. Προφυλάττουν τὴν παραλίαν ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων. Ἔξω μαίνε-

ται ἡ τρικυμία, ἐνῷ ἔνθεν τῶν νήσων ἐπικρατεῖ σχετικὴ ἡσυχία.

Πρὸς δυσμὰς αἱ νῆσοι καὶ τὰ νησίδια ἔχουν ὄψιν ἀγριωτέραν, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βράχοι γυμνοί, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν χρησιμεύουν ὡς κατοικίαι ἢ ὡς ἄσυλον τῶν ἁλιέων, καὶ βλέπει τις ἁπλωμένην ἢ κρεμαμένην εἰς σχοινία διὰ νὰ ξηρανθῇ τὴν ἄφθονον ἄγραν των. Ἡ ἁλιεία ἀποτελεῖ κλάδον σπουδαῖον βιομηχανίας εἰς τὰ ἡνωμένα Σκανδιναβικὰ κράτη. Ὁ ἁλιευτικὸς πληθυσμὸς μόνης τῆς Νορβηγίας ὑπολογίζεται εἰς 57,000 ψυχάς. Τὰ δὲ ἁλιευτικά της πλοῖα καὶ πλοιάρια ἀριθμοῦνται μέχρι 30,000. Ἡ ἀξία τῶν ἐκεῖθεν ἐξαγομένων ἁλιευτικῶν προϊόντων ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς 65 ἑκατομμύρια φράγκων. Ἐξάγονται δὲ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ μέχρι τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ἐπίβλεψις καὶ ἡ προστασία τῆς Κυβερνήσεως ἐκτείνεται εἰς τὸν πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος ζῇ ἐκ τοῦ βιοποριστικοῦ τούτου ἐπαγγέλματος. Εἰδικὴ νομοθεσία διέπει τὰ τῆς ἁλιείας, — φανοὶ καὶ κώδωνες κινούμενοι αὐτομάτως ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς τὰ ἐπικίνδυνα μέρη ὁδηγοῦν τοὺς ἁλιεῖς, — ἰατροὶ στελλόμενοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ νοσοκομεῖα καταλλήλως τοποθετούμενα σῴζουν πολλάκις τὴν ζωήν των. Μεθ' ὅλας ὅμως αὐτὰς τὰς προφυλάξεις δὲν ἀποφεύγονται πάντοτε τραγικὰ συμβάντα. Κατὰ τὴν μετάβασίν μου ἐκ Γοτεμβέργης εἰς Χριστιανίαν ὁ πλοίαρχος ἐπέσυρε τὴν προσοχήν μου εἰς ἔρημον βραχῶδες νησίδιον. Πρὸ δύο

ἢ τριῶν ἐτῶν, ἐν καιρῷ φοβερᾶς τρικυμίας, κατέφυγαν ἐπ' αὐτοῦ πολλῶν πλοιαρίων ἁλιευτικῶν τὰ πληρώματα. Τὰ κύματα ἐσάρωναν τὴν νῆσον· διὰ νὰ προφυλαχθοῦν οἱ ναῦται προσήλωσαν σχοινία εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐδέθησαν δι' αὐτῶν. Δυστυχῶς ἓν σχοινίον ἐκόπη καὶ τὰ κύματα παρέσυραν τριάκοντα καὶ τρία θύματα!

Μετά τινων ὡρῶν πλοῦν ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς τὸ ἀτμόπλοιον εἰσέρχεται εἰς τὴν διώρυγα. Μετ' ὀλίγον ἀρχίζει ἡ σειρὰ τῶν ὑδροφρακτῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ διῶρυξ διακόπτεται. Τὸ ἀτμόπλοιον διέρχεται τὴν λίμνην Βέτερν καὶ ἀρχίζει πάλιν ἡ διῶρυξ. Ἔπειτα διέρχεται τὴν λίμνην Βένερν, τὴν μεγαλειτέραν τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν Ρωσικὴν λίμνην Λάδογαν. Εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε περὶ τὸ μέσον δὲν φαίνεται ξηρὰ ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐπὶ τέλους εἰσέρχεται τὸ ἀτμόπλοιον εἰς τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Γότα καὶ προσορμίζεται εἰς τὰς προκυμαίας τῆς Γοτεμβέργης.

Ἡ πόλις Γοτεμβέργη. Ἡ Γοτεμβέργη ἐνθυμίζει τὰς πόλεις τῆς Ὁλλανδίας. Ἡ θέσις της ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστεῖ τὴν θεμελίωσιν, τὴν ἀκμὴν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά της, αἱ διώρυγες αἱ ὁποῖαι τὴν διατέμνουν, ἡ καθαριότης τῶν ὁδῶν καὶ τῶν οἰκιῶν της, οἱ δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοὶ κῆποί της, τὰ πάντα φέρουν τὸν τύπον τῆς Ὁλλανδίας. Τοῦτο δὲν εἶναι ἄπορον. Τὴν πόλιν ἵδρυσαν τὸ 1619 μέτοικοι Ὁλλανδοί, ἐλθόντες κατὰ πρόσκλησιν τοῦ βασιλέως

Γουσταύου Ἀδόλφου. Κατόπιν ηὔξησαν τὸν συνοικισμὸν Σουηδοί, Σκῶτοι καὶ Γερμανοί, ἀλλ' ἡ πόλις διετήρησε τὸν ἀνέκαθεν δοθέντα χαρακτῆρα.

Ἡ Γοτεμβέργη εἶναι ἡ κυριωτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Σουηδίας. Ἡ ἐξαγωγὴ καὶ ἡ εἰσαγωγή της ἀνέρχονται εἰς ποσὰ μαρτυροῦντα τὴν εὐημερίαν της, τὸ

Ὁδὸς τῆς Γοτεμβέργης.

ναυτολόγιόν της περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῶν ἱστιοφόρων, 150 ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια· αἱ συναλλαγαί της τὴν συνδέουν μὲ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τοῦ κόσμου· μολονότι ὁ πληθυσμός της 130,000 ψυχῶν δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Στοκχόλμης, ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ὡς πρὸς δημόσια κτίρια, μουσεῖα, ἐπιστημονικοὺς συλλόγους, ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύ-

ματα καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ στολίσματα μιᾶς μεγαλοπόλεως. Ἀλλὰ δὲν περιγράφω τὰ ἀξιοθέατά της. Ἀναφέρω μόνον ἓν ἔργον εὐγενὲς καὶ ἐκπολιτιστικόν, μὲ τὸ ὁποῖον συνδέεται τὸ ὄνομα τῆς Γοτεμβέργης καὶ τὴν τιμᾷ, ὅσον τιμᾷ ἄλλας πόλεις ἡ μνήμη ἐξόχων πολεμικῶν συμβάντων. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ, πρωτουργός του δὲ εἶς ἁπλοῦς ἐφημέριος τῆς Γοτεμβέργης, ὁ Πέτρος Βισελγκρὲν (1800 -1877). Διὰ τῶν ἀγορεύσεων καὶ τῶν δημοσιευμάτων του ὁ Βισελγκρὲν μετέδωκε τὸν ζῆλόν του εἰς τοὺς συμπολίτας του, ἵδρυσεν ἑταιρείας ἐγκρατείας, τὰς συνήνωσε περὶ Σύλλογον κεντρικὸν καὶ μετὰ συνεχῆ καὶ ἐνθουσιώδη ἐργασίαν τριάκοντα ἐτῶν κατώρθωσε νὰ κυρωθῇ τὸ 1855 ὁ Νόμος περὶ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Ὁ Νόμος αὐτός, τροπολογηθεὶς κατά τι, διέπει σήμερον τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν πώλησιν οἰνοπνευμάτων. Μέχρι τοῦ 1855 ἐπεκράτει καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο ἄκρα ἐλευθερία, ἐγίνετο δὲ κατάχρησις τῆς ἐλευθερίας. Παραλείπω τὰς λεπτομερείας τοῦ Νόμου. Σκοπός του ἦτο ὁ περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως. Πρὸς τοῦτο ἐφορολογήθη μὲν βαρύτατα ἡ κατασκευὴ οἰνοπνεύματος, ἡ δὲ πώλησις ὑπεβλήθη εἰς τόσους διοικητικοὺς περιορισμούς, ὥστε ἐπῆλθε μεγάλη ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καπηλείων, ἰδίως εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν.

Καθ' ὅλην τὴν ἀγροτικὴν ἔκτασίν της, ἐπὶ πληθυσμοῦ τεσσάρων ἑκατομμυρίων, ὑπολογίζεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν καπηλείων κατὰ τὸ 1900 δὲν ὑπερέβαινε

τὰ 123. Εἰς τὰς πόλεις ὅμως ὁ Νόμος τοῦ 1855 δὲν ἔφερε βελτίωσιν ἀνάλογον, τοῦτο δὲ ἔδωκεν ἀφορμήν, κατὰ τὸ 1865, εἰς τὴν γένεσιν τοῦ λεγομένου συστήματος τῆς Γοτεμβέργης, συστήματος τὸ ὁποῖον εἵλκυσε τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν πολιτισμένων κρατῶν.

Ἡ βάσις τοῦ συστήματος εἶναι, ὅτι εἰς ἑκάστην πόλιν τὸ προνόμιον πωλήσεως ἐκχωρεῖται εἰς ἑταιρείαν (Bolag), ἡ ὁποία ἐκ τῶν κερδῶν κρατεῖ μόνον τὸν νόμιμον τόκον ἐπὶ τῶν κεφαλαίων της, τὸ δὲ περίσσευμα λαμβάνει ἡ πόλις πρὸς ἐκτέλεσιν χρησίμων ἔργων δημοσίων. Ὥστε ἡ Ἑταιρεία δὲν κινεῖται ἐκ συμφέροντος ἰδίου πρὸς αὔξησιν τῆς ζητήσεως καὶ καταναλώσεως οἰνοπνεύματος. Πρὸς ἐλάττωσίν της δὲ λαμβάνονται μέτρα προληπτικά. Οὕτω, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ πώλησις πέραν τῆς 6ης ἑσπερινῆς ὥρας τὸν χειμῶνα καὶ τῆς 7ης τὸ θέρος· ἀπαγορεύεται ἐντελῶς ἡ πώλησις εἰς νέους μὴ ὑπερβάντας τὸ 18ον ἔτος, εἰς δὲ τὰ μέρη ὅπου ἐπιτρέπεται ἡ πώλησις, ἡ ἑταιρεία προσαρτᾷ ὄχι μόνον ξενοδοχεῖα εὐάερα καὶ καθαρά, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωστήρια, ὅπου προσέρχονται κατ' ἔτος εἰς Γοτεμβέργην τριακόσιαι περίπου χιλιάδες ἀνθρώπων τῆς λαϊκῆς τάξεως.

Ἐκ τῶν 92 πόλεων τῆς Σουηδίας αἱ 83 παρεδέχθησαν καὶ ἐφήρμοσαν τὸ σύστημα τῆς Γοτεμβέργης. Εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς κατὰ τὸ 1870 ἠριθμοῦντο 216 οἰνοπνευματοπωλεῖα. Κατὰ τὸ 1895 ὁ ἀριθμός των εἶχεν ἐκπέσει εἰς μόνον 84. Ἐντὸς μιᾶς εἰκοσαετίας ἡ κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ἠλαττώθη εἰς μὲν τὴν

Σουηδίαν ὁλόκληρον κατὰ 40 τοῖς ἑκατόν, εἰς δὲ τὴν Γοτεμβέργην κατὰ 45 %. Ἐκεῖ κατ' ἐξοχὴν λειτουργεῖ ἐπιτυχῶς τὸ σύστημα. Ἐννοεῖται ὅτι πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἐφαρμογήν του ἀπαιτεῖται ἐκ μέρους μὲν τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν συναίσθησις βαθεῖα τῆς εὐθύνης των, ἐκ μέρους δὲ τῶν ἀρχομένων φρόνημα γενναῖον καὶ φιλόνομος ζῆλος. Ὅπως δήποτε, ἐνῷ πρὸ τοῦ 1855 ὁ Σουηδικὸς λαὸς ἐθεωρεῖτο ὡς πρωτεύων εἰς τὴν κατάχρησιν τῶν πνευματωδῶν ποτῶν, σήμερον καταλέγεται μεταξὺ τῶν ἐγκρατεστέρων τῆς ἀρκτικῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ καιρὸς ν' ἀποχαιρετίσω καὶ τὴν Γοτεμβέργην διὰ νὰ μεταβῶ εἰς Ναιαίς, ὅπου ἀναμένεται ἡ ἐπίσκεψίς μου.

ΜΕΡΟΣ Β΄[1]

Τὸ ἵδρυμα τοῦ Ἀβράαμσον. Φαντασθῆτε λίμνην στενὴν καὶ μακράν. Εἰς τὰ διαυγῆ νερά της κατοπτρίζονται οἱ σύνδενδροι λόφοι, οἱ ὁποῖοι τὴν περιβάλλουν. Χερσόνησος προχωροῦσα ἀπὸ τὴν μίαν ὄχθην πρὸς τὴν ἄλλην χωρίζει τὴν λίμνην εἰς δύο λεκάνας.

Εἰς τὸ στενώτερον μέρος γέφυρα λιθίνη ἑνώνει τὰς δύο ὄχθας. Ἐπὶ τῆς χερσονήσου[2], εἰς τὴν κορυφὴν λόφου, ὑψοῦται μεγαλοπρεπὲς μέγαρον. Εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην διάφορα οἰκήματα, διεσπαρμένα μεταξὺ τῶν δένδρων, χρησιμεύουν τὸ μὲν εἰς κατοικίαν τοῦ διευθυντοῦ, τὰ δὲ εἰς ἐργαστήρια, ὅπου ἀσκοῦνται οἱ μαθητευόμενοι, ἄλλα εἰς παραδόσεις ἢ εἰς ἑστιατόρια, ἄλλα εἰς κατοικίας τῶν φοιτητῶν καὶ ἄλλο εἰς βιβλιοθήκην καὶ ἀναγνωστήριον.

Δὲν ἠξεύρω ὁποίαν ὄψιν λαμβάνει τὸ μέρος κατὰ τὸν μακρὸν Σουηδικὸν χειμῶνα, ὅτε ἡ λίμνη εἶναι

---

[1] Τὰς εἰς τὸ Β΄ τοῦτο μέρος εἰκόνας ὀφείλω εἰς τὴν εὐγένειαν τοῦ ἄγγλου ἐρασιτέχνου φωτογράφου κ. R. Warden Harvey, ὁ ὁποῖος, εὑρεθεὶς εἰς Ναιαὶς κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν μου, φιλοφρόνως ἐπέτρεψε τὴν χρῆσίν των.

[2] Ἡ Σουηδικὴ λέξις Nääs σημαίνει χερσόνησον, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου.

Ἡ λίμνη καὶ ἡ γέφυρα.

παγωμένη, τὰ δένδρα γυμνὰ καὶ οἱ λόφοι κατάλευκοι. Ἀλλ' ὅτε τὸ ἐπεσκέφθην κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα, ἐγοητεύθην ἀπὸ τὴν ὡραιότητά του. Ἐπερίμενα νὰ ἴδω κτίρια κατηφῆ ἐκπαιδευτικοῦ φροντιστηρίου, καὶ εὑρισκόμην εἰς ἔπαυλιν ἀρχοντικήν. Μέγαρον ἐδῶ, οἰκήματα παρέκει χαρίεντα, καὶ δένδρων ἀπειρία σκιερῶν, καὶ μεταξὺ τῶν δένδρων ἐκτάσεις χλοεραί, καὶ ἄνθη παντοῦ, καὶ λέμβοι ἐλαφραὶ διασχίζουσαι τὴν λίμνην... Τὰ πάντα φαιδρά, τὰ πάντα μειδιῶντα!

Ἰδοὺ ἡ πρώτη μου ἐντύπωσις. Κατόπιν, ὁ θαυμασμός μου ἐπετείνετο, καθ' ὅσον ἀντελαμβανόμην τὸν σκοπὸν τοῦ ἱδρύματος, τὸν τρόπον καὶ τὰς μεθόδους τῆς διδασκαλίας, τὸν βίον τῶν μαθητευομένων καὶ τῶν διδασκόντων. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τόσον συνεταυτίσθην μὲ τὸ Ναιαὶς χάρις εἰς τὴν ὡραιότητα τῆς φύσεως, εἰς τὸν τρόπον ἐκεῖ τοῦ ζῆν καὶ εἰς τὴν φιλόξενον ἀγαθότητα τῶν κατοίκων, ὥστε μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν θὰ παρέτεινα, ἂν ἠδυνάμην, τὴν διαμονήν μου.

Εὑρισκόμην, εἶπα, εἰς ἔπαυλιν ἀρχοντικήν.

Πράγματι, τὸ εὐρύχωρον μέγαρον καὶ ἡ περιοχή του, περιλαμβάνουσα δώδεκα χιλιάδας στρέμματα, ἠγοράσθησαν πρὸ ἐτῶν ἀπὸ βαθύπλουτον ἔμπορον τῆς Σουηδικῆς πόλεως Γοτεμβέργης. Ὁ βίος του ἐνθυμίζει παραδείγματα φιλοπονίας, ἐπιτυχίας καὶ γενναιοδωρίας ὄχι σπάνια, εὐτυχῶς, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Αὔγουστος Ἀβράαμσον, υἱὸς πτωχῶν γονέων Ἰσραηλιτῶν, εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ κατὰ τὴν νεότητά του καὶ νὰ ὑπερνικήσῃ ὅλα τὰ προσκόμματα, ὅσα ἡ πενία

Ἑστιατήρια καὶ αἴθουσα παραδόσεων.

καὶ αὐτὴ ἡ καταγωγή του ἠδύνατο νὰ παρεμβάλλουν εἰς τὸ στάδιον ἑνὸς νέου. Τὰ ἐνίκησεν ὅμως, καὶ βαθμηδὸν ἀπέκτησεν ὄχι μόνον πλοῦτον μεγάλον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπολιτῶν του ὅλων καὶ αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας.

Συμπλήρωμα τῆς εὐτυχίας του ἦτο ὁ γάμος του. Ἐνυμφεύθη διάσημον ἀοιδὸν Σουηδήν, χειροκροτηθεῖσαν εἰς τὰ κυριώτερα θέατρα τῆς Εὐρώπης. Οἱ δύο νεόνυμφοι παρήτησαν ἐκ συμφώνου τὰ στάδια ὅπου διέπρεψαν, ἐκεῖνος τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ σύζυγός του τοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς θριάμβους, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ζήσουν ἥσυχοι ἐφεξῆς εἰς τὴν ἔπαυλιν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀβράαμσον τότε ἠγόρασε (1868). Ἀλλὰ τὸ ὄνειρόν του ἐπὶ ὀλίγα μόνον ἔτη ἐπραγματοποιήθη. Ἡ σύζυγός του ἀπέθανε, καὶ ἔμεινε μόνος, χωρὶς σύντροφον, εἰς τὴν ἔπαυλίν του. Ἐκεῖ ἐξηκολούθησε νὰ ζῇ μέχρι βαθέος γήρατος. Ἀλλὰ δὲν ἔζησε βίον ἄεργον, οὔτε ἄχρηστον.

Ὡς διευθυντὴν τοῦ κτήματος καὶ συνεργάτην του παρέλαβεν εἰς Ναιαὶς τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του. Πρὸς τοῦτο εἶχε σπουδάσει ὁ νέος τὴν γεωπονίαν. Εἶχεν ὅμως ἔμφυτον τὴν κλίσιν καὶ τὴν ἔφεσιν τῆς παιδαγωγίας. Ἤρχισε διδάσκων κατὰ τρόπον νέον τὰ τέκνα τῶν χωρικῶν τοῦ κτήματος. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ ἔσπευσαν νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῆς παρεχομένης διδασκαλίας. Ὁ αὐτομαθὴς παιδαγωγὸς ἐτελειοποιήθη φοιτήσας εἰς ἄριστα διδασκαλεῖα, ἡ σχολὴ τοῦ Ναιαὶς βαθμηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως ἀνεπτύσσετο, ὁ δὲ θεῖος τοῦ διδασκάλου παρηκολούθει τὴν πρόοδόν

της μετὰ στοργῆς καὶ ὑπεβοήθει τὴν ἀνάπτυξίν της διὰ τῆς ὑλικῆς ἀρωγῆς του. Τὸ κτῆμά του ἔγεινεν οὕτω τὸ κέντρον τῆς διδασκαλίας τοῦ Σουηδικοῦ Σλόϊδ, ὅτε δέ, κατὰ τὸ 1898, ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης, ἐξησφάλισε διὰ τῆς διαθήκης του τὸ ἔργον, τοῦ

Τὸ μέγαρον τοῦ Ἀβράαμσον.

ὁποίου ἡ εὐόδωσις, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνεψιοῦ του, ὑπῆρξε τὸ κύριόν του μέλημα κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσι πέντε ἔτη τοῦ βίου του. Ἐκληροδότησε τὸ κτῆμα ὁλόκληρον, ὅλας τὰς ἐντὸς αὐτοῦ οἰκοδομάς, τὰ ἔπιπλά των, τὰ παραρτήματά των, καὶ χρηματικὸν πρὸς τούτοις ποσὸν ἡμίσεος περίπου ἑκατομμυρίου φράγκων, πρὸς ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν Διδασκαλείου φέροντος τὸ ὄνομά του.

Σκοπὸς τοῦ Διδασκαλείου ἡ παιδαγωγικὴ ἐν γένει μόρφωσις, ἰδίως ὅμως διὰ τοῦ *Σλόϊδ*, παρεχομένη εἰς δημοδιδασκάλους καὶ δημοδιδασκαλίσσας ἐν ἐνεργείᾳ, ἢ καὶ εἰς ἀποφοίτους διδασκαλείων μέλλοντας νὰ ἐναγκαλισθοῦν τὸ διδασκαλικὸν στάδιον. Διὰ τῆς διαθήκης του ὁρίζει ὅτι διευθυντὴς καὶ διαχειριστὴς τοῦ ἱδρύματος μένει ἐφ' ὅρου ζωῆς ὁ ἀνεψιός του Ὄθων Σαλομών, ὁ ἐξ ἀρχῆς διευθυντὴς καὶ ὀργανωτὴς τῆς σχολῆς,—μετὰ δὲ τὸν θάνατον καὶ τούτου περιέρχεται τὸ ἵδρυμα εἰς τὴν ἀπόλυτον διαχείρισιν τῆς Κυβερνήσεως. Θέλησις πρόσθετος τοῦ διαθέτου εἶναι, ὅτι εἰς τὴν σχολὴν γίνονται δεκτοὶ καὶ ξένοι μαθητευόμενοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὅρους καθὼς καὶ οἱ ἐντόπιοι.

Αἱ θελήσεις τοῦ διαθέτου ἐκτελοῦνται κατὰ γράμμα. Τὸ ὄνομά του διαιωνίζεται εὐλογούμενον ὑπὸ τῶν μαθητευόντων, οἱ ὁποῖοι μεταφέρουν τὴν μνήμην του καὶ πέραν τῶν συνόρων τῆς Σουηδίας. Ἡ εἰκών του στολίζει τὰς αἰθούσας τοῦ διδακτηρίου, ἐντὸς δὲ περιβόλου, εἰς τὸ κέντρον τοῦ περὶ τὸ μέγαρον δάσους, ἀνηγέρθη μνημεῖον περικαλλές, στολισμένον μὲ νωπὰ ἄνθη, ὅταν δὲν τὸ καλύπτῃ τῆς χιόνος τὸ σάβανον. Ἐκεῖ ἐτάφη ὁ ἱδρυτής. Ἡ ἐπιγραφὴ κατέχει τὸ ἥμισυ μόνον τῆς πλευρᾶς τοῦ μνημείου. Ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἡμίσεος θὰ χαραχθῇ τὸ ὄνομα τοῦ νῦν διευθυντοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἀναπαυθῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν τάφον τοῦ θείου του. Δίκαιον νὰ συνδεθῇ οὕτω καὶ μετὰ θάνατον ἡ μνήμη των, διότι ἔργον καὶ τῶν δύο ὁμοῦ

Ὁ τάφος τοῦ ἱδρυτοῦ.

εἶναι ἡ Σχολὴ τοῦ Ναιαίς. Ὁ θεῖος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν ἱδρύσῃ ἐὰν δὲν εἶχεν ἀνεψιὸν τὸν κ. Σαλομών, ἀλλ' οὔτε αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν θεμελιώσῃ ἐὰν δὲν εἶχε τὸν θεῖόν του, πρόθυμον νὰ ἐπέλθῃ ἀρωγὸς διὰ τῆς ἠθικῆς του ὑποστηρίξεως καὶ διὰ τοῦ ἐντίμως ἀποκτηθέντος πλούτου του.

Τὸ Σλόϊδ. Ἀνέφερα ἤδη πολλάκις τὴν λέξιν *Σλόϊδ.* Ἴσως τὸ πρᾶγμα χρειάζεται ἐπεξήγησιν.

Εἰς τὴν Σουηδίαν, καθὼς καὶ εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς χώρας τῆς ἀρκτικῆς Εὐρώπης, αἱ νύκτες τὸν χειμῶνα εἶναι μεγάλαι. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διαρκεῖ ὀλίγον· ὅταν δὲ ἐπέλθῃ τὸ σκότος, οἱ μὲν κάτοικοι τῶν πόλεων εὑρίσκουν πῶς νὰ δαπανηθῇ εὐχαρίστως ἡ ὥρα,—ἀλλ' εἰς τὰ μικρὰ χωρία καὶ εἰς τὰς μονήρεις κατοικίας τῆς χιονοσκεποῦς ἐξοχῆς οἱ χωρικοί, μὴ δυνάμενοι νὰ καλλιεργήσουν τὴν παγωμένην γῆν, εἶχαν πατροπαράδοτον τὴν συνήθειαν νὰ κλείωνται εἰς τὰς οἰκίας των καὶ νὰ διασκεδάζουν ἐργαζόμενοι. Ἡ τοιαύτη ἐντὸς τῆς οἰκίας χειροτεχνία ὀνομάζεται Σουηδιστὶ *Σλόϊδ.* Ἡ λέξις δὲν μεταφράζεται ἀκριβῶς εἰς καμμίαν γλῶσσαν· διὰ τοῦτο καὶ τὴν υἱοθέτησαν ὅλα τὰ ἔθνη.

Τὰ μέλη λοιπὸν τῆς οἰκογενείας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὑπηρετῶν, συνηθροίζοντο περὶ τὴν ἑστίαν καὶ ψάλλοντες ὕμνους ἢ δημοτικόν τι ᾆσμα, ἢ ἀκούοντες παραμύθια ἢ παραδόσεις ἐγχωρίους, εἰργάζοντο ὁ καθεὶς κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιδεξιό-

τητά του. Οἱ ἄνδρες κατεσκεύαζαν ἐργαλεῖα γεωργικὰ ἢ ἔπιπλα καὶ σκεύη οἰκιακῆς χρήσεως, αἱ δὲ γυναῖκες ὕφαιναν ἢ ἔρραπταν φορέματα διὰ τὴν οἰκογένειαν. Ἐνίοτε καὶ εἰς τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς τῶν γυναικῶν τὰ ἔργα ἐδίδετο χαρακτὴρ καλλιτεχνικός· ὁ ξυλουργὸς ἐστόλιζε διὰ ξυλογλυπτικῆς τὰ καθίσματα ἢ τὰ κοχλιάριά του· ἡ ράπτρια ἐποίκιλλε μὲ κεντήματα τὸ ἐργόχειρόν της.

Δὲν εἶναι βεβαίως ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ τις μέχρι τῆς Σουηδίας διὰ νὰ ἴδῃ ἔργα τοιαῦτα οἰκιακῆς βιομηχανίας, οὔτε ἀπαιτοῦνται πρὸς ἀνάπτυξίν της αἱ μακραὶ νύκτες τῶν βορείων κλιμάτων. Καὶ ὑπὸ τὸν ὡραῖον ἰδικόν μας οὐρανὸν εἰργάζοντο ἄλλοτε κατὰ παρόμοιον περίπου τρόπον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἀκόμη καὶ σήμερον οἱ βοσκοί μας εἰς τὰ ὄρη κατασκευάζουν ἔργα μαρτυροῦντα ἔμφυτον ἐπιδεξιότητα, τῶν δὲ γυναικῶν μας ἡ φιλεργία εὐτυχῶς δὲν ἔπαυσεν. Ὥστε ὑπάρχουν καὶ ἐδῶ τὰ στοιχεῖα πρὸς καλλιέργειαν τοῦ *Σλόϊδ*.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Σουηδίαν, καὶ εἰς ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἡ κολοσσιαία ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης βιομηχανίας ἐπέφερε τὴν βαθμιαίαν χαλάρωσιν τῆς οἰκιακῆς χειροτεχνίας. Χάρις ἐξ ἑνὸς εἰς τὰς ἀτμομηχανάς, καὶ ἐξ ἄλλου εἰς τὰς εὐκολίας τῆς συγκοινωνίας, τὰ ἀντικείμενα ὅλα τῆς κοινῆς χρήσεως ἐξέπεσαν εἰς τιμὰς τοιαύτας,—ἔγειναν τόσον εὐαπόκτητα καὶ προσιτὰ εἰς ὅλους, ὥστε ἡ κατ' οἶκον βιοτεχνία κατήντησεν ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν ἀσύμφορος· οὕτω δὲ ἐξέπεσε καὶ ἡ ἐπιδεξιότης τῶν ἐργαζομένων καὶ ἡ

παραγωγή των. Ἡ οἰκιακὴ χειροτεχνία κατήντησε νὰ θεωρῆται ἀπώλεια χρόνου.

Ὁ καιρὸς ὅμως ὁ ἐξοικονομούμενος διὰ τῆς οἰκιακῆς ἀεργίας δὲν φέρει κέρδος ἂν δὲν χρησιμοποιῆται κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ ἂν μόνον συντελῇ εἰς τὸ νὰ προάγῃ τὴν ὀκνηρίαν ἢ νὰ ὑποθάλπῃ ἄλλα ἴσως χειρότερα ἐλαττώματα. Τοῦτο ἐσκέφθησαν εἰς Σουηδίαν πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν καὶ ἐπεχείρησαν νὰ δώσουν νέαν ζωὴν καὶ νέαν σκοπιμότητα εἰς τὸ *Σλόϊδ* τῶν πατέρων των. Οὕτως ἔγεινε βαθμηδὸν τὸ *Σλόϊδ* μέσον παιδαγωγικῆς μορφώσεως,—μέσον ὄχι ἀποκλειστικόν, ἀλλ' ἐπικουρικὸν τῆς ὅλης ἐν γένει δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο δὲ συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχήν, τὴν ὁποίαν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς διετύπωσαν ὅλοι σχεδὸν οἱ παιδαγωγοὶ τῶν νεωτέρων χρόνων: ὅτι «ἡ ἄσκησις τῆς χειρὸς εἶναι ἐπίσης ἀναγκαία ὅσον ἡ ἄσκησις τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας». Σήμερον δὲν διαφιλονεικεῖται ἡ χρησιμότης τῆς χειροτεχνίας ὡς σχολικοῦ μαθήματος. Διὰ τῆς ἐπιβαλλομένης προσοχῆς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας συνηθίζουν μικρόθεν τὰ παιδία νὰ ἀποδίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀκρίβειαν ἐν γένει. Ἡ χειροτεχνία καταλλήλως διδασκομένη ἐξεγείρει τὴν παρατηρητικότητα, ὑποβοηθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐφευρετικότητος, ἐνῷ δ' ἐξ ἑνὸς ἀναπαύει τὴν παιδικὴν διάνοιαν, ποικίλλουσα τὴν ἐντὸς τοῦ σχολείου ἐργασίαν, ἔχει ἐξ ἄλλου καὶ τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα, ὅτι παρέχει εἰς τὰς νωθρὰς διανοίας ἀφορμὴν νὰ ὑπερνικήσουν τὰς δυσκολίας ὅσαι παρεμ-

ποδίζουν τὰς προόδους των εἰς ἄλλα μαθήματα[1].

Ἡ ἵδρυσις τῆς σχολῆς τοῦ Ναιαὶς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1872. Κατ' ἀρχὰς ἐσυχνάζετο, ὡς ἀνέφερα, ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν περιοίκων χωρικῶν. Ἡ διδασκαλία διήρκει δέκα ὥρας τὴν ἡμέραν: ἑπτὰ ὥρας *Σλόϊδ* καὶ τρεῖς ὥρας ἀριθμητική, γεωμετρία καὶ γραμμικὴ ἰχνογραφία. Μετὰ δύο ἔτη ἡ σχολὴ προσέλαβε χαρακτῆρα δημοτικοῦ Σχολείου. Παρεκτὸς τῶν μαθημάτων ὅσα ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ στοιχειώδη σχολεῖα τοῦ κράτους, ἐδιδάσκετο ἡ γραμμικὴ ἰχνογραφία καὶ ἠσκοῦντο οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ *Σλόϊδ*.

Ἐν τούτοις τὸ *Σλόϊδ* εἰσήγετο βαθμηδὸν καὶ εἰς τὰ ἄλλα σχολεῖα τῆς Σουηδίας, καθ' ὅσον δὲ ἐγενικεύετο ἡ εἰσαγωγή του, ἐγίνετο ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη Διδακτηρίου πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων εἰδικῶν τῆς χειροτεχνίας. Οὕτως ἐσχηματίσθη ἐπὶ τῶν σημερινῶν του βάσεων τὸ διδασκαλεῖον τοῦ Ναιαίς, τὸ πρῶτον κατ' ἀρχὰς καὶ ἐπὶ πολὺ τὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔτι τὸ κύριον κέντρον τῆς τοιαύτης διδασκαλίας. Ἀπὸ τοῦ 1875 μέχρι τοῦ 1900 ἐφοίτησαν εἰς αὐτὸ πέντε περίπου χιλιάδες δημοδιδασκάλων καὶ τῶν δύο φύλων. Οἱ ἡμίσεις σχεδὸν ἦσαν Σουηδοί, οἱ ἄλλοι ἡμίσεις προήρχοντο ἀπὸ διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Εἰς φυλλάδιον δημοσιευθὲν κατὰ τὴν τελευταίαν διεθνῆ ἔκθεσιν τῶν Παρισίων περιέχεται κατά-

---

[1] Ἴδε τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Reichel «The place of manual labor in secondary education» εἰς τὸ περιοδικὸν «The Educational Review» Ἀπριλίου 1899 σελ. 246.

λογος διαιρῶν τοὺς τελευταίους τούτους κατὰ τὰς πατρίδας των. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον περιλαμβάνονται ὄχι μόνον ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστρία, ἡ Ρωσία, ἡ Ἰταλία, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Τουρκία, καὶ ἡ Σερβία ἔτι καὶ ἡ Βουλγαρία. Εὐτυχῶς, εἰς τοὺς μετὰ τὸ 1900 καταλόγους θὰ φαίνεται καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνομα. Τὴν ἀρχὴν ἔκαμεν ὁ κ. Γιαβάσης, ὑπότροφος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ φοιτήσουν εἰς Ναιαὶς καὶ ἄλλοι, μέλλοντες ν' ἀφοσιωθοῦν εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν στάδιον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἰσαχθῇ καὶ εἰς τὰ ἰδικά μας σχολεῖα ἡ χειροτεχνία.

Ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι περιτταὶ λεπτομέρειαι τινὲς περὶ τῆς Σχολῆς τοῦ Ναιαίς, περὶ τῶν μεθόδων τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ βίου τῶν φοιτώντων ἐκεῖ. Μὴ δυνάμενος νὰ εἴπω περισσότερα τῶν ὅσων ἀντελήφθην καὶ γνωρίζω, παραθέτω τὰς ἐντυπώσεις μου, ὅπως τὰς ἔγραψα κατὰ τὴν τριήμερον ἐκεῖ διαμονήν μου.

Ἰδοὺ τὸ ἡμερολόγιόν μου :

Πρώτη ἡμέρα. Τὸ πρωΐ, ὥραν 7 1/2, ἀνεχώρησα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Γοτεμβέργην. Μετὰ μίαν ὥραν εὑρισκόμην εἰς τὸν σταθμὸν *Φλούδα,* εἰς τὸ ἄκρον τῆς λίμνης ὅπου κεῖται τὸ Ναιαίς. Ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς μ' ἐπερίμενε, κατὰ σύστασιν φίλου κοινοῦ ἐκ Στοκχόλμης. Ἐνῷ ἀνεζήτουν τὴν ἐλπιζομένην ἅμαξαν, διὰ νὰ μὲ μεταφέρῃ εἰς τὴν Σχολήν, μὲ πλησιά-

ζει νεαρὸς Σουηδός. Ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ διευθυντοῦ, ἐλθὼν μέχρι τοῦ σταθμοῦ διὰ νὰ γείνῃ ὁδηγός μου. Ἀντὶ ἁμάξης, ἐπέβημεν εἰς ἀτμάκατον ἑτοίμην πρὸς ἀπόπλουν. Ἡ ἀτμάκατος σχίζει ταχεῖα τὰ ἥσυχα νερὰ τῆς λίμνης καὶ μετὰ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἀποβιβαζόμεθα εἰς κομψὴν ἀποβάθραν. Εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν, ἐπὶ ὑψώματος, κεῖται ἡ κατοικία τοῦ διευθυντοῦ, περιβαλλομένη ἀπὸ ἀνθῶνας. Εἰς τὴν θύραν μὲ ὑποδέχεται φιλοφρόνως ἡ οἰκοδέσποινα, ἡ μήτηρ τοῦ συντρόφου καὶ ὁδηγοῦ μου. Εὐτυχῶς ὁμιλεῖ τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικήν. Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν οἰκίαν. Ὁ διευθυντὴς κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν παραδίδει παιδαγωγίαν, ἀλλὰ δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ. Πράγματι, μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἔρχεται. Πεντηκοντούτης περίπου, εὔρωστος, εὐγενὴς τοὺς τρόπους ἄνευ ἐπιδείξεων, φιλόξενος ἄνευ περιττῶν φράσεων, μοῦ ἐμπνέει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀντὶ ἐνοχλήσεως ἡ παρουσία μου προξενεῖ εὐχαρίστησιν. Προτείνει ν' ἀρχίσωμεν ἀμέσως τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Σχολῆς, καθόσον ἐξέφρασα ρητῶς τὴν πρόθεσιν ν' ἀναχωρήσω τὴν ἑσπέραν.

Ἀντικρὺ τῆς κατοικίας τοῦ διευθυντοῦ κεῖται οἰκοδόμημα μεγαλείτερον. Εἶναι τὸ κεντρικὸν διδακτήριον, τὸ *Σεμινάριον*. Ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπὶ ἱστῶν κυματίζουν αἱ σημαῖαι διαφόρων ἐθνῶν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν κοράσιον φέρον στολὴν Σουηδῆς χωρικῆς ὑψώνει τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν δεξιόθεν τῆς Σουηδικῆς. Εὐχαριστῶ τὸν διευθυντὴν διὰ τὸ λεπτὸν καὶ εὐγενὲς

τοῦτο δεῖγμα φιλοξενίας, χαιρετίζω τὰ κυανόλευκα χρώματά μας καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Διδακτήριον.

Εἰς τὰς ἀπέναντι τῆς εἰσόδου δύο αἰθούσας οἱ μαθητευόμενοι καταγίνονται εἰς γραμμικὴν ἰχνογραφίαν. Ἀντιγράφουν σχέδιον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν διδασκάλου. Δεξιόθεν εἶναι δύο ἐργαστήρια *Σλόϊδ*. Εἰς τὸ πρῶτον τεσσαράκοντα περίπου νέοι καὶ νέαι ἐργάζονται. Εὑρίσκομαι ἐντὸς ἀληθοῦς ξυλουργείου [1]. Ἑκάστην εἰκοσάδα μαθητῶν ὁδηγεῖ καὶ ἐπιβλέπει διδάσκαλος. Οἱ μαθηταὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ εὔκολα καὶ βαθμηδὸν προχωροῦν εἰς δυσκολώτερα ἔργα, ἀπαιτεῖται δὲ ἐντέλεια εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας των. Ἄλλως δὲν ἐξασκεῖται ἡ προσοχὴ καὶ ἡ ἐφευρετικότης, ἡ δὲ διδασκαλία δὲν ἔχει πλέον παιδαγωγικὴν σημασίαν. Διὰ τοῦτο δὲν μεταβαίνει ὁ μαθητὴς ἀπὸ ἓν ἔργον εἰς ἄλλο, ἂν πρῶτον δὲν ἐκτελέσῃ ἀκριβῶς τὸ πρῶτον, τὸ εὐκολώτερον. Οὔτε λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ταχύτης, ὅσον ἡ ἐντέλεια τῆς ἐκτελέσεως. Τὰ πρότυπα τὰ ὁποῖα μιμοῦνται οἱ μαθηταὶ εἶναι ὡρισμένα, ἑκατὸν τὸν ἀριθμόν, καὶ διαιροῦνται ἐξ ἡμισείας εἰς δύο σειράς. Ὁ ἐργαζόμενος

---

[1] Τὸ Σλόϊδ ἐν γένει περιλαμβάνει ξυλουργίαν, μεταλλουργίαν καὶ ἐργασίαν χαρτονίου. Ἀλλ' εἰς Ναιαὶς ἐφαρμόζεται μόνη ἡ ξυλουργία, ὄχι μόνον διότι τὰ πολλὰ δάση τῆς χώρας παρέχουν ἄφθονον τὸ ὑλικόν, τὸ δὲ ξύλον εἶναι καθαρώτερον καὶ εὐθηνότερον τοῦ μετάλλου καὶ ἀπαιτεῖ ὀλιγώτερον κόπον, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι εὐκολωτέρα ἡ εὕρεσις διδασκάλου διὰ τὴν ξυλουργίαν ἢ διὰ τὴν μεταλλουργίαν.

ἔχει ἐνώπιόν του τὸ σχέδιον τοῦ προτύπου, πρὸς ὁδηγίαν του διὰ τὰ μέτρα καὶ τὰς διαστάσεις.

Ἑκάστη σειρὰ ἢ περίοδος διδασκαλίας διαρκεῖ πέντε ἑβδομάδας. Γίνονται κατ' ἔτος τέσσαρες σειραί, δύο τὸ θέρος καὶ δύο τὸν χειμῶνα. Οἱ μαθητευόμενοι δύνανται ν' ἀκολουθήσουν ὅσας σειρὰς θέλουν, πολλοὶ δὲ ἐπανέρχονται καὶ τὸ δεύτερον ἢ τρίτον ἔτος εἰς Ναιαίς. Εἰς τὰς θερινὰς σειρὰς φοιτοῦν οἱ περισσότεροι, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα εἰς ἑκάστην. Εἶναι δὲ τὸ θέρος δεκτοὶ καὶ τῶν δύο φύλων μαθηταί, ἐνῷ τὸν χειμῶνα μόνον ἄνδρες. Τὸν χειμῶνα ἔρχονται ὀλιγώτεροι, ἀνὰ τριάκοντα περίπου δι' ἑκάστην σειράν. Ἄλλως τὸ θέρος εἶναι εὐκολωτέρα ἡ προσέλευσις διὰ τοὺς ξένους. Καὶ ξένοι δὲ καὶ ἐγχώριοι ὠφελοῦνται τῶν θερινῶν διακοπῶν, ὅτε ἔχουν ἑβδομάδων τινῶν ἐλευθερίαν. Αἱ θεριναὶ σειραὶ περιλαμβάνουν καὶ τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ἰδίως τὰ ὑπαίθρια παίγνια, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον διασκεδάζουν τοὺς φοιτῶντας, ἀλλὰ καὶ εἰσάγονται παρ' αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖά των. Καὶ τὸ θέρος δὲ καὶ τὸν χειμῶνα παραδίδει ὁ διευθυντὴς μαθήματα παιδαγωγίας, ἰδίως τῆς σχετιζομένης πρὸς τὸ Σλόϊδ[1].

---

[1] Οἱ μαθητευόμενοι πληρώνουν δι' ἑκάστην σειρὰν Σλόϊδ φράγκα 50 καὶ δι' ἑκάστην σειρὰν παιγνίων φρ. 25, δηλαδὴ τὸ ὅλον φρ. 75. Διὰ δὲ κατοικίαν καὶ διατροφὴν τῶν πέντε ἑβδομάδων ἑκάστης σειρᾶς 65 κορώνας, ἤτοι φρ. 90 περίπου. Ὥστε διὰ τὰς πέντε ἑβδομάδας θερινῆς ἐξοχικῆς ζωῆς, καὶ διδασκαλίας συγχρόνως, πληρώνει ἕκαστος φρ. 155 ἢ 160 ἐν

Ἐν τούτοις παρετήρουν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοὺς νέους καὶ τὰς νέας μὲ πόσην προσοχήν, μὲ πόσην ἀφοσίωσιν εἰργάζοντο, ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διδάσκοντος. Εἰργάζοντο δὲ εἰς στάσεις καταλλήλους διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος. Λιθογραφίαι κρεμάμεναι εἰς τὸν τοῖχον παριστάνουν μαθητὰς ἐργαζομένους εἰς στάσεις, τὰς ὁποίας πρέπει ν' ἀποφεύγουν καθὸ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγείαν, — καὶ εἰς στάσεις, αἱ ὁποῖαι, ἐκτὸς τῆς ὑγιεινῆς, ἔχουν τὸ πρόσθετον πλεονέκτημα ὅτι δὲν καταστρέφουν τὴν χάριν τοῦ σώματος.

Ἐνῷ συνωμίλουν μὲ ἕνα τῶν διδασκόντων καὶ ἐμάνθανα λεπτομερείας περὶ τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας, οἱ μαθητευόμενοι — ἄνδρες καὶ γυναῖκες — συναθροίζονται εἰς μίαν γωνίαν τοῦ ἐργαστηρίου. Βλέπω ὅτι ὁ διευθυντὴς συνεννοεῖται μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ περὶ τίνος πρόκειται, οὔτε γνωρίζω τί περιέχει τὸ κόκκινον βιβλιάριον, τὸ ὁποῖον ἕκαστος ἔχει ἀνὰ χεῖρας. Ἔξαφνα ἀρχίζουν νὰ ψάλλουν. Καὶ τί ψάλλουν; Τὸν ἐθνικὸν ὕμνον τῆς Ἑλλάδος! Τὸ κόκκινον ἐκεῖνο βιβλιάριον εἶναι τὸ ᾀσματολόγιον τῆς σχολῆς καὶ περιέχεται εἰς αὐτὸ ὁ ὕμνος τοῦ Σολωμοῦ! Τόσον ἀπροσδόκητον ἦτο δι' ἐμὲ τὸ πρᾶγμα, τόσον συγκινητικὴ ἡ ἀπήχησις τῆς φωνῆς τῆς πατρίδος ἐπὶ ξένης γῆς, εἰς τὴν Σουηδικὴν ἐκεῖ σχολήν, ὥστε ᾐσθανόμην

ὅλῳ. Ὁ θέλων νὰ μείνῃ εἰς Ναιαὶς καὶ διὰ τὰς δύο θερινὰς σειρὰς θὰ ὑποβληθῇ εἰς δαπάνην διπλασίαν, δηλαδὴ φρ. **300** ἕως **320**. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ, ἐννοεῖται, ἡ δαπάνη τῶν ὁδοιπορικῶν.

τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑγροὺς καὶ τρέμοντα τὰ χείλη. Μόλις ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω ἓν ἐγκάρδιον Εὐχαριστῶ, θλίϐων τὰς χεῖρας τοῦ διευθυντοῦ καὶ χαιρετίζων τοὺς μαθητάς του! . . .

Μεταϐαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον ἐργαστήριον, παράπλευρον τοῦ πρώτου. Οἱ μαθητευόμενοι, ἐνῷ ἐργάζονται, ψάλλουν ὅλοι ὁμοῦ Σουηδικὸν ᾆσμα. Εὐτυχῶς δὲν τοὺς διακόπτει ἡ εἴσοδος καὶ ἡ παρουσία μας.

Καθὼς ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ἀντελήφθην, ἡ μουσικὴ ἀποτελεῖ μέρος οὐσιῶδες τῆς ζωῆς τοῦ Ναιαίς. Δὲν διδάσκεται εἰς τὴν σχολήν, καθόσον οἱ φοιτῶντες, δημοδιδάσκαλοι ἢ δημοδιδασκάλισσαι, ἐδιδάχθησαν ἤδη, γνωρίζουν καὶ διδάσκουν τὴν ᾠδικήν, ἕκαστος εἰς τὸ σχολεῖον ὁπόθεν ἔρχεται, εἴτε ἐκ Σουηδίας εἴτε ἀλλαχόθεν.

Τρία εἶνε τὰ ἐργαστήρια εἰς Ναιαίς, τὸ τρίτον εὑρίσκεται εἰς χωριστὸν οἴκημα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῶν ἄλλων. Τοῦτο ἐπεσκέφθην τὸ ἀπόγευμα. Τώρα, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν δύο πρώτων, ὁ διευθυντὴς μ' ἐρωτᾷ ἂν θέλω νὰ ἀκούσω τὴν παράδοσίν του. Ἐννοεῖται ὅτι ἐδέχθην εὐγνωμόνως καὶ προθύμως τὴν πρότασιν.

Βαδίζοντες ἐκ τοῦ κεντρικοῦ διδακτηρίου πρὸς τὴν αἴθουσαν τῶν παραδόσεων συναντῶμεν ὅμιλον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀσκουμένων στρατιωτικῶς τὴν σωμασκίαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ὡραίας νέας Σουηδῆς, βροντοφωνούσης τὰ προστάγματα μὲ τὴν γλυκεῖαν ἀλλ' ἰσχυρὰν γυναικείαν φωνήν της. Εἶχέ τι τὸ τερπνῶς παράδοξον ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς χαριέσσης μορφῆς τῆς μικροσώμου διδασκαλίσσης καὶ τῶν εὐρώστων

ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν εὐπειθῶς τὰ προστάγματά της! Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον, ὅταν γνωρίζῃ τις πῶς ἐκπαιδεύονται καὶ πῶς ἐργάζονται αἱ γυναῖκες ἐν γένει εἰς τὴν Σουηδίαν, ἐφάμιλλοι εἰς πολλὰ πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ συναγωνιζόμεναι πρὸς

Μάθημα γυμναστικῆς.

αὐτοὺς εἰς πλεῖστα στάδια, πρὸς ἀξιοπρεπῆ καὶ ἔντιμον ἀπόκτησιν τῆς ὑλικῆς ἀνεξαρτησίας.

Ὁ διευθυντὴς παραδίδει δύο μαθήματα παιδαγωγίας καθ' ἡμέραν· τὸ πρῶτον εἰς τὴν Σουηδικήν, τὸ δεύτερον εἰς τὴν Ἀγγλικήν, χάριν τῶν ἀγνοούντων τὴν

Σουηδικὴν Ἄγγλων, Ἀμερικανῶν καὶ ἄλλων ξένων. Τὸ μάθημα γίνεται εἰς εὐρύχωρον αἴθουσαν ἐντὸς τοῦ οἰκήματος ὅπου καὶ τὸ ἑστιατόριον, ἀλλ' ὅταν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέπῃ γίνεται εἰς τὸ ὕπαιθρον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων. Προτοῦ ἀρχίσῃ τὴν παράδοσιν ὁ διευθυντὴς δι' ὀλίγων εὐγενῶν λέξεων μὲ συνιστᾷ εἰς τοὺς ἀκροατάς του, ἐξηγῶν τὴν παρουσίαν μου. Προσθέτει δὲ ὅτι θὰ μ' ἐνδιαφέρῃ ἴσως, καθὸ Ἕλληνα, ἡ προσπάθειά του ν' ἀκολουθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν Σωκρατικὴν μέθοδον εἰς τὰς παραδόσεις του.

Ἐν γένει ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης πρωίας μὲ κατέθελξεν ὁ τρόπος τοῦ διδάσκειν καὶ διασκεδάζειν συγχρόνως εἰς τὸ πρωτότυπον τοῦτο Διδασκαλεῖον. Ἡ ἀνάμιξις τῶν ᾀσμάτων εἰς τὰ μαθήματα, εἴτε χειροτεχνίας εἴτε παιδαγωγίας, ἡ γυμναστική, τὰ παίγνια, — ὅλα ὁμοῦ συναποτελοῦν τὸν βίον ἐκεῖ φαιδρὸν καὶ εὐφρόσυνον, ὅσον καὶ διδακτικόν.

Τὸ μάθημα ἐτελείωσε τὴν δωδεκάτην καὶ ἡμίσειαν. Ὁ κώδων ἐσήμανεν ὅτι τὸ πρόγευμα ἦτο ἕτοιμον καὶ προσήρχοντο εἰς τὸ ἑστιατόριον κατὰ ὁμάδας οἱ νέοι καὶ νέαι, μὲ προθυμίαν μαρτυροῦσαν ὅτι τὰ μαθήματα, τὰ ᾄσματα, αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις καὶ ὁ ἀὴρ τῆς ἐξοχῆς ἀνοίγουν τὴν ὄρεξιν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ διευθυντὴς καὶ ἡ Κυρία Σαλομὼν ἦσαν προσκεκλημένοι εἰς τὸ γεῦμα τῶν μαθητριῶν τῆς μαγειρικῆς, διὰ νὰ δοκιμάσουν τὴν τέχνην των. Δημοδιδασκάλισσαι τὸ ἐπάγγελμα, ἐγυμνάζοντο διὰ νὰ διδάξουν καὶ τοῦτο τὸ μάθημα. Διότι ἡ

μαγειρικὴ διδάσκεται εἰς ὅλα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Σουηδίας, καθὼς καὶ τῆς Δανίας. Τὰ κοράσια κατὰ σειρὰν ἐργάζονται ὅλα ὥρας τινὰς τῆς ἑβδομάδος εἰς τὸ μαγειρεῖον τοῦ Σχολείου. Ἐργάζονται πρακτικῶς ὡς καθ' ἑαυτὸ μαγείρισσαι, συγχρόνως δὲ διδάσκονται ποῖα καὶ πόσα τὰ συστατικὰ ἑκάστου χρησιμοποιουμένου εἴδους,—πόσα ἑκατοστὰ τῶν διαφόρων τούτων συστατικῶν περιέχει ἑκάστη τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν, καὶ πρὸς τούτοις πόση ἡ τιμὴ ἑκάστου εἴδους. Οἱ πίνακες ὅπου ἀναγράφονται αἱ τοιαῦται πληροφορίαι κρέμανται εἰς τοὺς τοίχους τοῦ μαγειρείου, ἐπὶ δὲ μαυροπίνακος σημειώνεται ἑκάστοτε ἡ ὁλικὴ δαπάνη τῶν φαγητῶν. Τὸ ποσὸν διαιρεῖται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μερίδων καὶ γνωρίζει οὕτως ἡ μαθήτρια πόσον ἕκαστος τῶν τρωγόντων ἐστοίχισε.

Εἰς Ναιαὶς αἱ μαθήτριαι ἀσκοῦνται εἰς τὸ μαγειρεῖον τοῦ μεγάρου, κατοικοῦν δέ, κατ' ἐξαίρεσιν, εἰς τὰ παραρτήματά του. Εἰς τὸ μαγειρεῖον ἐδίδετο καὶ τὸ γεῦμα. Διήλθομεν λοιπὸν τὴν γέφυραν, τὴν ἑνώνουσαν τὰς δύο ὄχθας τῆς λίμνης καὶ διὰ δενδροστοιχίας ἀνηφορικῆς καὶ ἔπειτα διὰ μέσου ἀνθώνων διηυθύνθημεν πρὸς τὸ μέγαρον καὶ κατέβημεν εἰς τὸ μαγειρεῖόν του.

Τὸ γεῦμα ἦτο ἐξαίρετον, ἡ τέχνη τῶν μαγειρισσῶν ἐπῃνέθη δεόντως, ὁμιλίαι ζωηραὶ ἐπρόσθεταν φαιδρότητα εἰς τὴν ὄρεξιν τῶν παρακαθημένων, αἱ δὲ μαθήτριαι δὲν ἐφαίνοντο δυσηρεστημέναι διὰ τὴν ἀπροσδόκητον προσθήκην Ἕλληνος συνδαιτυμόνος εἰς τοὺς προσκεκλημένους των. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προγεύμα-

Ἡ πρὸς τὸ μέγαρον δενδροστοιχία.

τος ἡ χαρίεσσα διδασκάλισσα τῆς μαγειρικῆς μὲ ἠρώτησε ποίαν ὥραν ἐπιθυμῶ νὰ σταλῇ τὸ πρωϊνόν μου πρόγευμα τὴν ἐπαύριον εἰς τὸ δωμάτιόν μου.

Ἀνέφερα πρὸ ὀλίγου ὅτι ἡ πρόθεσίς μου ἦτο ν' ἀναχωρήσω τὴν ἑσπέραν. Ἀλλὰ μὲ τόσην εὐγένειαν ὁ Κος καὶ ἡ Κα Σαλομὼν μὲ παρεκίνησαν νὰ μείνω μέχρι τῆς αὔριον, μὲ ἔπεισαν τόσον φιλοξένως ὅτι δὲν προξενῶ ἐνόχλησιν, τόσον δὲ τερπνὸν ἦτο τὸ μέρος καὶ τόσον ἐνδιαφέροντα ὅλα τὰ ἐκεῖ, ὥστε μετὰ χαρᾶς ἐνέδωκα καὶ ἔμεινα ὄχι μόνον τὴν νύκτα ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑπομένην. Ὁ σάκκος μου εἶχεν ἤδη μεταφερθῇ εἰς τὸ μέγαρον, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ φιλοξενηθῶ. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ ἐρώτημα τῆς διδασκαλίσσης. Ἠρώτησα τότε καὶ ἐγὼ ἂν ἐπιτρέπεται νὰ προγευματίσω τὸ πρωῒ μαζί των εἰς τὸ μαγειρεῖον.—Ἀλλ' ἡμεῖς, ἀπεκρίθη, προγευόμεθα πολὺ ἐνωρίς. — Τοῦτο δὲν μ' ἐμποδίζει. Ἀρκεῖ νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλῶ.—Ἀπ' ἐναντίας! Οὕτω λοιπὸν καὶ τὴν ἐπαύριον καὶ τὴν ἑπομέμένην πρωίαν ἐπρογεύθην εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ ἐτιμήθην μὲ τὴν φιλίαν τῶν νεαρῶν μαγειρισσῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ τὰς ἀπασχολῶμεν περισσότερον. Τὰς ἀπεχαιρετίσαμεν λοιπὸν καὶ μετέβημεν διὰ τῆς γεφύρας εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην.

Ἦτο ἡ ὥρα τῶν παιγνίων.

Ἐπὶ χλοερᾶς ἐκτάσεως περιβαλλομένης ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ δασύφυλλα δένδρα οἱ μαθητευόμενοι ὅλοι, νέοι καὶ νέαι, ἔπαιζαν τὴν σφαῖραν, ἔτρεχαν, ἐπήδων, ἐφώναζαν, ζωηροὶ καὶ εὔθυμοι ὡς παιδία.

Ἐκτὸς τοῦ ἀρχικοῦ καὶ κυρίου σκοποῦ τῆς σχολῆς τοῦ Ναιαίς, (τῆς εἰσαγωγῆς δηλαδὴ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας τῆς χειροτεχνίας), προσετέθη ἀπὸ τοῦ 1895 εἰς τὸ πρόγραμμά της καὶ ἡ διδασκαλία τῶν ἐν ὑπαίθρῳ παιγνίων.

Ἕνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων λόγων, εἰς τὴν Σουη-

Παιδιαὶ μετὰ χοροῦ.

δίαν, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ, εἶχαν παραμεληθῆ καὶ σχεδὸν λησμονηθῆ τὰ διάφορα ἐθνικὰ παίγνια τῶν προγενεστέρων γενεῶν. Ἀλλ᾽ ἡ χρησιμότης των εἶναι τόσον καταφανής, ὄχι μόνον ὡς μέσον σωματικῆς ἀσκήσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν, ὥστε ἀπεφασίσθη ἡ ἀναβίωσίς των. Οὕτω λοιπὸν ὠργανώθη εἰς Ναιαὶς ἡ

ἐκτέλεσίς των καὶ προσέτι ἡ θεωρητικὴ περὶ τῶν παιδιῶν διδασκαλία, χάριν τῶν δημοδιδασκάλων τῶν δύο φύλων. Τὰς παραδόσεις αὐτὰς τοῦ Κου Σαλομὼν δὲν παρηκολούθησα, διότι γίνονται εἰς τὴν Σουηδικὴν γλῶσσαν, ἀλλ' εἶδα καὶ ἐζήλευσα τὰς ἐπὶ τῆς χλόης ἐκεῖ καθημερινὰς ἐφαρμογάς των, καὶ ηὐχήθην νὰ ἴδω καὶ εἰς τὰ ἰδικά μας σχολεῖα εἰσαγομένας τοιαύτας παιδιάς, καὶ πρὸ πάντων τὰ ἐθνικά μας παίγνια τὰ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως διατηρηθέντα ἀλλὰ κινδυνεύοντα καὶ αὐτὰ νὰ λησμονηθοῦν ἐντελῶς. Ἄλλως, καὶ παίγνια καὶ χειροτεχνία καὶ ὅλαι ἐν γένει αἱ Σουηδικαὶ μέθοδοι, ἐὰν εὐτυχήσωμεν νὰ τὰς ἴδωμεν εἰσαγομένας εἰς τὰ σχολεῖά μας, τότε μόνον θὰ ἐπιτύχουν ἀληθῶς, ὅταν προσλάβουν ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Ἡ ἁπλῆ μεταφύτευσίς των δὲν ἀρκεῖ. Διὰ νὰ ῥιζώσουν, ἀνάγκη νὰ καλλιεργηθοῦν ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους ὅπου μεταφυτεύονται. Τοῦτο γνωρίζουν καὶ διδάσκουν οἱ διευθύνοντες τὴν σχολὴν τοῦ Νααίς. Εἰς τοὺς ξένους ἐκεῖ φοιτητὰς δίδεται πάντοτε ἡ ἑξῆς συμβουλή : «Μὴ » λησμονεῖτε ὅτι τὸ σύστημα τῆς σχολῆς δύναται νὰ » ἐφαρμοσθῇ χωρὶς νὰ χρησιμοποιηθῇ κανὲν ἐκ τῶν ἐν » χρήσει ἐδῶ προτύπων, καὶ ὅτι δύνασθε νὰ μιμηθῆτε » πιστῶς τὸ σύστημα τῆς σχολῆς, καὶ ὅμως νὰ μὴ » ἀκολουθῆτε ὅλα τὰ πρότυπά της» [1].

---

[1] Ἴδε τὸν ἐπίλογον τοῦ κατὰ τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τῶν Παρισίων (1900) δημοσιευθέντος φυλλαδίου «Nääs, description faite par Otto Salomon».

Τὰ ἐπὶ τῆς χλόης Σουηδικὰ παίγνια συνοδεύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ χοροῦ καὶ ᾀσμάτων, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν εἰδικοῦ διδασκάλου. Οὕτως, ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξίν μας ἐν μέσῳ τῶν παιζόντων, σφύριγμα τοῦ διδασκάλου προσκαλεῖ τοὺς σκορπισμένους μαθητάς του. Συνάζονται περὶ αὐτόν, —εἰς τὸν ὅμιλον πλησιάζει καὶ ὁ Κος Σαλομών. Τὰ κόκκινα βιβλιάρια ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ θυλάκια, — ὁ διδάσκαλος τοποθετεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ πυκνοῦ ὁμίλου, δίδει τὸ σύνθημα, καὶ —προτοῦ ἀρχίσουν τὰ παίγνια—ἀπὸ τὰ ἑκατὸν ἐκεῖ στόματα ὑψοῦται καὶ πληροῖ τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς Σουηδικῆς ἐξοχῆς ὁ ἑλληνικὸς καὶ πάλιν ὕμνος! . . . . Παρεκάλεσα τὸν διευθυντὴν νὰ διερμηνεύσῃ εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν χορὸν τὰς εὐχαριστίας μου. Εἶπα ὅτι μὲ συνεκίνησε μέχρι δακρύων ἡ πρώτη εἰς τὸ ἐργαστήριον ἀπροσδόκητος ἀκρόασις τοῦ ὕμνου, καθὼς μὲ συγκινεῖ καὶ ἡ δευτέρα του τώρα ἀκρόασις, —εἶπα ὅτι καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου, καὶ πολλῷ μᾶλλον μακρὰν αὐτῆς, ἀκούω μετὰ ρίγους πάντοτε τοὺς θείους στίχους τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ, — μετέφρασα ἐκ τοῦ προχείρου τὰς δύο πρώτας στροφὰς τὰς ὁποίας ἔψαλαν — καὶ ἐπὶ τέλους ἠρώτησα ἂν θέλουν ν' ἀπαγγείλω τοὺς στίχους. Ἡ πρότασίς μου ἔγεινε ἐνθουσιωδῶς δεκτή. Πρώτην τότε φορὰν ὅλοι ἐκεῖ ἤκουαν προφερομένην γνησίως τὴν γλῶσσάν μας καὶ ἔβλεπαν Ἕλληνα.

Ἐξέφρασα τὴν λύπην μου ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ παρουσιάσω καλλίτερον δεῖγμα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἐγέλασαν, ἤκουσαν τοὺς στίχους, τοὺς ἐχειροκρότη-

σαν καὶ ἔπειτα, διὰ μιᾶς.... τρία *Οὐρρὰ* ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος! Εἰς τὰ φαιδρὰ πρόσωπά των ἔβλεπα τὴν εὐμένειάν των. Ἠδυνάμην νὰ μὴ θεωροῦμαι ὡς ξένος μεταξύ των.

Τὰ παίγνια, οἱ χοροί, τὰ ᾄσματα ἐξακολουθοῦν. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὀλίγαι νέαι ἀποσύρονται. Μανθάνω εὐχαρίστως ὅτι πηγαίνουν νὰ ἐνδυθοῦν τὰς ἐγχωρίους στολάς των διὰ νὰ χορεύσουν, πρὸς χάριν μου, χοροὺς Σουηδικούς.

Εἶναι ὡραῖαι αἱ Σουηδικαὶ στολαί. Διαφέρουν ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν κατὰ τὰ χρώματα, τὴν κοπὴν καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ἀλλ' εἶναι ὅλαι χαριέσταται. Ἐνώπιον τῆς εὐθηνίας καὶ τῆς εὐκολίας τῆς κοινῆς σήμερον Εὐρωπαϊκῆς ἐνδυμασίας ἐκλείπουν καὶ ἐκεῖ, καθὼς καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας, πρὸς ζημίαν τῆς γραφικότητος καὶ τῆς χάριτος τῶν γυναικῶν. Ἀλλὰ πρό τινων ἐτῶν συνεκροτήθησαν εἰς Σουηδίαν ἑταιρεῖαι πρὸς διάσωσιν καὶ διατήρησιν τῶν ἐντοπίων ἐνδυμασιῶν. Μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἀξιεπαίνου τούτου συρμοῦ, πρὸς ἀναβίωσιν τῶν ἀρχαίων στολῶν, συμβαδίζει καὶ τῶν ἐθνικῶν παιγνίων καὶ τῶν ἐθνικῶν παλαιῶν ᾀσμάτων ἡ ἐκ νέου καλλιέργεια. Παράδειγμα καὶ τοῦτο ἄξιον μιμήσεως. Εἴθε νὰ τὸ ἀκολουθήσωμεν καὶ νὰ ἴδωμεν τὰς Ἑλληνίδας στολιζομένας, εἰς ἐπισήμους τοὐλάχιστον περιστάσεις, μὲ τὰς ποικίλας καὶ συχνάκις ὡραίας ἐνδυμασίας τῶν προμητόρων των, ἀντὶ νὰ φυλλομετροῦν ξένα λευκώματα διὰ νὰ παρουσιάζωνται εἰς χοροὺς μετημφιεσμέ-

νων ὡς μαρκήσιαι Γαλλίδες ἢ ὡς Ἱσπανίδες χορεύτριαι καὶ χωρικαὶ Ἑλβετίδες.

Ὁ χορὸς ἔγεινεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ γυμναστηρίου. Ὀκτὼ νεαραὶ Σουηδαὶ ἀπετέλεσαν τέσσαρα ζεύγη. Ἐχόρευσαν διαφόρους χοροὺς χαριεστάτους. Ἀντὶ ὀργάνων μουσικῶν, τὸ ᾆσμά των ρυθμίζει τὰς κινήσεις των. Οἱ χοροί των εἶναι ζωηροί, δὲν ἔχουν τὴν σοβαρὰν ἀξιοπρέπειαν τῶν περισσοτέρων Ἑλληνικῶν χορῶν. Ἀλλὰ μὴ δὲν ἠδύναντο καὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας χορῶν τινές, ἐξευγενιζόμενοι καὶ τελειοποιούμενοι, νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὰς αἰθούσας μας; Εἶναι ἆρά γε ἀνάγκη ἡ ἀπομίμησις τῶν ξενικῶν ἐθίμων ν' ἀπολήξῃ εἰς τὴν παντελῆ ἐξάλειψιν τῶν ἐθνικῶν μας παραδόσεων ;

Ἐν τούτοις οἱ χοροὶ καὶ τὰ ᾄσματα καὶ αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις παύουν. Ἀρχίζει πάλιν τὸ *Σλόϊδ* καὶ τρέχουν πρόθυμοι πρὸς τὰ ἐργαστήρια οἱ μαθητευόμενοι. Τοὺς ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐπισκεπτόμεθα τὸ τρίτον ἐργαστήριον.

Τὴν πέμπτην ὥραν, τὸ ἀπόγευμα, κενοῦνται τὰ ἐργαστήρια. Ἀσκήσεις πάλιν καὶ χοροὶ ἐπὶ τῆς χλόης μὲ φαιδρότητα, μὲ γέλωτας μὲ ζωηρότητα, μέχρι τῆς ὥρας τοῦ δείπνου. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἕκαστος κάμνει ὅ,τι θέλει. Οἱ μὲν ἀναγινώσκουν ἐντὸς τῆς μικρᾶς βιβλιοθήκης, οἱ δὲ διατρέχουν τὴν λίμνην κωπηλατοῦντες, ἄλλοι ἀποσύρονται εἰς τὰ οἰκήματά των.

Ἰδοὺ αἱ ἐντυπώσεις τῆς πρώτης μου ἡμέρας εἰς Ναιαίς.

Τὴν ἑσπέραν ἐδείπνησα μὲ τὸν διευθυντὴν καὶ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὴν ἀναπαυτικὴν καὶ χαροπὴν κατοικίαν του. Μετὰ τὸ δεῖπνον συνομιλίαι εὐχάριστοι, περιστρεφόμεναι εἰς τὰ τῆς σχολῆς καὶ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσω ὅτι ἄνθρωποι ἐγειρόμενοι τόσον ἐνωρὶς καὶ ἐργαζόμενοι ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν ἔχουν πολλὴν διάθεσιν νὰ παρατείνουν τὴν ἑσπερινὴν συναναστροφήν. Ἐκαληνύκτισα λοιπὸν τὸν διευθυντὴν καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ Κυρία Σαλομὼν ἐπέμεινε νὰ μὲ συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ μεγάρου καὶ νὰ μὲ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ δωμάτιόν μου. — Ἡ ἑσπέρα ἦτο ὡραία· ἡ σελήνη κατωπτρίζετο εἰς τὰ νερὰ τῆς λίμνης καὶ ἐφώτιζε τὸν οὐρανὸν ὑπεράνω τῶν δένδρων. Ἦτο θελκτικώτατος ὁ περίπατος ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς φιλοξένου δεσποίνης.

Τὸ δωμάτιόν μου εἶναι μεγαλοπρεπές, καθὼς ὅλα τὰ δωμάτια καὶ αἱ αἴθουσαι τῆς ἀρχοντικῆς κατοικίας. Αἱ εἰκόνες, τὰ ἔπιπλα, τὰ καλλιτεχνικὰ κοσμήματα δὲν μετέβαλαν θέσιν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδιοκτήτου. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διαθήκης του τὰ δωμάτια τοῦ ὕπνου χρησιμεύουν διὰ μόνους τοὺς ξενιζομένους. Αἱ αἴθουσαι χρησιμοποιοῦνται δι' ἐπισήμους συνεδριάσεις καὶ ἑορτάς. Ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἄνω πατώματος, κατέχουσα ὅλον τὸ πλάτος τῆς οἰκοδομῆς, εἶναι ὡρισμένη δι' ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ διὰ τὰς γενικὰς συνεδριάσεις κατὰ τὴν ἔναρξιν καὶ τὸ τέλος ἑκάστης σειρᾶς παραδόσεων.

Δευτέρα ἡμέρα. Τὴν ἐπιοῦσαν, μετὰ τὸ πρόγευμα εἰς τὸ μαγειρεῖον μὲ τὰς εὐθύμους μαθητρίας τῆς μαγειρικῆς, διευθύνομαι καὶ πάλιν πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Οἱ μαθητευόμενοι ἐργάζονται ἤδη εἰς τὰ ξυλουργεῖα. Κατὰ σύστασιν τοῦ διευθυντοῦ εἷς τῶν εἰδικῶν διδασκάλων τοῦ *Σλόϊδ* τίθεται εἰς τὴν διάθεσίν μου. Ἐξηγεῖ λεπτομερῶς τὴν μέθοδον τῆς ἐργασίας, τὴν ἀλληλουχίαν τῶν προτύπων, τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλονται πρὸς βαθμιαίαν ἐκγύμνασιν τῶν μαθητῶν, τὴν χρῆσιν τῶν ἐργαλείων καὶ ἰδίως τοῦ μαχαιριδίου, τοῦ κυριωτέρου τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ναιαίς, ἐνῷ κατὰ τὸ Δανικὸν σύστημα κύριον ἐργαλεῖον θεωρεῖται τὸ πριόνιον.

Τὰ ἔργα τῶν μαθητευομένων ὑποβάλλονται εἰς ἔλεγχον καὶ ἀπορρίπτονται ἐὰν δὲν εἶναι ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὸ πρότυπον. Παρευρέθην, κατ' ἐξαίρεσιν, εἰς τοιαύτην ἐξέτασιν.—Ὁ διδάσκαλος ἐξετάζει λεπτομερῶς τὰ ἔργα, παρουσίᾳ πέντε ἢ ἓξ ἐκ τῶν μαθητευομένων, ἐκλεγομένων καὶ τούτων κατὰ σειράν, καθόσον καὶ αὐτὴ ἡ ἐξέτασις ἀποτελεῖ μάθημα. Ἕκαστον ἔργον, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατασκευαστοῦ, φέρει τὸν ἀριθμόν του. Τὸν ἀριθμὸν τοῦτον γνωρίζει μόνον ὁ μαθητευόμενος, τὸν τηρεῖ δὲ μυστικὸν ἡ διεύθυνσις, ὥστε μεροληψία δὲν χωρεῖ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ βαθμολογίαν τῶν ἔργων. Καὶ ἡ βαθμολογία δὲ τῶν ἔργων γίνεται μυστικῶς διὰ ψηφίων τοῦ ἀλφαβήτου, τῶν ὁποίων τὴν σημασίαν μόνος ὁ ἐξετάζων διδάσκαλος γνωρίζει. Τὰ ψηφία, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ

διδασκάλου, εἷς τῶν παρισταμένων εἰς τὴν ἐξέτασιν ἐγγράφει ἐντὸς βιβλίου, τοῦ ὁποίου ἑκάστη σελὶς φέρει τὸν ἀριθμόν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ ὄνομα τῶν μαθητῶν. Ὥστε εἰς ἑκάστην σελίδα σημειώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποβληθέντων παρ' ἑκάστου μαθητοῦ ἔργων καὶ ἡ βαθμολογία των. Ἀναλόγως τοῦ ἀθροίσματος τῶν σημειωμάτων τούτων δίδεται ὁ βαθμὸς τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὸ δίπλωμα, τὸ ὁποῖον ἕκαστος τῶν μαθητευομένων λαμβάνει ἀποφοιτῶν.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ὁ ἐξεταστὴς καὶ ὅλοι οἱ συνάδελφοί του διδάσκαλοι χειροτεχνίας δὲν εἶναι ἁπλοῖ τεχνῖται. Κατ' ἀρχὰς μετεχειρίζοντο τοιούτους· ἀλλ' ἡ ἀποτυχία των ἦτο πλήρης. Ὁ ἁπλοῦς τεχνίτης δὲν γνωρίζει πῶς νὰ διδάξῃ. Ἐργάζεται ἐνώπιον τοῦ μαθητοῦ του διὰ νὰ δείξῃ πῶς γίνεται ἡ ἐργασία, ἱκανοποιεῖται δὲ ἐὰν ὁ μαθητὴς κατορθώσῃ ἐντὸς δοθέντος χρόνου νὰ κατασκευάσῃ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐμπορικὴν ἀξίαν. Αὐτοδίδασκος αὐτός, δὲν ἐννοεῖ τὸν παιδαγωγικὸν σκοπὸν τῆς τεχνικῆς διδασκαλίας. Οἱ διδάσκαλοι ἀνάγκη νὰ ἔχουν παιδαγωγικὴν μόρφωσιν. Διότι σκοπὸς τῆς σχολῆς τοῦ Ναιαὶς καὶ τῆς διδασκαλίας ἐν γένει τοῦ Σλόϊδ δὲν εἶναι ἡ προπαρασκευὴ ἐργατῶν διὰ κλάδους εἰδικοὺς βιομηχανίας. Ὁ σκοπός, ὡς ἀνέφερα ἤδη, εἶναι *παιδαγωγικός*. Πρόκειται περὶ καλλιεργείας καὶ ἀναπτύξεως διανοητικῶν τινων καὶ φυσικῶν προσόντων τῶν παίδων διὰ τῆς συστηματικῆς χρήσεως τῶν ἐργαλείων. Μεταξὺ τεχνικῆς παιδαγωγίας καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ σταδίου ὑπάρχει

τόση σχέσις, ὅση μεταξὺ σχολικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως. Οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον δὲν μανθάνουν γράμματα διὰ νὰ γείνουν ἰατροὶ ἢ νομικοί, ἀλλ' ἀσκοῦνται εἰς τὴν χρῆσιν διανοητικῶν τινων ὀργάνων, — τῶν μαθηματικῶν, τῶν στοιχειωδῶν ἐπιστημῶν, τῆς γλώσσης των καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν,—ὀργάνων τὰ ὁποῖα τοὺς προγυμνάζουν διὰ τὸν κατόπιν βίον.

Βάσεις τοῦ συστήματος τοῦ Ναιαὶς εἶναι καὶ αἱ ἑξῆς:

α'. Ἡ ἐργασία δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ γίνεται ἑκουσίως.

β'. Οἱ μαθηταὶ κατασκευάζουν ἔργα χρήσιμα καὶ ὄχι ἀντικείμενα πολυτελείας.

γ'. Ἡ διδασκαλία παρέχεται ἀτομικῶς καὶ χωριστὰ εἰς ἕκαστον μαθητήν, καὶ ὄχι συγχρόνως εἰς πολλοὺς ὁμοῦ.

δ'. Τὰ κατασκευαζόμενα ἔργα ἀνήκουν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ δὲν πωλοῦνται πρὸς ὄφελος τῆς σχολῆς.

ε'. Πρέπει νὰ κατασκευάζωνται μετὰ προσοχῆς καὶ ἀκριβείας, μὴ παραμελουμένης καὶ τῆς στάσεως τῶν ἐργαζομένων, χάριν τῆς καλῆς σωματικῆς των ἀναπτύξεως.

Ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὰ οὕτω διατυπούμενα ἐννοοῦνται οἴκοθεν· τόσον φαίνονται ἁπλᾶ. Καὶ ὅμως ἤργησε νὰ γείνῃ καταφανὴς ἡ ἀνάγκη τῆς παραδοχῆς των. Διαφιλονεικεῖται δὲ ἀκόμη ἡ ἀρχὴ, ὅτι διὰ νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ εἶναι ἀτομικὴ καὶ ὄχι νὰ γίνεται κατὰ ὁμάδας· διότι ἡ ἐπιδε-

κτικότης καὶ ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ εὐμάθεια διαφέρουν ἀπὸ ἄτομον εἰς ἄτομον, ὁ δὲ σκοπὸς δὲν εἶναι ἡ ταχεῖα ἐκτέλεσις, ἀλλ' ἡ ἐντέλεια πάσης ἐργασίας.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπετέλει τὸ θέμα τῶν τριῶν παιδαγωγικῶν μαθημάτων τοῦ Κ^ου Σαλομών, τὰ ὁποῖα

Παράδοσις ἐν ὑπαίθρῳ.

ηὐτύχησα ν' ἀκούσω. Τὴν τρίτην ἡμέραν, χάρις εἰς τὴν ὡραιότητα τοῦ καιροῦ, ἡ παράδοσις ἔγεινεν εἰς το ὕπαιθρον ὑπὸ την σκιὰν τῶν δένδρων.

Πράγματι, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ναιαὶς ἐφαρμόζει μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας τὴν Σωκρατικὴν μέθοδον. Τὸ μάθημά του γίνεται ὑπὸ τὸν τύπον διαλέξεως, συχνά-

κις δὲ καὶ συζητήσεως μετὰ τῶν ἀκροατῶν του. Εἰς τὴν συζήτησιν διακρίνονται ἰδίως αἱ μαθήτριαί του. Τὰς ἀντιρρήσεις ὅμως καὶ τὰς συζητήσεις προκαλεῖ ὁ ἴδιος, διακόπτων τὴν ὁμιλίαν του δι' ἐρωτημάτων πρὸς τοὺς ἀκροατάς. Ἔχει ὅμως τὴν τέχνην, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, νὰ ἀναιρῇ μὲ ἐλαφρὰν εἰρωνείαν τὰς τυχὸν παραδοξολογίας τῶν μαθητῶν καὶ τῶν μαθητριῶν του. Ἀλλ' ἡ εἰρωνεία του δὲν εἶναι πειρακτική. Τὴν συγκιρνᾷ ἄκρα ἀγαθότης, ἄλλως δὲ παραδέχεται ἄνευ δισταγμοῦ τὰς παρατηρήσεις, ὅταν εἶναι ὀρθαί, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ὁ ἀντιφάσκων ἔχει δίκαιον. Ἐὰν δὲ ἡ συζήτησις περιπλεχθῇ ἢ ἀπολήξῃ εἰς περιττολογίας, ὁ διευθυντὴς φέρει ἐπίκαιρον διακοπὴν προτείνων νὰ ψαλῇ κανὲν ᾆσμα. Τοῦτο ὅμως γίνεται εἰς ἕκαστον μάθημα καὶ χάριν ἁπλῆς ἀναψυχῆς. Τὰ κόκκινα βιβλιάρια ἐμφανίζονται ἀμέσως καὶ τὸ ἀκροατήριον μεταβάλλεται εἰς χορὸν καὶ ἡ παιδαγωγία εἰς χορῳδίαν.

Κατὰ τὸ τέλος ἑκάστης παραδόσεως ὁρίζεται διὰ κλήρου ὁ μέλλων νὰ συνοψίσῃ τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας καὶ τὰς γενομένας συζητήσεις. Τὸ μέτρον τοῦτο ἀναγκάζει τοὺς ἀκροατὰς νὰ προσέχουν καὶ νὰ κρατοῦν σημειώσεις, διότι ἀγνοεῖται εἰς ποῖον θὰ πέσῃ ὁ κλῆρος. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τούτων ἑκάστης ἡμέρας προηγεῖται τῆς παραδόσεως τῆς ἑπομένης ἡμέρας.

Τὴν πρωίαν ἐκείνην μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος, ἀπεχαιρέτισα τῇ ἀδείᾳ τοῦ διευθυντοῦ τοὺς ἐπὶ τριήμερον συμμαθητάς μου. Ἀναφερόμενος εἰς ὅσα ὁ διευ-

θυντὴς εἶπε τὴν πρώτην ἡμέραν περὶ Σωκράτους, ἐπρόσθεσα ὅτι δὲν ἐφανταζόμην νὰ ἴδω τὴν μέθοδόν του τόσον ἐπιτυχῶς ἐφαρμοζομένην εἰς Σουηδίαν καὶ ηὐχήθην νὰ τὴν ἴδω ἐξαπλουμένην καὶ ἐπίσης εὐδοκιμοῦσαν εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ πατρίδα τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ, ὄχι μόνον εἰς τοῦ Σλὸϊδ, ἀλλ' εἰς ὅλων τῶν γνώσεων τὴν διδασκαλίαν. Ἐπὶ τέλους ἐξέφρασα τὴν χαράν μου διὰ τὴν διαμονήν μου εἰς τὸ τερπνὸν ἐκεῖνο μέρος καὶ τὴν λύπην μου ὅτι δὲν εἶμαι κατὰ τεσσαράκοντα τοὐλάχιστον ἔτη νεώτερος, ὥστε νὰ λαμβάνω μέρος ἐνεργὸν καὶ εἰς τὰ μαθήματα τῶν φοιτώντων ἐκεῖ καὶ πρὸ πάντων ἴσως εἰς τὰ παίγνιά των.

Ἡ αὐξάνουσα οἰκειότης μου μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ Ναιαίς, αἱ ἐπισκέψεις εἰς τὰ ἐργοστάσιά των, αἱ παιδιαὶ ἐπὶ τῆς χλόης, οἱ χοροί, τὰ ᾄσματα, οἱ περίπατοι ἐντὸς καὶ πέραν τῆς περιοχῆς τοῦ κτήματος, τὰ πάντα συνετέλουν εἰς τὸ νὰ μὴ αἰσθάνωμαι ὅτι παρήρχετο ὁ καιρός. Τόσον εὐχαρίστως παρήρχετο!

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς διαμονῆς μου, δὲν ἐγεύθην καθὼς τὴν προτεραίαν μὲ τὰς φίλας μου μαγειρίσσας, ἀλλὰ συνεμερίσθην τὸ γεῦμα τῶν φοιτητῶν εἰς τὸ κοινὸν ἑστιατόριον. Ἡ τροφὴ ἁπλῆ, ἀλλὰ καλλίστης ποιότητος, ἡ δὲ εὐθυμία τῶν περὶ τὰς τραπέζας μὲ ἔπειθε καὶ πάλιν ὅτι ὁ βίος ἐκεῖ ἦτο δι' ὅλους καὶ καθ' ὅλα ἀπόλαυσις φαιδρότητος καὶ ὑγείας. Ὁ διευθυντὴς μὲ παρέδωκεν εἰς Ἄγγλον μεσήλικα, πρύτανιν τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου μιᾶς τῶν μεγαλοπόλεων τῆς πατρίδος του. Ἐξ ὅσων ἤκουσα παρ' αὐτοῦ,

διαρκοῦντος τοῦ γεύματος καὶ εἰς τὸν περίπατόν μας κατόπιν, συνεπλήρωσα τὰς ἐντυπώσεις μου περὶ τῆς παιδαγωγικῆς σκοπιμότητος καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τῆς χειροτεχνίας. Τρίτην ἤδη φορὰν ἐπεσκέπτετο τὴν σχολὴν τοῦ Ναιαίς; συνωδεύετο δὲ καὶ ἀπὸ τὴν σύζυγόν του καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ *Σλόϊδ* εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς περιφερείας του[1]. Βλέπων καὶ τοὺς δύο ἐργαζομένους εἰς τὸ ξυλουργεῖον μὲ ζέσιν νεανικήν, συνησθανόμην ἔτι μᾶλλον τὰς ἐλλείψεις τῆς πρώτης μου ἀγωγῆς καὶ τὴν ἀνεπιδεξιότητα τῶν χειρῶν μου, ηὐχόμην δὲ νὰ μάθουν πολλοὶ παιδαγωγοί μας, νέοι καὶ νέαι, τὸν πρὸς τὸ Ναιαὶς δρόμον διὰ νὰ μεταφέρουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς ἐκεῖ σχολῆς τὸ σύστημα καὶ τὰς μεθόδους της!

Τὴν ἑσπέραν, μετὰ τὸ οἰκογενειακὸν δεῖπνον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διευθυντοῦ ἀπεσύρθην, συνοδευόμενος καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς οἰκοδεσποίνης μέχρι τῆς θύρας τοῦ μεγάρου ὅπου ἐφιλοξενούμην.

Τρίτη ἡμέρα. Τὸ πρωΐ, πρόγευμα πάλιν εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἀποχαιρετισμὸς τῶν ἀγαθῶν μαγειρισσῶν, πρωϊνὸς περίπατος εἰς τὸ δάσος, ἐπίσκεψις τῶν ἐργαστηρίων, παίγνια, χοροί, ᾄσματα—καί, μετὰ τὸ παιδαγωγικὸν μάθημα τοῦ διευθυντοῦ, γεῦμα εἰς τὴν

---

[1] Ἦτο ὁ K. Reichel, ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας περὶ χειροτεχνίας, τὴν ὁποίαν ἐμνημόνευσα εἰς προηγουμένην ὑποσημείωσιν.

'Αποχαιρετισμός.

οἰκίαν του, — τὸ τελευταῖόν μου γεῦμα εἰς Ναιαίς.
'Αμέσως μετὰ τὸ γεῦμα διευθυνόμεθα πρὸς τὴν ἀποβάθραν διὰ νὰ ἐπιβιβασθῶ εἰς τὴν ἀτμάκατον. Πρὸς ἄκραν μου ἔκπληξιν βλέπω περὶ τὴν ἀποβάθραν

'Η συνοδεία τῶν μαγειρισσῶν.

μεγάλην συνάθροισιν. Οἱ κάτοικοι ὅλοι τοῦ Ναιαίς, διδάσκαλοι, φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι, ἦλθαν ν' ἀποχαιρετίσουν τὸν Ἕλληνα ἐπισκέπτην. Δύο νέαι, φέρουσαι Σουηδικὰς στολάς, κρατοῦν ὑψηλὰ τὴν Σουηδικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν φθάνει εἰς τὴν ἀποβάθραν καὶ ἡ μικρὰ συνο-

δεία τῶν φίλων μου μαγειρισσῶν. Ἡ διδασκάλισσά των, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁμάδος, μοῦ προσφέρει ἀνθοδέσμην, ἡ Κυρία Σαλομὼν προσφέρει ἐπίσης ἄλλην ἀνθοδέσμην . . . Ἐν τούτοις ὁ πυκνὸς ἐκεῖ ὅμιλος ἀρχίζει ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διδασκάλου νὰ ψάλῃ ὡραῖον ᾆσμα Σουηδικοῦ ἀποχαιρετισμοῦ. Μὴ δυνάμενος νὰ εὐχαριστήσω καὶ ν' ἀποχαιρετίσω χωριστὰ ἕκαστον τῶν παρόντων, ἐξηγῶ δι' ὀλίγων λέξεων τὴν ἀπορίαν μου, καὶ ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ συνόλου τῶν φοιτητῶν ἐναγκαλίζομαι τὸν διδάσκαλόν των. Ὁ εὐρύστερνος διδάσκαλος δέχεται καὶ ἀνταποδίδει τὴν ἀπροσδόκητον περίπτυξιν καὶ οἱ περιεστῶτες ἐπισφραγίζουν εὐθύμως τὴν φιλικὴν ἐκδήλωσιν διὰ χειροκροτημάτων.

Ὁ διευθυντὴς τότε προχωρῶν λέγει Ἀγγλιστὶ φράσεις ἀποχαιρετισμοῦ ἀληθῶς συγκινητικὰς διὰ τὸν ξένον, τὸν ὁποῖον, μετὰ τριῶν μόνον ἡμερῶν συμβίωσιν, ἀποχωρίζονται, εἶπεν, ὡς φίλον ἀρχαῖον. Τρία οὐρρὰ ὑπὲρ τοῦ φίλου τούτου, τρία οὐρρὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος! . . . Θέλω νὰ ἐκφράσω δι' ὀλίγων λέξεων τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν κατώρθωσα νὰ εἴπω ὅσα ἤθελα. Ἤθελα νὰ εἴπω, ὅτι αἱ ἐνδείξεις συμπαθείας διὰ τῶν ὁποίων ἐτιμήθην ἦσαν δι' ἐμὲ τόσῳ μᾶλλον πολύτιμοι, καθ' ὅσον ὀφείλονται κυρίως εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος, τῆς κοινῆς μητρός, ἡ ὁποία συνδέουσα διὰ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων ὅλα τὰ ἔθνη, δίδει εἰς τὸν ξενιτευόμενον Ἕλληνα δικαιώματα συμπολίτου, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται!

Ἐν τούτοις ἡ ἀτμάκατος πλησιάζει,—ὁ διδάσκαλος δίδει τὸ σύνθημα, ἀντηχεῖ πάλιν εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης ὁ ἐθνικὸς ὕμνος τῆς Ἑλλάδος, ἀποχαιρετίζω τὸν Κ^ον^ καὶ τὴν Κ^αν^ Σαλομών, σφίγγω τὰς χεῖρας τῶν δύο νεαρῶν σημαιοφόρων καί, μὲ τὰς ἀνθοδέσμας μου εἰς τὴν ἀγκάλην, ἐπιβιβάζομαι. Ἡ ἀτμάκατος ἀποπλέει,—καὶ ἐνῷ ἀπομακρύνεται διακόσια μανδήλια σείονται περὶ τὴν ἀποβάθραν καὶ ἀσπρίζουν τὴν ὄχθην.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι ἐκ τῆς τριημέρου διαμονῆς μου εἰς Naaiis ἀπεκόμισα καὶ διατηρῶ ἀνεξάλειπτον τὴν μνήμην εὐαρέστων ἐντυπώσεων; Τὰς ἐντυπώσεις μου διὰ τὸ εὐγενὲς καὶ θαυμάσιον ἔργον τοῦ Ἀβράαμσον καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του δὲν δύναμαι νὰ συνοψίσω εὐγλωττότερον ἢ ἐπαναλαμβάνων τοῦ τελευταίου τούτου τὰς λέξεις: «Τὸ μέλλον, λέγει, ἑκάστης » ἐποχῆς ἀνήκει εἰς τὴν σύγχρονον νεολαίαν, ὅλα δὲ » τὰ ζητήματα τὰ συνεχόμενα μὲ τὴν πρόοδον τῆς » ἀνθρωπότητος εἶναι, κυρίως, ἐκπαιδευτικὰ ζητή» ματα. Διὰ τοῦτο τὰ καλὰ σχολεῖα εἶναι τὸ πολυτι» μότερον τῶν ἀγαθῶν ὅσα ἑκάστη γενεὰ δύναται νὰ » κληροδοτήσῃ εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν».

———•———

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΜΕΡΟΣ Β΄

1ον ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

42, ὁδὸς Ἀκαδημίας

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ

Ἡ Διευθύνουσα τὸ 1ον Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον Ἐπιτροπὴ προκηρύττει δύο διαγωνίσματα, τὰ ἑξῆς:

Α'.— Διαγώνισμα πρὸς συγγραφὴν βιβλίου περὶ τοῦ Κοραῆ ὡς ἐθνικοῦ παιδαγωγοῦ. Κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀγωνοθέτου κ. Μ. Καλβοχορέση, τὸ βιβλίον τοῦτο θ' ἀποτελῆται ἐξ 100 περίπου σελίδων 16ου, καὶ θὰ διαιρῆται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ πρῶτον θὰ εἶνε μελέτη περὶ τῶν παιδαγωγικῶν ἰδεῶν τοῦ Κοραῆ καὶ τὸ δεύτερον ἀπάνθισμα τῶν γνωμῶν αὐτοῦ τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἀγωγὴν καὶ ἐγκατεσπαρμένων εἰς τὰ συγγράμματα καὶ τὰς ἐπιστολάς του, μεθοδικῶς κατατεταγμένων.

Β'.— Διαγώνισμα πρὸς συγγραφὴν βιβλίου ἀναφερομένου εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Καποδίστριαν ὡς πρῶτον θεμελιωτὴν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀγωνοθέτου κ. Μ. Κοργιαλένιου τὸ βιβλίον τοῦτο θ' ἀποτελῆται ἐξ 100 περίπου σελίδων 16ου.

Κοινοὶ ὅροι ἀμφοτέρων τῶν διαγωνισμάτων εἶνε οἱ ἑπόμενοι :

1) Τὰ χειρόγραφα, εὐανάγνωστα καὶ γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ χάρτου, πρέπει ν' ἀποσταλῶσι πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1904.

2) Ἕκαστον χειρόγραφον πρέπει νὰ φέρῃ διακριτικὸν ῥητὸν καὶ νὰ συνοδεύεται ὑπὸ σφραγισμένου φακέλλου περιέχοντος τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος, ἔξωθεν δὲ τὸ ἐπὶ τοῦ οἰκείου χειρογράφου ῥητόν.

3) Οἱ κριταὶ ἑκατέρου τῶν Διαγωνισμάτων θὰ ὁρισθῶσι τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰανουαρίου 1905, ἐκλεγόμενοι ἀνὰ εἷς ὑπὸ τῶν Δ. Συμβουλίων τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων», τοῦ «Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ», καὶ τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων». Αἱ δὲ κρίσεις θὰ ἀναγνωσθῶσι δημοσίᾳ τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα 1905 ἐν τῷ Καταστήματι τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων».

4) Εἰς ἑκάτερον τῶν βραβευθησομένων ἔργων, ἂν ἤθελον κρίνῃ τοιαῦτα ἄξια βραβεύσεως οἱ κριταί, θὰ ἀπονεμηθῇ χρηματικὸν γέρας δραχμῶν 500.

5) Τὰ βραβευθησόμενα ἔργα θεωροῦνται ὡς κτῆμα τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», ὅστις, ἐκδίδων ταῦτα, ὑποχρεοῦται νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς συγγραφεῖς ἀνὰ 200 ἀντίτυπα δωρεάν. Ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ Σύλλογος δηλώσῃ ὅτι δὲν ἀναδέχεται τὴν ἔκδοσιν, τὰ ἔργα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς συγγράψαντας.

Κατὰ τὴν ἐκφραζομένην ἐπιθυμίαν ἀμφοτέρων τῶν ἀγωνοθετῶν τὰ βιβλία πρέπει νὰ εἶνε γεγραμμένα κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ ἁπλοῦν, ὡς προωρισμένα νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὑπὸ τῶν πολλῶν.

Ἐν Ἀθήναις 4 Ἀπριλίου 1904.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

